

EL - KEBÄIR

ULY GÜNÄLER

YMAM ZEHEBI

Türkmenistan - Aşgabat

Uly günäler

Taýýarlan: Türkmen ogly

Birinji çap.

Ähli soraglary elektron poçtalaryň üsti bilen berip bilersiňiz.

Pygambermirasy1@gmail.com

Kuranwehadys@gmail.com

Başga-da kitap ýüklemek üçin: kuranwehadys.com ýada Telegram: @kuranwehadys_bot

Terjimeçiden:

Hadysyň hökümi babatyndaky açyklama:

- 1) Hadyslaryň soňundaky goşadyrnakda ýazylanlar menden (terjimeçiden).
- 2) Hadyslardan soň goşadyrnakda bolman ýazylanlar ýazyjydan.
- 3) Eger hadyslardan soň goşadyrnakda zagyf, gowşak söz ýazylmadyk bolsa, we ýazyjy hem senedi gowşak, zagyf, gürrüňli we ş.m. hadysyň gowşaklygyny aňladýan sözleri diýmedik bolsa diýmek hadys sahyh.

Ymam Zehebiniň gysgaça ömür beýany.

Doly ady, neberesi:

Muhammet ibn Ahmet ibn Osman ibn Koýmaz Et-Turkmani, Şemsud-Din Zehebi. Mezhebi Şäfygy yöne gaty köp Hanbeli mezhebe ýykgyndy, beýik alym, ol 673-nji hijri, 1274-nji milady ýylynda Dimaşk (Damask) şäheriň golaýynda ýerleşen Kefr Batna diýilýän ýerde eneden dogulýar. Onuň maşgalasy atasy Osman döwründen bäri şol ýerde ýaşayan ekenler. Oňa Zehebi diýýän ekenler, Zehebi diýmek - gyzylçy, altynçy diýmek, oňa beýle at berilmeginiň sebäbi onuň kakasy gyzylçy ekeni, gyzyl ýasamakda ökde bir adam ekeni, ýene aýdýarlar oňa Zehebi diýilmegiň sebäbi ol edil gyzylçynyň gyzlyly saýlap-seçişi ýaly ol hem hadys habarçylaryny saýlap-seçýän ekeni.

Ylmy:

Ymam Zehebini kakasy ony gowy terbiýe bilen ýetişdirer ekeni, oňa ylmy söýdürüp, gowy häsiýetleri öwreder ekeni. Ol çagalykdan Kuran ýat aldyrýan ýygnaşyklara gatnaşar ekeni, şeýdip, Kurany eýýäm kiçilikde ýat alýar, soňra kyraga (Kuranyň okalyş) ylmyny gutarýar. Soňra Ymam 18 ýaşyna ýetende hadys ylmyna girip ugraýar, şol sebäpli onuň ylym saparlary başlaýar. Ilki bilen ol Şam ýurtlarynyň içine sapara çykar ekeni, soňra bolsa ondan başga ülkelere gider ekeni, Liwiýa, Palestina, Hijaz, Müsür ýaly ýerlere gidip, ol ýerleriň alymlaryndan ylym öwrener ekeni. Onuň iň meşhur mugallymlary: Şeýhul-Isläm ibn Teýmiýe, Şerefuddin Dymýaty, ibn Dakyk El-Yýd, Jemäluddin Mizzi, Kasym Berzäli.

Şeýdip, Ymam Zehebi dürli ülkelere gidip müňe golaý alymlardan ylym öwrenýär. Soňra Ymam kitap ýazyjylyk ugra girýär, oňa metjitde ymamlyk wezipesi berilýär, şeýdip, ol mugallymçylyk işine başlaýar. Biraz wagtdan soňra ol birnäçe medreselerde sapak berip ugraýar, onuň ýanyna ylym almak üçin dünýäniň dürli künjeklerinden talyplar gelýärdiler. Talyplar onuň giň ylmyndan, çuňňur biliminden, dürli ylmlarda hemme taraplaýyn ökdeligidinden peýdalanýardylar, ol öz başyna bir medresedi, onuň bilimi hadyslary we oňa degişli ylmlary, taryhy, fykhy, akydany içine alýardy. Şeýdip, onuň elinden Allahyň fazly bilen ketde talyplar, hadys alymlary, Kuran hafyzlary çykýardy,

onuň ýüzläp okuwçylary bardy, olaryň içinde iň meşhurlary: uly tefsir alymy Hafyz ibn Kesir, ketde şäfygy alymy Abdulwehhäb Subki, Salahuddin Sofdi, Ibn Rojeb Hanbeli we başgalar.

Ymam Zehebi baradaky käbir alymlaryň sözleri:

Ibn Kesir: "Uly hafyz şeýh, Yslam taryhçysy, muhaddisleriň şeýhi, Şemsuddin Ebu Abdilläh Zehebi, onuň bilen hadys şeýhleri we hafyzlary tamamlandy, Allah oňa rehmet etsin." (Bidäýe we Nihäýe).

Ibn Nasyrudin Dimaşky: "...ol (hadyslary habar berýän) adamlary tanamak babatynda aýatdy (gudratdy, gaty ökdedi), jerh we tagdil (habarçylary aklap ýa garalap, olaryň hallaryny beýan edip) baha bermekde ol diregdi, (ylmy) ugurlara we asyllara bölmekde alymdy, kyragada (Kuranyň okalyş ylymlarynda) ymamdy, nazaryýet (teoriýada) fakyhdy (gaty düşünjesi giňdi), onuň ymamlaryň mezhepleri we makalalaryň eýeleri hakynda bilimi bardy..." (E-Rod El-Wäfir).

Hafyz ibn Hajer Askalany: "Ýatkeşlikde Zehebiniň derejesine ýetmek üçin zezem suwuny içdim." (Zeyl Tabakat El-Huffaz).

Kitaplary:

Onuň iki ýüzden gowrak kitaplary bar, olaryň iň bellileri:

Miýzan Igtidäl, Siýer Agläm Nubelä, Tärih Isläm, Käşif, Tabakat Huffaz, Kitäbul-Uluww, Kitäbul-Arş, Kebäir (uly günäler) we başgalar.

Belläp geçmeli zat: Kebäir kitabyňyň iki hilisi bar: birinjisinde gowşak, ýasalan hadyslar köp bar, bu Zehebiniň kitaby däldir, çünki, hadys ylmynda beýle derejede ökde bolup, öz kitabyňa beýle hadyslary goşmagy mümkin däldir. Kebäir kitabyň ikinji nusgasy bar, ony Muhýiddin Mistew atly şeýh golýazma görnüşinde tapýar, ynha şol kitaby Ymam Zehebä ýöňkemek dogrudyr, sebäbi ol kitap onuň ýazyş usulyna meňzeýär, şeýle hem, ýasalan-düzülen hadyslar onda ýok, gowşak bolan hadyslaram ýazyjynyň özi gowşaklygyny belläp geçýär.

Ölumi:

Ymam Zehebi - rahymehullah - Zul-Kagde aýynda 748-nji hijri, 1348-nji milady ýylynda dünýeden ötyär, ol Dimaşkdaky Báb Sagyr atly mazarystanynda jaýlanýar. Allah Tagala Ymam Zehebiniň jaýyny Jennetden edip, ony rehmedi bilen gurşap almagyny dileýäris.

Giriş.

Allaha, Kitaplaryna, Resullaryna, Perişdelerine we takdyra iman etmeklige (nesip etdiren) Allaha hamd (öwgi-sena) bolsun, Muhammet Pygamberiň ýanynda hemişelik ýerde (Jennetde) goňşy etjek Allahyň salawady oňa, maşgalasyna we ýardamçylaryna mydama bolsun.

Bu kitap uly günäleri ýüzleý we içgin tanamak üçin peýdaly kitapdyr, Allah Öz rehmeti bilen olardan daş durmagy bize nesip etsin.

Allah Tagala aýtdy: **"Eger-de siz gadagan edilen uly günälerden saklansaňyz, siziň (beýleki) erbetlikleriňizi (kiçi günäleriňizi) örteris (bagyşlarys) we sizi belent mertebeli ýere salarys."** (Nisa 31).

Bu aýat bilen Allah Tagala uly günälerden daşda duran (kişini) Jennete saljagyny kepillik etdi.

(Allah) Tagala ýene aýtdy: **"Olar uly günälerden we bozuk işlerden daşda durarlar. (Kimdir birine) gaharlanan wagtly hem (ýalňyşany) ýagyşlarlar."** (Şura 37).

(Allah) Tagala ýene aýtdy: **"Olar ownuk-uşak (ýalňyşlyklar) bolmasa, uly günälerden we bozuk işlerden daş durarlar. Takyk, seniň Perwerdigäriň ýalkawy giňdir."** (Nejm 33).

1 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bäş (wagt) namaz, indiki jumga çenli jumga (şol wagtly) aralykdaky (günäleriň) keffaratydyr, eger uly günäler edilmese."** (Muslim).

Musulmanyň uly günälerden daş durmagy üçin olary derňemek (öwrenmek) bize hökmandyr. (Derňewiň netijesinde) alymlaryň olar barada (dürli garaýyşlara) bölünendigini görýäris, (käbirleri uly günäler) ýedi diýip, Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şu sözünü delil edip getirdiler:

2 - **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň...."**⁽¹⁾ soň şirk, jadygöýlik, ýetimiň malyny iymek, süýthorlyk, (söweşde) hüjüm gününde arka öwürmek, päk aýallara töhmet atmagy agzady. Muttefekun aleyhi.

---

(1) Şu hadys dolulygyna "süýthorlyk" babynda geler.

3 - Ibn Abbasyň (Allah ondan we kakasyndan razy bolsun) şeýle diýeni habar berilýär: **"Olar (uly günäler) ýedi (däl), ýetmişe golaýdyr."** (Ibn Jerir, Ibn Ebi Hatim).

Wallahi, Ibn Abbas dogry aýtdy, sebäbi hadysdan (maksat) uly günäleriň sanyny çäklemek däl. Deliliň aňladýan we ugrukdyrýan tarapy şudur - kim bu uly günälerden dünýäde had (kesgitli jeza) berilmegine sebäp bolýan günäni etse, meselem: öldürmek, zyna, ogurlyk; ýa-da (plan günä) üçin ahyretde azap bar, (Allahyň) gazaby bar, duýduryş diýip (aýat-hadys) gelse; ýa-da (plan günäni) eden (kişä nälet bolsun) diýip Muhammet Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) dilinde şol günä näletlenen bolsa, şeksiz, uly günä hasaplanar⁽¹⁾, ýöne käbir uly günä başga uly günäden has agyr bolup biler (ýagny, uly günälerem öz aralarynda tapawutly), görýäňmi (Pygamberimiz) (Sallallahu aleyhi we sellem) şirkem uly günäleriň (hataryndan) etdi, ýogsa, şirki eden (toba etmän ölse) hiç bagyşlanman otda baky galar, Allah Tagala aýtdy: **"Takyk, Allah özüne şärik goşulmagyny bagyşlamaz. Emma ondan (şärik goşmakdan) başga islän kişisiniň günälerini bagyşlap biler."** (Nisa 48). Ýene-de Allah Tagala aýtdy: **"Takyk, kim Allaha şärik goşsa, bes, Allah oňa Jenneti haram edendir."** (Mäide 72). Delilleriň hemmesini jemläp (netije çykarmak) hökmandyr.

4 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Size iň uly günäleri habar bereýinmi? - buny üç gezek aýtdy - aýtdylar: eýse näme Allahyň Resuly! Aýtdy: Allaha şärik goşmak, ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak, - (bulary aýdanda) ýaplanyp durdy, soň oturdy-da şeýle diýdi: Üns beriň, we ýalan şaýatlyk, - buny köp gaýtalady, indi dymaýsa-dy diýdik."** Muttefekun aleyhi.

(Bu hadysda Pygamberimiz) (Sallallahu aleyhi we sellem) ýalan şaýatlygyň uly günälerdendigini beýan etdi, emma ýedi heläk ediji (baradaky hadysda) ol günä agzalmaýar, edil şolar ýaly ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak.

---

(1) Görşümüz ýaly, Ymam Zehebi şu aşakdaky haýsy wasp tapylsa ony uly günälerden hasaplaýan ekeni:
- Haýsy bir zada bu dünýäde had (din tarapyndan çäklenen jeza) berilse.
- Haýsy bir zada ahyretde azap bardygy aýdylsa.
- Haýsy bir zada Allahyň gazabynyň bardygy aýdylsa.
- Haýsy bir zatda nälet bar bolsa.

Birinji uly günä:

1- Allah Tagala şarik goşmak, şirk etmek.

(Şirk etmek) - Ýaradanyň Allah bolup durka Oňa şarik goşmagyň, Onuň bilen bilelikde başga zada ybadat etmegiň, meselem: daşa, ýa adama, ýa güne, ýa aýa, ýa pygambere, ýa şeýha, ýa jyna, ýa ýyllyza, ýa perişdä we ş.m.

Allah Tagala aýtdy: **"Takyk, Allah özüne şarik goşulmagyny bagyşlamaz. Emma ondan (şarik goşmaktan) başga islän kişisiniň günälerini bagyşlap biler."** (Nisa 48).

Ýene-de aýtdy: **"Takyk, kim Allaha şarik goşsa, bes, Allah oňa Jenneti haram edendir."** (Mäide 72).

Ýene-de aýtdy: **"Takyk, şirk örän uly zulumdyr."** (Lukman 13).

Bu barada aýatlar köpdür.

Kim Allaha şarik goşup muşrik halynda ölse, ol anyk ot eýelerinden bolar, edil şolar ýaly kim Allaha iman edip mömin halynda ölse, ol (ahyrsoňy) Jennet eýelerinden bolar, oňa (günäleri üçin) azap berilse-de.

5 - Pygamberimiz (Sallallahu aleýhi we sellem) aýtdy: **"Size iň uly günälerden habar bereýinmi? Allaha şarik goşmak..."** hadysyň soňuna çenli⁽¹⁾.

6 - Ýene-de aýtdy: **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň..."** olaryň içinde şirki hem agzady.

7 - Ýene-de aýtdy: **"Kim (Yslam) dinini çalyssa ony öldürin."**⁽²⁾ sahyh hadys. (Buhary).

---

(1) Alymlar aýat ýa hadysyň başyny, ýa-da mowzugyna degişli ýerini getirip, dolulygyna getirmän, zyndan şeýle ýazgy goýýarlar. Munuň ençeme sebäbi bar, olaryň käbirleri: ýazyjynyň özüne we okaýja kitap uzap agyr düşmezligi üçin dolulygyna getirmeyärler, sebäbi, belli boluşy ýaly, kitapda şol bir aýat ýa hadyslar ençeme gezek gaýtalanýar, ýa-da aýat-hadys uly ilin içinde belli bolup, diňe göz önüne tutulan ýerini getirmek bilen çäklenýärler, we ş.m başga-da sebäpleri bar.

(2) Bu hadysyň şirk bilen näme baglanygy bar? Onuň baglanygy şeýledir: haçan adam dinini çalyşdygy bolýar? Haçanda şirk ýa küpür edende, şeýlelik bilen, adamyň öldürilmegine sebäp bolýan zat - şirk ekeni, bu hem ol günäniň uly we agyrdygyny aňladýar.

Ikinji uly günä:

2- Adam öldürmek.

Allah Tagala aýtdy: **"Kim bilkastlaýyn bir mömini öldürse, onuň jezasy içinde ebedi galjak (ýeri bolan) dowzahdyr. Allah oňa gazap edip, ony näletlendir we onuň üçin uly azap taýýarlandyr."** (Nisa 93).

Ýene-de aýtdy: **"Olar Allahyň ýany bilen başga bir ilähe dogma etmezler (ybadat etmezler). Allahyň (almagyny) haram eden janyny nähak ýere öldürmezler we zyna etmezler. Eger kim bulary edäýse, günäleriniň jezalaryny tapar. Kyýamat günü onuň azaby has-da artdyrylar we kemsidilen ýagdaýda azabyň içinde müdimi galar. Emma toba edip, iman edenler..."** (68-70).

Ýene-de aýtdy: **"Kim nähak ýere ýa-da ýer ýüzünde bozgakçylyk edip ýörmedik adamy öldürse, göýä, ol ähli adamlary öldüren ýalydyr."** (Mäide 32).

Ýene-de aýtdy: **"Diriligine gömlen gyz çaganyň haýsy günä sebäpli öldürilendigi soralan wagty!"**(1) (Tekwir 8-9).

8 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň..."** olaryň içinde Allahyň haram eden adam öldürmegini hem agzady.

9 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy, şeýle diýip ondan soralyppy: **"Haýsy günä iň uly (günä)? Aýtdy: Ýaradanyň Allah bolup durka Oňa şarik goşmagyň, aýtdy: soň haýsy? aýtdy: Seniň bilen iýer gorkusy üçin öz perzendiňi öldürmegiň** (manysy: ýetirinmerin, ekläp bilmerin gorkusy), **aýtdy: soň haýsy? aýtdy: Goňşyň aýaly bilen (razylygy bilen) zyna etmegiň."** (Buhary we Muslim).

10 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Iki musulman biri-birine gylç çekse, öldürenem, öldürilenem otdadyr, aýdyldy: Eý Allahyň Resuly!**

---

(1) Ýagny, jähiliýet-nadanlyk (Yslamdan öňki) döwürde araplar öz nadanlygy, Allah barada betgüman bolandyklary sebäpli, biri-birleriniň gyz çaga boldy diýip aýyplamalaryna çydap bilmeýändikleri sebäpli gyz çagalaryny diriligine gömýän ekenler. Käbirleri şeýle sorag berip biler: "Ol gyz mazlum bolup gömülen, ol entäk teklif ýaşyna (parz işleri etmeli ýaşyna we haram zatlardan daşda durmaly ýaşyna) ýetenok, nädip ol soraga çekilýär?" Aýtdylar: Onuň soraga çekilmeginiň sebäbi - ony gömen kişini ýazgarmak, günäsini boýnuna goýmakydyr.

Bu öldüreniň (haly düşnükli), öldürilen (näme üçin otda?) Aýtdy: Ol hem öz ýoldaşyny öldürmäge jan edipdi." (Buhary we Muslim)

11 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Elini) haram gana bulaýança adam öz dininiň giňliginde bolar.**"⁽¹⁾ (Ahmet we Hakim)

12 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Biri-biriňiziň boýunyna urup, menden soň kapyr (hala) dolanmaň!**" (Buhary we Muslim)

13 - Beşir ibn Muhäjir (atly habarçy) Ibn Bureýdeden, kakasyndan Pygamber (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy⁽²⁾: "**Allahyň gatynda möminiň öldürilmegi dünýäniň ýok bolmagyndan has uludyr.**" (Nesäi)

14 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Elini) haram gana degirýänçä adam öz dininiň giňliginde bolar.**" Buharynyň habary (lafzy)⁽³⁾.

15 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem): "**(Kyýamat gününde) Adamlaryň arasynda ilkinji çözüljek (mesele, dawa) gan (meselesidir, dawasydyr).**" (Buhary we Muslim)

16 - Feras Şagbiden, Şagbi hem Abdullah ibn Amrdan, ol (Abdullah ibn Amr) aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Iň uly günäler - Allaha şarik goşmak, adam öldürmek, ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak...**" (Buhary)

17 - Humeýd ibn Hiläl aýtdy: Nasr ibn Asym bize habar berdi, Ukbe ibn Mälik bize habar berdi, Pygamberden, ol şeýle diýdi: "**Takyk mömini öldürene Allah Öz garşylygyny maňa görkezdi.**" buny üç gezek aýtdy. ^(Nesai). Bu (hadys) Muslimiň şertine laýykdyr⁽⁴⁾.

18 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Nähak öldürilýän janyň ganyndan ilkinji adamoglundyň (günä) nesibesi bolmadygy ýokdur, (ýagny, her öldürilýän adam üçin ilkinji adamoglundyň günä baryp durandyr), sebäbi öldürmegi ilkinji ýola goýan oldur.**" ^{Muttefekun aleyhi}

---

(1) Düşündiriş: adamyň dininiň giňligi - salyh, ýagşy amallary berjaý edip bilme pursatlarynyň bolmagydyr, eger adam elini gana bulasa şol pursatlar gider, sebäbi ondan kasas alnar, eger bagyşlanmasa.

(2) Hadysçy alymlar, hadysyň. Eseriň habarçylarynyň zynjyryny getirenlerinde ýokarky ýaly gysgaltma girizýärler, aslyndan şeýle bolmaly: Beşir ibn Muhäjir, Ibn Bureýdeden, ibn Bureýde kakasyndan, Pygamberiň aýdanyny. Görüşimiz ýaly, gaýtalanýan atlary bu ylym okanlara düşnükli bolany üçin gysgaldylýar.

(3) Muhammet bin Ysmail Buhary öz sahyh Buharysynda getiren hadysynyň sözleri.

(4) Ýagny, Muslim öz Sahyh Muslim kitabyny jemlände goýan şertleri bar, haýsy hadys şol şertlere laýyk gelse we öz mowzugyna degişli bolsa jemlän, bu hadysam sahyh Muslimde bolmasa-da onuň şertlerine laýyk gelýär. Bu sözlemi hadysyň "Sahyh Muslimdäki hadyslar ýaly sahyh" diýen äheňde ulanylýar.

19 - Ibn Amr Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Muahedi (musulman ýurdynda amanlyk berleni) öldüren kişi Jennetiň ysynam almaz, ýogsa onuň ysy 40 ýyl ýol-ýörelge aralygyndan bellidir.**" (Buhary we Nesai)

20 - Ebu Hureýra Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Kim Allahyň goragyndaky we Resulyň goragyndaky muahed (aman berlen) jany öldürse, ol Allahyň goragyny haraplandyr, ol Jennetiň ysynam almaz, ýogsa onuň ysy 40 ýyl ýol-ýörelge aralygyndan belli bolýandyr.**" Tirmizi sahyh diýdi

21 - Ebu Hureýra -Allah ondan razy bolsun- Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Kim ýarty (agyz) söz bilenem bolsa, möminiň öldürilmegine ýardam beren bolsa, iki gözünüň arasynda “Allahyň rehmetinden umydyňy ýitiren” ýazgy bilen Allaha duşar.**" Habar berenler: Ymam Ahmet we Ibn Mäje, senedinde gep bar. (Elbäni Ez-zagfyede zagyf diýdi).

22 - Muawiýe aýtdy: Allahyň Resulyňyň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşitdim: "**Kapyr halynda ölen kişiden, ýa-da mömini bilkastlaýyn öldürýän kişiden başga hemme günäleri Allahyň bagyşlamagyny umyt edýärin.**" Nesäi çykardy⁽¹⁾.

Üçünji uly günä:

3- Jadygöýlik.

(Näme üçin jadygöýlik uly günä?) Sebäbi jadygöý (jadygöý bolmagy üçin) hökman küpür etmeli, Allah Tagala aýtdy: "**Emma şeytanlar (ynsanlara) jadygöýligi... öwredip, kapyr boldular.**" (Bakara 102)

Näletlenen şeytanyň ynsana jadygöýligi öwretmekden maksady şirk etdirmekden başga zat däldir.

⁽¹⁾ Egerde hadysyň yzynda hadys kitaplarynyň jemleýjisiniň adyny ýa-da kitabynyň adyny tutulyp “çykardy” diýilse, manysy: şol ýerde Pygambere deňeç habarçylaryň zynjyryny getirendigidir.

Allah Tagala Harut we Marut barada aýtdy: **"Emma olaryň (Harut we Marut) ikisi: «Biz diňe synag üçin iberildik, siz (ýalňyş ynanyp) kapyr bolmaň!» diýmezden, (jady ylmyňy) hiç kime öwretmeýärdiler. Olar (jadygöýler) olaryň ikisinden är-aýalyň arasyny açýan zady öwrendiler..."** (Allahyň) şu aýdanlaryna çenli: **"...Kasam bolsun! Olar ony (jadyny) satyn alanyň ahyretde nesibesiniň ýokdugyny bilýärdiler."** Aýatlaryň soňuna çenli. ^(Bakara 102). Jadygöýligi diňe haram öýdüp, onuň küpürdigini duýmazdan aşazanlardan köp adamlar jadygöýlige girýänlerini görüp bilersin. Şeýdip, olar gözbagçylyga (magiýa) we onuň (bilen baglansykly) işlere girýärler (baş urýarlar), aslynda bolsa gözbagçylyk (magiýa) arassa jadygöýlikdir. Jadygöýlik bolan adamyň öz aýalyna düwmesi, äriň öz aýalyna söýgüsi, ýigrenji we (aýalyň ärine bolan) ýigrenji we şuna meňzeş näbelli sözler bilen (edilýän) zatlaryň aglabasy şirk we azaşmadyr.

Jadygöýiň haddy (kesgitli jezasy) ölümdir, sebäbi ol Allaha kapyr boldy, ýa küpüre meňzedi (baş urdy).

23 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň...."** olaryň içinde jadygöýligi hem agzady.

Şu zatlar üçin, bende öz Robbundan gorksun, dünýä we ahyredini bibat etjek zada baş goşmasyn.

24 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: **"Jadygöýiň haddy (kesgitli jezasy) gylç urgusydyr."** ^(Tirmizi). Ýöne has dogrusy - bu Jundub (atly sahabanyň) sözi.

25 - Bejale ibn Abede şeýle diýdi: Omar - Allah ondan razy bolsun - ölmezinden bir ýyl öň bize onuň ýazgysy gowuşdy, (onda şeýle diýilýärdi): **"Her jadygöý erkegi we jadygöý zenany öldüriň."** ^(Ibn Ebi Şeýbe Musonnef).

26 - Ebu Musa - Allah ondan razy bolsun – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): **"(Şu) üç kişi Jennete girmez: ölemen arakkeş, (garyndaşlar bilen) arany kesen, jadygöýlige ynanýan."** ^{Ahmet öz Musnedinde habar berdi}.

27 - Ibn Mesuddan - Allah ondan razy bolsun - "merfug (galdyrylan)" habary (ýagny, Pygamberimizden hadys): **"Takyk, rukýeler, doga-tumarlar, tiwele (dogalamak) şirkdir."** ^{Ahmet we Ebu Dawud habar berdiler}.

"Tiwele"- jadygöýligiň bir görnüşi bolup, ol aýaly ärine söýdürtmekdir.

“Doga-tumarlar”- gözden gorar (diýip dakylýan) monjuklar.

Bilgin, bu uly günäleriň köpüsiniň, has dogrusy azajygyndan galan hemmesiniň haramdygyny ymmatyň köpçülik halky bilýän däldir, olara çekindirme we azap duýduryşy ýeten däldir, bular ýalylara giňişleýin (düşündirmeli). Şonuň üçin, alym adam ylymsyza howlukmaly däl (manysy: arman-irmän düşündirip durmaly) , oňa (wagt berip) ýumşaklyk görkezmeli, Allahyň öwreden zatlaryny oňa öwretmeli, hasam uzak kapyr ýurtlarynda ulalan bolsa, soňam ýesir edilip, Yslam topragyna getirip, ýakynda nadanlygy taşlap, (Yslama giren) bolsa, özem arap dilini bilmeýän (öň) kapyr türk ýa müşrik kurji (Azerbeýjandaky depä degişli) bolup, türk emiri tarapyndan satyn alnan ylymsyz düşünjesiz biri bolup, şahadanam aýdaýsa kynçylyk bilen aýdýan bolsa (hasam howlukdyrmaly däl). (Bular ýalylar) birnäçe gije-gündizden soň şahadanyň manysyna düşünjek (derejede) arapça düşünse gaty gowy, soňra belkem namaz okar belkem okamaz, eger mugallymynda azajyk din bolsa belkem Fatihany gaýtalap, derrew (öwrener), emma eger mugallymy özi ýaly bolsa, bu bende nirden Yslamyň şerigatlaryny, uly günäleri, olardan daş durmagy, wajyplarr we olaryň ýerine ýetirilşini nirden bilsin?! Eger bu (bendä) heläk ediji günäler duýdurylyp, parzlaryň rükünleri öwredilse, olam ynanç etse, bagtly bolar, emma bu seýrek (duş gelyär). Şonuň üçin, bende amanlyk üçin Allaha hamd aýtmalydyr. Eger “ol özüne wajyp zatlary soramadygy üçin perwaýsyzlyk etdi” diýilse, bu (soramak) onuň kellesine-de gelmedi, bilýänden soramaklygyň wajypdygyny duýmadam, **"Allahyň nur bermedik adamsy üçin hiç hili nur ýokdur."** (Nur 40).

(Şu zatlar esasynda) ylym bolmazdan, hüjjet dikilmezden (aýat-hadys aýdylyp duýdurylmazdan) öň hiç kim günä gazanmaz, Allah Öz bendelerine ýumşak we merhemetlidir, Allah Tagala aýdýar: **"Biz, tä pygamber iberýänçäk, (hiç bir kowuma) azap bermedik."** (Isra 15).

Uly sahabalar Habäşe ýurdundakalar Pygamberimize (Sallallahu aleyhi we sellem) wajyp zatlaryň we haram zatlaryň (hökümi) inýärdi, haram zatlaryň (hökümi) olara näçe aýdan bärde ýetmeýärdi, şonuň üçin, şol aýlarda tä olara höküm ýetýänçä olar ylym bolmadygy üçin magzur (günäsi geçilen, günä gazanmaýan) hasaplanarlar, edil şolar ýaly, ylymy bolmadyk her kim tä delil eşitýänçä magzur bolar - (has dogrusynam) Allah Tagala bilýär.

Dördünji uly günä:

4- Namazy terk etmek.

Allah Tagala aýtdy: "**Bularyň yzyndan namazlaryny taşlap, nebisleriniň isleglerine eýeren nesil geldi. Takyk, olar (özleriniň azgynçylyklarynyň) jezasyny çekerler. Emma (ýürekden) toba edip....**" aýatyň soňuna çenli.

(Merýem 59-60)

Ýene aýtdy: "**Okan namazlaryndan özleri gapyl bolanlaryň waý hallaryna! Olar (edýän işlerini) göz üçin edip, gap-gaçlary berip durmak ýaly (haýyr işlere hem) päsgel bolýanlardyr.**" (Mägun 4-7)

Ýene aýtdy: "**(Olar günäkärlere): «Sizi bu dowzaha getiren zat näme?» (diýerler). Olar: «Biz namazy berjaý etmezdik...**" aýatlaryň soňuna çenli

(Muddessir 42-43)

28 - (Pygamberimiz) (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Biziň we olaryň (kapyrlaryň) arasyndaky äht (parh, tapawut, çyzyk) namazdyr, kim ony taşlasa şeksiz kapyr bolar.**" (Tirmizi, Nesäi, Ahmet we Häkim)

29 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim ikindi namazyny geçirse amaly puç bolar.**" (Buhary)

30 - Ýene aýtdy: "**Bende bilen şirkiň arasynda namazy terk etme bardyr.**" (Muslim)

31 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim bilgeşleýin namazy taşlasa, Allahyň ähdi (goragy) ondan aýrylandyr.**" Buny Mekhul Ebu Zerrden gürrüň berdi, ol oňa ýeten dälidir (ýagny, ikisi bir döwürde ýaşamadyk). (Elbäni Irwäde şähidleri bilen sahyh diýdi)

32 - Omar - Allah ondan razy bolsun aýtdy: "**Üns beriň, namazy ýitiren kişiniň Yslamda hiç hili nesibesi ýokdur.**" (Ibn Ebi Şeybe)

33 - Ybraýym En-Nehagy⁽¹⁾ aýtdy: "**Kim namazy taşlasa, şeksiz, kapyr bolar.**" (Ibn Abdilbirr Temhid)

---

(1) Ymam Ebu Hanyfanyň şeyhiniň şeyhi.

34 - Eýýup Es-Sihtiýäni şular ýaly (ýagny, ýokarkyňky ýaly) diýdi. ^(Tagzym Kadris sala).

35 - Jureýriý Abdullah ibn Şakykdan, ol hem Ebu Hureýranyň şeýle diýenini habar berdi: **"Allahyň Resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) sahabalary amalaryň içinde namazdan başga terk edileni üçin küfür bolýan (amal) bilmezdiler."** Hakim "Mustadrakda" çykardy, Tirmizi Ebu Hureýrany agzaman çykardy, Ibn Hazm aýtdy: **Şirkden soň wagty çykýança namazy geçirmekden we nähak ýere mömini öldürmekden beter günä ýokdur.** ^(Muhallä).

36 - Hemmäm aýtdy: Katade Hasandan, olam Hureýs ibn Kabiýsadan şeýle diýenini habar berdi: Maňa Ebu Hureýra gürrüň berdi, aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Guldan kyýamat gününde amalyndan ilkinji hasap soraljak zat namazydyr, eger düzüw bolsa, utuş we nejat tapar, eger bozuk bolsa (düzüw däl bolsa), utular we heläk bolar."** ^{Tirmizi hasan diýdi}.

37 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Yslama we musulmanlara garşy söweşýän kapyr) adamlar bilen tä "Allahdan başga hak ybadat edilýän ilähiň ýokdygyna we Muhammediň hem Allahyň ilçisidigine şaýatlyk edip, namaz okap, zekat berýänçäler söweşmek maňa buýruldy. Eger (Yslama we musulmanlara garşy näçe duşmançlyk edenem bolsa toba edip) şu zatlary ýerine ýetirseler, Yslamyň haky bilen menden öz janlaryny we mallaryny goradyklary bolar (ýagny olara hiç zat edilmez), hasaplary bolsa Allaha gaýdar."** ^{Muttefekun aleyhi}.

38 - Ebu Saidden (habar): **"Bir adam aýtdy: Eý Allahyň Resuly! Allahdan gork! (Pygamberimiz) aýtdy: "Saňa weyl bolsun! Ýerdäkileriň içinde Allahdan gorkmaklyga iň haklysy men dälmi eýsem?!" Şonda Halid Ibn Welid - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Boýnuny çapmaýynmy eý Allahyň Resuly? - aýtdy: "Ýok, belkem, ol namaz okaýandyr."** ^{Muttefekun aleyhi}.

39 - Abdullah ibn Amryň - Allah ondan razy bolsun - hadysyny Ýmam Ahmet öz "Musnedinde" habar berýär, Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim namazy doly berjaý etmese, onuň nury, delili, nejaty bolmaz, kyýamat gününde bolsa Karun, Fyrawn, Hämän, Ebu Jehl, Ubeý ibn Halef bilen bolar."** Senedi beýle dälidir. (ýagny, habarçylaryň ady, emma habar sahyh).

Bu deliller namazy taşlanyň kapyr bolýanlygyny aňladýar.

40 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) Muaza şeýle diýdi: "**Allahdan başga hak ilähiň ýoklugyna we Muhammediň Onuň guly we Resulydygyna şaýatlyk edýän her kişini oda (ýakmaklygyny) Allah haram edendir.**"

Muttefekun aleyhi

Namazy wagtyndan gijä goýýan kişi uly günä eýesidir, bütinleýin taşlan bolsa - ýagny, bir namazy - edil zyna we ogurlyk eden ýalydyr, çünki, her namazy taşlamak ýa wagtyndan gijä goýmak uly günädir, eger beýle etmesini köp gaýtalasa tä toba edýänçä uly günä eýelerinden bolar, eger elmydama namazy taşlasa ol ýitgi çekenleriň, betbagtlaryň, azgynlaryň (hatarynda) bolar.

Bäşinji uly günä:

5- Zekat bermezlik.

Allah Tagala aýtdy: "**(Allaha) şärik goşanlaryň hallary harap bolsun! Olar zekat bermeýärler. Ahyrete kapyr bolýanlar hem şolardyr.**" (Fussilet 6-7)

Ýene aýtdy: "**Altyn-kümüş ýygnap, olary Allah ýolunda sarp etmeýänlere bolsa elhenç bir azabyň garaşyandygy barada habar ber! Ýygnalan bu altyn-kümüşler dowzah odunda gyzdyrylyp, şolar bilen maňlaýlary, böwürleri we arkalary daglanjak gün olara: «Ine! Siziň (halkdan alyp) özüňiz üçin ýygnan hazynalaryňyz! Hany, şol ýygnanlaryňyzyň azabyny çekiň bakaly!» diýler.**" (Toba 34-35)

41 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Düýesi ýa sygyry ýa ownuk maly bolup, olaryň zekadyny bermeýän her kişi kyýamat gününde gaty ýere ýüzlükgän oklanar, (ol mal eýesini) şahlary bilen süser, toýnaklary bilen depgilär, (mallarynyň) iň soňkusy edip bolansoň ýene birinjisi edip başlar, tä mukdary 50 müň ýyla barabar günde adamlaryň arasynda höküm berilýänçä, soňra ýa jennete ýa jähenneme bolan ýoluny görer, hazynasy bolup, onuň zekadyny bermeýän her kime öz hazynasy kyýamat gününde äpet ýylan mysalynda görner...**" Hadysyň soňuna çenli. (Muslim)

42 - Ebu Bekr Syddyk - Allah ondan razy bolsun - zekaty bermeýänler bilen söweşen we şeýle diýen: "**Pygamberimize öň berýän "anaklaryny"⁽¹⁾ maňa bermekden saklansalar, olar bilen söweşerdim.**" (Buhary we Muslim).

Allah Tagala aýtdy: "**Allahyň Öz pazly-kereminden beren zatlaryny (haýyr-sahawat etmekde) gysgançlyk edenler, muny (baýlyklaryny) özleri üçin haýyr hasaplamasynlar. Tersine, bu olar üçin şerdir. Gysgançlyk edip (bermedik zatlary) kyýamat güni olaryň boýunlaryna saralar. Asmanlaryň we ýeriň (ähli) mirasy Allahyňkydyr. Allah siziň edýän işleriňizden habardardyr.**" (Ali Imran 180).

43 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) zekady bermeýän hakynda şeýle diýdi: "**Kim ony (bermeli zekady) bermese, biz ony (bermeli zekadyny) we ýarty düýesini (jeza hökmünde) alyjydyrys, (bu höküm) Robbumyzyň haklaryndan bir hakdyr.**" Behz ibn Hakimiň kakasynyň atasyndan habar beren hadysy, çykaranlar Ebu Dawud we Nesäi.

44 - Ýahýa ibn Ebi Kesirden: Amir El-Ukoýli kakasynyň Ebu Hureýranyň şeýle diýenini eşidenini gürrüň berdi: Allahyň Resuly şeýle diýdi: "**Oda ilkinji girjek üç (kişi): musallat baştutan, mal-mülkinde Allahyň hakyny berjaý etmeýän baýlyk eýesi we öwünjeň garyp.**" (Ahmet, zagyf).

45 - Şerik we başgalardan (habar), Ebu Ishakdan, Ebul-Ehwasdan, Abdullahdan, ol aýtdy: "**Size namaz hem zekat emir edildi, kim zekat bermese onuň namazam ýokdur.**" (Ibn Ebi Şeybe "Musonnef", zagyf).

Altynjy uly günä.

6- Ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak.

Allah azze we jelle aýtdy: "**Seniň Perwerdigäriň ýalňyz Özüne ybadat etmegiňizi we ene-ataňyza ýagsylyk etmegiňizi emir etdi. Ol ikisinden (ene-ataadan) biri ýa-da her ikisi seniň ýanyňda garrylyga ýetse, olara «uf» hem diýme, olara azgyrylma! Ol ikisine hoş (mylaýym) söz aýt! Ol ikisine**

---

(1) "Anak" - geçiniň bir ýaşı dolmadyk urkaçy çagasy.

mähribanlyk bilen pespällik ganatyňy ýaý we aýt: «Eý, Perwerdigärim! Meni çaga wagty (rehimdarlyk bilen) terbiýeläp ösdürişleri ýaly, olarda merhemet et!». (Isra 23-24)

Ýene Allah Tagala aýtdy: **"Biz (her bir) ynsana öz ene-atasyna ýagşylyk etmegini sargadyk..."** aýatyň soňuna çenli. (Ankebut 8)

46 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Size iň uly günäleri habar bereýinmi..."** şolaryň içinde ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmagy hem agzady. Muttefekun aleyhi.

47 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allahyň razylygy atanyň razylygyndadyr we Allahyň gahary atanyň gaharyndadyr."** Sahyh. (Tirmizi)

48 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem): **"Ata Jennetiň iň ortanjy gapysydyr, isleseň ony gorap (gazan), isleseň ýitir."** Tirmizi sahyh diýdi

49 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Jennet eneleriň aýaklarynyň aşagyndadyr."** (1) (Deýlemi)

50 - Pygamberimiziň ýanyna bir adam gelip, jihada çykmaklyga rugsat sorady, şonda Pygamberimiz aýtdy: **"Ene-ataň dirimi?" - ol: hawa, - diýdi, "(Onda) Olar üçin jihad et (ýagny, olara hyzmat etmekde gaýrat et)!"** (Buhary we Muslim)

51 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ejeň, soň kakaň, soň uýaň, soň doganyň, (soň olardan) aşakdaky (garyndaşyň), (soň olardan) aşakdaky (garyndaşyň)..."** (2) (Ahmet)

52 - Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: **"Jennete (ene-ata bilen) ýaramaz gatnaşan, minnetçi, ölemen arakkeş we jada ynanyjy girmez."** (Tergyb, lafz Asfahani)

53 - Abdullah ibn Amr - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - aýtdy: **"Çarwa arap gelip: Eý Allahyň Resuly! Uly günäler haýsylar? - diýdi. Aýtdy: "Allaha şärik goşmak." - aýtdy: soňra näme? Aýtdy: "Ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak." - aýtdy: soňra näme? Aýtdy: "Ýalan kasam."**" (Buhary)

---

(1) Edil şu sözler bilen habar berlen hadys dürs däldir, Pygamberimiziň olary aýdany anyk däldir, emma dürs bolan habar Pygamberimiziň Muawiýe ibn Jähime atly sahaba şeýle diýmesi: **"Onuň (ejeň) ýanyndan aýrylma! Çünki, Jennet onuň aýaklarynyň aşagyndadyr."** (Irwä 5/21 El-Elbäni)

(2) Hadys dolulygyna şeýle: **"(Sadaka berýäniň eli beýikdir, ekleýäniňden başla, ilki) Ejeň, soň kakaň, soň uýaň, soň doganyň, (soň olardan) aşakdaky (garyndaşyň), (soň olardan) aşakdaky (garyndaşyň)..."** (Ahmet)

54 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Jennete (ene-ata bilen) ýaramaz gatnaşan we takdyry ýalan saýan girmez.**" (Ibn Mäje).

55 - Isa ibn Talha ibn Ubeydullah Amr ibn Murra El-Juheniň - Allah ondan razy bolsun - şeýle diýenini habar berdi: "**Bir adam aýtdy: "Eý Allahyň Resuly! Eger baş (wagt) namazy okasam, Remezanda agyz beklesem, zekaty bersem, Öýe (Käbä) haj etsem, maňa näme (sylag) bar?" Aýtdy: "Kim bulary etse pygamberler, syddyklar, şehitler bilen bolar, eger ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmasa.**" (Buhary Tärih Kebir).

56 - Bekkar ibn Abdulaziz ibn Ebu Bekre aýtdy: kakam Ebu Bekreden maňa "merfug" habary (ýagny, hadysy) gürrüň berdi: "**Ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmaktan başga günälerden isläniniň (jezasyny) Allah kyýamat gününe gijikdirip biler, (emma ene-ata bilen ýaramaz gatnaşanyň jezasy) tizleşdiriler.**" (Ahmet).

57 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Eger perzent öz kakasyny gul halda tapyp, ony satyn alyp azat etse, diňe şol ýagdaýda (kakasynyň eden ýagşylygyny) gaýtaryp berer.**" Habar beren Muslim.

58 - Ýene ondan - (Sallallahu aleyhi we sellem) - hasan senedli (habarda) aýtdy: "**Ene-atasyny bilen ýaramaz gatnaşany Allah näletlesin.**" (Hakim).

59 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Daýza enäň ornundadyr.**" Tirmizi sahyh diýdi. (Buharynyň uzyn hadysyndan bir parça).

60 - Wehb ibn Munebbihden, aýtdy: "**Takyk, Allah aýtdy: Eý Musa! Ene-ataňa sylag-hormat goý! Çünki, kim ene-atasyna sylag-hormat goýsa onuň ömrüni uzaldaryn, oňa ýagşy perzent peşgeş ederin we kim ene-atasyny bilen ýaramaz gatnaşsa, onuň ömrüni gysgaldaryn, oňa özi bilen ýaramaz gatnaşyan perzent peşgeş ederin.**" (Et-Tergyb we Et-Terhib Asfahani).

61 - Kaab aýtdy: "**Janym elinde bolana kasam bolsun, takyk Allah ene-atasyny bilen ýaramaz gatnaşan bendä azap bermek üçin ony heläk eder, we takyk Allah ene-atasyny bilen ýagşy gatnaşan bendesiniň ýagşylygy, haýry artmagy üçin onuň ömrüni artdyrar.**" (Ibn Ebi Şeýbe Musonnef).

62 - Ebu Bekr ibn Ebu Merýem aýtdy: **"Töwratda (Kim kakasyna el galdyrsa öldürilmeli) diýen ýerini okadym."**⁽¹⁾

63 - Wehb aýtdy: **"Töwratda (kakasyna el galdyran rejm edilýär) (diýip ýazylgy)"**

Ýedinji uly günä:

7- Süýthorlykdan iýmek.

Allah Tagala aýtdy: **"Eý, iman edenler! Allahdan gorkuň! Eger mömin bolsaňyz, siz bar bolan göterimiňizden el çekiň! Eger muny etmeseňiz, onda Allah we Onuň pygamberine (garşy) söweşe (girýändigiňizi) bilip goýuň!..."** aýatyň soňuna çenli. (Bakara 278-279).

Ýene aýtdy: **"Süýthorlar (guburlaryndan) şeýtan (jyn) uran (adam) ýaly bolup turarlar." tä (Allahyň) şu sözüne çenli: "(Emma) kim ýene-de (süýthorlyga) dolansa (ony halal hasaplasa), olar dowzahydyrlar. Olar ol ýerde ebedi galarlar."** (Bakara 275).

Görüşiň ýaly, wagyz edilensoňam ýene süýthorlyga gaýdyp barana ömürlük otda galmak uly azaby bar ekeni, Beýik, Belent Allahdan başga ne güýç ne kuwwat bardyr.

64 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň! Aýtdylar: olar näme eý Allahyň Resuly? Aýtdy: "Allaha şarik goşmak, jadygöýlik, haky bilen bolmasa Allahyň haram eden janyny öldürmek, süýthorlykdan iýmek, ýetimiň malyny iýmek, hüjüm gününde (söweşde) arka öwürmek, päk, (haramdan) bihabar bolan mömin aýallara töhmet atmak."** (Buhary we Muslim).

---

(1) Bu habarlara "Ysroiliýät" diýilýär. Ýagny Kitap berlenleriň üsti bilen bize gelen habarlar. Bu barada alymlar şeýle diýýärler: 1- Onda gelen zat biziň dinimizdäki bilen gabat gelse, dinimizde bolany üçin almarys. 2- Onda gelen zat biziň dinimize ters gelse, almaýarys. 3- Dinimizdäkä dogram gelenok, tersem gelenok, ine bu bölüm barada dymýarys, ýalanam hasap etmeýäris, dogram. Ibn Kesiriň Tewsir kitabynyň girişine seret.

65 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Süýthorlykdan iýene, iýdirine Allah nälet etdi.**" Habar beren Muslim we Tirmizi, ol artdyrdy: "... we iki şaýadyny we kätibini (ýazýançysyny)." (bu hadysyň) senedi sahyh.

66 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Süýthorlykdan iýen, iýdiren we kätiplik eden (ýazan) bilip (süýthorluk etseler) kyýamat gününde Muhammediň dilinde melgundyrlar (nälet siňendirler).**" Çykaran Nesäi .

Sekizinji uly günä:

8- Ýetimiň malyny nähaklyk edip iýmek.

Allah Tagala aýtdy: "**Takyk, ýetimleriň emlägini nähak ýere iýenler, (aslynda) garynlarynda bir ot iýýändirler. Olar (kyýamat günü) lowlap ýanýan oda düşerler.**" (Nisa 10) .

Ýene aýtdy: "**Ýetimiň mal-mülkine iň gowy usul bilen bolmasa golaýlaşmaň!**" (Engam 152) .

67 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň....**" olaryň içinde ýetimiň malyny iýmekligi hem agzady.

Ýetimiň hossary (gözuglak bolýançysy) garyp bolup, (onuň malyndan) geregini iýse zyýany ýokdur, gereginden artygy bolsa gadagandyr, haramdyr. Gereginiň mukdaryny bilmek üçin mömin, ýaman maksatlardan päk adamlaryň adatlaryna dolanmaly.

Dokuzynjy uly günä:

9- Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) adyndan ýalan sözlemek dinden çykarýan küpürdir, Allah we Resulynyň adyndan bilgeşleýin ýalan sözläp, halaly haram, haramy halal etmek şeksiz arassa küpürdir.

(Bärde gürrüňini edýänimiz) bu zatlardan galan zatlarda onuň adyndan ýalan sözlemek.

68 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Meniň adymdan ýalan sözlemek - başgalaryň adyndan ýalan sözlemek ýaly däldir, kim meniň adymdan bilgeşleýin ýalan sözlese otdan boljak oturgyjyna taýynlansyn.**" (Buhary we Muslim).

69 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim meniň adymdan ýalan sözlese onuň üçin Jähennemde öý gurlar.**" Sahyh. (Ahmet).

70 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim meniň aýtmadyk zadymy aýtdy diýse, otdan boljak oturgyjyna taýynlansyn.**" (Ahmet).

71 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Möminde dönüklük bilen ýalandan başga her hili häsiýet bolup biler.**" (Ahmet, zagyf, bu habar Saad ibn Ebi Wakkasyň sözi).

72 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ýalandyr öýdülýän hadysy menden habar beren (kişi) ýalançylaryň biridir.**" (Ahmet).

Bunuň bilen ýasalan (toslama) habarlary (hadyslary) gürrüň bermek rugsat däldigi saňa aýdyň bolýar⁽¹⁾.

---

(1) Belläp geçmeli zat: ýasalan we gowşak hadyslaryň ýasalandygyny, oýlap tapylandygyny beýan etmek üçin olary gürrüň bermek bu hadysa degişli däl.

Onunjy uly günä:

10- Uzursyz (dini sebäpsiz) we rugsatsyz Remezanda agyz beklemezlik.

73 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim Remezanyň bir gününde uzursyz (dini sebäpsiz) we rugsatsyz agyz açyk gezse, eger asyrlap agyz beklese-de, kazasyny almaz.**" Bu hadys dürs, anyk däldir. ^(Tirmizi, zagyf).

74 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Baş (wagt) namaz, indiki jumga çenli jumga, indiki Remezana çenli Remezanyň (şol wagtlar) aralykdaky (günäleriň) keffaratydyr, eger uly günälerden daşlaşylsa.**" ^(Muslim).

75 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ýslam baş zadyň üstüne guruldy: Allahdan başga ybadata hakly hiç bir ilähiň (ybadat edilýän zadyň) ýokdygyna we Muhammediň hem Onuň bendesi (guly) we ilçisidigine (Resulydygyna) şaýatlyk etmek, Namaz okamak, Zekat bermek, Haj etmek, Remezanda agyz bekleme**" ^{Muttefekun aleyhi}.

76 - Hammad ibn Zeýd Amr ibn Mälük En-Nukriýden, olam Ebu El-Jewzadan, olam Ibn Abbasdan, aýtdy: "**Ýslamyň baglary (ýüpleri) we diniň diregleri üçdür: Allahdan başga ybadata hakly hiç bir ilähiň (ybadat edilýän zadyň) ýokdygyna şaýatlyk etmek, namaz, Remezanda agyz bekleme, kim bularyň birisini terk etse ol kapyrdyr. (Käbiri bardyr) mal-mülki köp (bolsa-da) haj etmez, zekat bermez, (ýöne) gany halal bolmaz.**" Bu habar sahyhdyr. ^(Et-Tergyb Asfahani, zagyf).

77 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Kim ýalan sözi, oňa amal etmesini, nadanlygy taşlamasa Allah onuň iýip-içmegini taşlamasyna mätäç däldir.**" Sahyh. ^(Buhary).

78 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), ol aýtdy: "**Remezanyň aýa ýetibem bagyşlanmadyk (kişiniň) gözi çyksyn.**" ^(Ahmet).

Möminleriň ylalaşan zady - kim Remezanda kesel bolmasyz, (dini) sebäpsiz ýere agyz bekleme, ol zynakeşden, salgytçydan, ölemen arakkeşden has şerlidir, has beteri - onuň Ýslamyna şek ederler, onda ýoldan çykma, dinsizlik bar öýderler.

On birinji uly günä:

11- Hujumden (söweşden) gaçmak.

Allah Tagala aýtdy: "**Kim beýle (söweş) gününde, eger gaýtadan baryp söweşmek üçin ýa-da başga bir topara goşulmak bilen bagly hereket bolmadyk halda duşmandan (yzyna öwrülip) gaçsa, ol Allahyň gazabyna duçar bolar. Onuň barjak ýeri dowzahdyr, bu nähili erbet netijedir!"** (Enfal 16).

79 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň....**" olaryň içinde hujum gününde arka öwürmekligi hem agzady.

On ikinji uly günä:

12- Zyna, onuň käbir (görnüşiniň) günäsi başga (görnüşiniň günäsinden) has uludyr.

Allah Tagala aýtdy: "**Zyna golaýlaşmaň, çünki ol aňrybaş bihaýalykdyr, bozuklykdyr, örän ýaman ýoldur.**" (Isra 32).

Ýene aýtdy: "**Olar Allahyň ýany bilen başga bir ilälden doga etmezler (ybadat etmezler). Allahyň (almagyny) haram eden janyny nähak ýere öldürmezler we zyna etmezler. Eger kim bulary edäýse, günäleriniň jezalaryny tapar.**" aýatlaryň soňuna çenli. (Furkon 68).

Ýene aýtdy: "**Zyna (binika gatnaşyk) eden aýalyň we erkegiň her haýsyna ýüz gamçy uruň! Eger Allah we ahyret gününe ynanýan bolsaňyz, Allahyň goýan kanunlaryny berjaý etmekde dözmeçilik etmäň!"** (Nur 2).

Ýene aýtdy: "**Zynaçy erkek diňe zynaçy ýa-da Allaha şärik goşýan aýala öýlenip biler. Zynaçy aýal hem diňe zynaçy ýa-da Allaha şärik goşýan erkege durmuşa çykyp biler. Bu (zynaçy bilen durmuş gurmak) möminlere haram edilendir.**" (Nur 3).

80 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýip soralypdy: **“Haýsy günä in uly (günä)?”** Aýtdy: **“Ýaradanyň Allah bolup durka Oňa şärik goşmagyň”,** aýtdy: **“Soň haýsy?”** aýtdy: **“Seniň bilen iýer gorkusy üçin öz perzendiňi öldürmegiň (manysy: ýetirinmerin, ekläp bilmerin gorkusy),”** aýtdy: **“Soň haýsy?”** aýtdy: **“Goňşyň aýaly bilen (razylygy bilen) zyna etmegiň.”** (Buhary we Muslim).

81 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Zynagär zyna edende mömin halynda zyna etmez, ogry hem ogurlyk edende mömin halynda ogurlyk etmez, arakkeş hem arak içinde mömin halynda içmez."** (Buhary we Muslim).

82 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Gul (bende) zyna edende ondan iman çykar, (iman) onuň üstünde edil bassyrma ýaly bolar, ony (zynany) taşlan wagty iman oňa dolanar."** Bu (hadys) Buhary we Muslimiň şertine laýykdyr. (Ebu Dawud).

83 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: **"Kim zyna etse ýa arak içse ynsan edil başyndan köýnegini çykarşy ýaly Allah hem ondan imany çykarar."** Senedi gowy. (Hakim).

84 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Şu) üçüsi bilen Allah kyýamat gününde gepleşmez, olary aklamaz, olara bakmazam we olara jebir-jepaly azap bardyr: garry zynagär, ýalançy patyşa, ulumсы garyp."** (Habar beren Muslim).

85 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Mujahidleriň (söweşe gidenleriň) aýallarynyň (söweşden) galanlara haramlygy edil ejeleriniň haramlygy ýalydyr, mujahidlerden (söweşe gidenlerden) biriniň maşgalasyna (gözegçilik üçin) goýlup, soňam olara hyýanat eden her bir erkek kyýamat gününde onuň üçin (ýagny, hyýanat edilen kişi üçin) duruzylar, ol hem onuň (hyýanat edeniň) amalyndan islänini alar, (bu barada) näme pikir edýärsiňiz?!"** (Habar beren Muslim).

86 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Şu) dördüsini Allah ýigrenýändir: köp kasam içýän satyjy, öwünjeň garyp, zynagär garry, zalym baştutan."** Çykaran Nesäi we senedi sahyh.

Zynanyň in erbedi: eje, uýa, kakanyň aýaly we mahramlar bilen zyna etmek.

87 - Hakim (şu hadysa) sahyh diýdi - jogapkärçiligem onuň boýnuna: **"Kim mahramyny bassa (ýagny, zyna etse) ony öldürsün."** (El-Elbäni "Zagýf El-Jämig" de zagýf diýdi.)

88 - Bu bapda hadyslar bar, olaryň biri Beronyň hadysy: onuň daýysyny Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) kakasynyň aýalyňa ýanaşan biriniň ýanyňa iberip, malyny alyp, öldürmegini (buýurdy). (Tirmizi).

On üçünji uly günä:

13- Golastyndakylary aldaýan (ezýän), zalym, ýowuz baştutan.

Allah Tagala aýtdy: **"Diňe ynsanlara zulm edýänlere hem-de ýeriň ýüzünde nähak ýere bozgaklyk edýänlere jeza bardyr. Ine, gazaply azap şolara berler."** (Şura 42).

Ýene aýtdy: **"Olar biri-birlerini erbet iş etmekden gaýtarmaýardylar. Bes, olaryň edýän bu işleri nähili erbetdir."** (Mäide 79).

89 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Hemmäňiz gözegçisiňiz we hemmäňiz öz golastyndakylar barada jogapkärsiňiz..."** (Buhary we Muslim).

90 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim bizi aldasa (aldawa salsa) bizden däldir."** (Muslim).

91 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Zulum kyýamat gününde zulmatlar (agyr we dürli azaplar) bolar"** (Buhary we Muslim).

92 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Haýsam bolsa bir gözegçi (ýolbaşçy) öz golastyndakylary aldasa (ezse), ol otdadyr."** (Ahmet).

93 - Ýene aýtdy: **"Kimi Allah bir ile (halka, topara we ş.m.) ýolbaşçy eden (soň), olary nesihat bilen gurşap almasa, Allah oňa Jenneti haram eder."** (Buhary we Muslim).

Başga sözler (bilen gelen hadysda şeýle diýilýär): **"...öljek wagty iline (halkyna, toparyna we ş.m.) nesihat etmeýänçi (hökmünde) ölse, Allah oňa Jenneti haram eder."** Muttefekun aleyhi.

Başga sözler (bilen gelen hadysda): **"...Jennetiň ysny almaz."** - diýýär.

94 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"10 (sany adama) ýolbaşçy bolan her kim elleri boýnuna daňlygy halysda getiriler, onuň adylygy ony boşadar, ýa zalymlygy heläk eder."** (Ahmet).

95 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Eý Allah! Kim şu ymmatyň bir zadyna (iline, halkyna, toparyna we ş.m.) ýolbaşçylyk edip, olara ýumşak bolsa (aladasyny etse), Senem oňa ýumşak bol (aladasyny et), kim olara agram salsa, Senem oňa agram sal."** Habar beren Muslim.

96 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Azgyn, zalym ýolbaşçylar bolarlar, kim olaryň ýalanyna ynanyp, olara zulumlarynda ýardam berse, ol menden däl, menem ondan dälidirin, meniň ýanyma howuza hem gelmez."** (Nesäi).

97 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bir kowumyň (halkyň) içinde günä-haramlyklar edilse, (özem günä etmeýänler) günä-haramlyklary edýänlerden güýçli we (san taýdan) köp bolubam (ýagdaýy) üýtgetmeseler, Allah olaryň (hemmesini) jeza bilen gurşar."** (Ahmet).

98 - Ebu Ubeýde ibn Abdullah ibn Mesud, kakasyndan şeýle diýenini (habar berýär): Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Janym elinde bolana kasam bolsun, siz hökman ýagşylygy buýrup, ýamanlykdan gaýtararsyňyz, ýalňyşyanyň elinden tutup, ony hökman haka (tarap) egip gönükdirersiňiz, ýogsa Allah siziň kalplaryňyzy bir-birlerine urar (ýagny, sowaşdyrar), edil Dawud we Merýem ogly Isanyň dilinde olara (Ysraýylogullaryna) nälet edişi ýaly, soň size-de nälet eder."** (Ebu Dawud, senedi zagyf).

99 - Agleb ibn Temim aýtdy: Muallä ibn Ziyad Muawiýe ibn Kurradan gürrüň berdi, olam Magkyl ibn Ýesardan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), ol aýtdy: **"Ymmatymdam iki synp meniň şefagadyma ýetmezler: zalym, ýowuz soltan, we dinde öte geçýän (kişi), (adamlar) olara garşy şaýatlyk ederler we olardan dänler."** Agleb gowşak, bu (hadysy) Ibn Mubarek habar berip aýtdy: Munig bize gürrüň berdi, (oňa-da) Muawiýe ibn

Kurra şular ýaly gürrüň berdi, we Munigiň kimdigi belli däl." (Ibn Ebi Asym). (Elbäni Sahyhada hasan diýdi).

100 - Muhammet ibn Juhade Atyýýeden olam Ebu Said El-Hudriden "merfug" habary gürrüň berdi: **"Kyýamat gününde adamlardan iň erbet azap çekjegi biadyl baştutandyr."** (Ahmet we Beýhaky).

101 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), ol aýtdy: **"Eý adamlar! Allaha doga edersiňiz, Olam kabul etmez, Ondan bagyşlanma dilärsiňiz, Olam sizi bagyşlamaz, (şu ýagdaý bolmazdan) öň ýagşylygy buýruň, ýamanlykdan gaýtaryň, çünki, ýahudylaryň ahbarlary we hristianlaryň rahyplary haçanda ýagşylygy buýurmagy we ýamanlykdan gaýtarmagy terk edenlerinde Allah pygamberleriniň dilinde olara nälet etdi, soň olary bela bilen gurşady."** (Tergyb Asfahani).

102 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim şu dinimizde bolmadyk zady oňa goşsa, ol gaýtarylar (kabul edilmez)."** (1) (Buhary we Muslim).

103 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim (dine) täze zat girizse ýa girizen (kişä) pena berse, oňa Allahyň, perişdeleriň we bütin adamlaryň näleti bolsun, ondan Allah parz (ybadatam) nefil (ybadatam) kabul etmez."** (Buhary we Muslim).

104 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Merhemet etmedige merhemet edilmez (Allah merhemet etmez)."** (Buhary we Muslim).

105 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Adamlara merhemet etmeýäne Allah hem merhemet etmez."** (Buhary we Muslim).

106 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Musulmanlaryň işlerine baş bolup, soňam olar üçin gujur-gaýratyny sarp etmeýän, olara nesihat etmeýän her ýolbaşçy olar bilen Jennete girmez."** (Buhary we Muslim).

107 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem)den, ol aýtdy: **"Kimi Allah musulmanlaryň işlerinden bir zada ýolbaşçy etse, olam olaryň mätäçlikleriniň, horluklarynyň, garyplyklarynyň öňünde gizlense (manysy: golastyndakylara garaşyk etmese), kyýamat gününde Allah hem onuň**

---

(1) Bu hadysyň zalym ýolbaşça näme dahyly bar? Dahyly şeýledir: Ýolbaşçy tarapyndan dinde ýok zady dine girizilmeği yönekeý adam tarapyndan girizilmeği ýaly däl, eger ýolbaşçy beýle zada ýol berse, dine girizilen zat (bidgat) päsgelçiliksiz tiz ýaýrar we köpçülik tarapyndan goldanar, şeýdip ýolbaşçy has uly jogapkärçilik çeker.

mätäçliginiň, horlugynyň, garyplygynyň öňünde gizlener (manysy: Allah hem oňa garaşyk etmez)." Habar beren Ebu Dawud we Tirmizi.

108 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Adyl ýolbaşçyny Allah Öz kölegesinde kölegelär."** (Buhary we Muslimiň habar beren hadysyndan bir parça).

109 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Adyllar nurdan bolan münberleriň üstünde bolarlar, olar hökümlerinde, maşgalalarynda we ýolbaşçylyk eden zatlarynda adalatly bolanlardyr."** (Muslim).

110 - Ýene aýtdy: **"Iň şerli ýolbaşçylaryňyz - siziň ýigrenýänleriňiz, olaryňam sizi ýigrenýänleri, siziň näletleýänleriňiz, olaryňam sizi näletleýänleri."** - aýtdylar: **"Eý Allahyň Resuly! Olar bilen söweşmälimi?" - aýtdy: "Ýok, araňyzda namazy dikeltse (söweşmäň)." Iki hadysam habar beren Muslim.**

111 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, Allah zalyma möhlet berer, ýöne ony tutjak wagty oňa geçmana (pursat) bermez"** diýip, soň şuny okady: **"Seniň Perwerdigäriň zulm eden şäherleriň (ýaşajylaryny) ele salanda, ine, şeýdip ele salýar. Şübhesiz, Onuň ele salmagy örän yzaly we gaty berk bolýandyr."** (Hud 102)». Muttefekun aleyhi.

112 – (Pygamberimiz) (Sallallahu aleyhi we sellem) Muazy Ýemene iberende aýtdy: **"...(zekat alaňda) olaryň nepis mülklerinden almagyn we mazlumyň bet dogasyndan häzir bolgyn, çünki, ol doga bilen Allahyň arasynda perde ýokdur (ýagny, kabul boljakdyr)." Muttefekun aleyhi.**

113 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Baştutanlaryň iň şerlisi - zalym, gaty rehimsizidir."** Muttefekun aleyhi (has dogrusy diňe Muslim habar berdi).

114 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Şu) üçüsi bilen Allah kyýamat gününde gepleşmez..."** şolaryň içinde (ýalançy patyşany) agzady.

Allah Tagala aýtdy: **"Biz ahyret ýurduny ýeriň ýüzünde ulumsylyk etmeýän we bozgaklyk etmeýän kişiler üçin (ýaradyp) goýduk. (Ýagşy) netije takwalaryňkydyr."** (Kasas 83).

115 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, siz baş bolmaga jan edýärsiňiz, kyýamat gününde bolsa puşmanlyk bolar."** Habar beren Buhary.

116 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Takyk biz, Allaha kasam bolsun, bu (ýolbaşçylyk) işe (geçmeklik üçin) özi soran (baş bolmagy talap edenin), birinem ýa oňa jan eden birinem bellemeýäris.**" Muttefekun aleyhi.

117 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Eý Kaab ibn Ujra! Allah seni akmaklara baştutanlyk etmekden gorasyn. Menden soň baştutanlar bolar, meniň ýolumdan ýöremezler, meniň sünetime eýermezler.**" Hakim sahyh diýdi.

118 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) üç doga kabul bolýandyr, buňa hiç hili şek ýokdur: mazlumyň dogasy, ýolagçynyň dogasy we atanyň perzendine dogasy.**"⁽¹⁾ Senedi güýçli. (Ibn Ebi Şeybe).

On dördünji uly günä:

14- Hamr (serhoş edýän serişde: arak, çakyr..) içmek, serhoş etmese-de (içmek günädir).

Allah Tagala aýtdy: "**Senden şerap we humar barada sorarlar. (Olara): «Olaryň ikisinde hem ynsanlar üçin uly günä...»**"^(Bakara 219) aýatyň soňuna çenli.

Ýene aýtdy: "**Eý, iman edenler! Takyk, arak (şerap), humar, dikilgi daşlar (butlar) we pal (atylýan) oklar şeýtanyň pis-hapa işleridir. Bes.... ondan daş duruň!"** (Mäide 90).

119 - Ibn Abbasyň – Allah ondan razy bolsun - şeýle diýeni dogry ýol bilen geldi: "**Haçanda içginiň haramlygy (baradaky aýat) inende sahabalar birbirleriniň üstlerine baryp: “Içgi haram edilip, şirke deňeldi” diýişdiler.**" (Hakim).

---

(1) Bu Bapda Ýazyjy -Rahymahullah- bu günäniň agyrdygyny beýän edendir. Ehlisünnet alymlarynda Musulman baştutana garşy zalym, pasyk bolsa-da münberlerde, ýa açyk ýerlerde garşy çykylýan däl-dir, garşy çykmagy hem ýazgarýandyrlar. Kimiň Soltana nesihatý bolsa, iki çäk galan halýnda, ýagny açyk, aýdyň däl-de, gizlin halda nesihat etmelidir, edil hadysda gelşi ýaly. Musulman baştutana garşy zulумы üçinem bolsa garşy çykmak uly günälerden bolup durýandyr, sebäbi bu gan dökülmege, namyslaryň depelenmegine, mal-mülkleriň talanmagyna, asman asudalygynyň ýitmegine, sag-amanlygy gidirip gorky getirmäge sebäp bolýan zatdyr.

Abdullah ibn Omar - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - içgini iň uly günä hasaplady. (Aslynda Abdullah ibn Amr bolmaly, Said ibn Mensur Sünen) (Soňam habarda “iň uly günälerden” diýip soňky goşulma ýatda bardyr, Hafiz Fethda aýtdy). Şeksiz, ol pislikleriň enesidir, ony içen kişi ençeme hadyslarda näletlendi.

120 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim içgi içse ony gamçylaň! Eger ýene gaýtalasa (ýene) gamçylaň! (Ýene) içse (ýene) gamçylaň! Dördünji gezegem içse (onda) ony öldürüň!"** Sahyh. ^(Nesäi).

121 - Amr ibn El-Haris aýtdy: Maňa Amr ibn Şuaýb kakasyndan gürrüň berdi, olam Abdullah ibn Amrdan, olam Allahyň Resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Kim serhoş bolany üçin bir gezek namazy taşlasa, edil (elinde) bütin dünýä we onuň üstündäkiler bolup, hemmesini ýitiren ýaly bolar, kim serhoş bolany üçin dört gezek namazy taşlasa, Allah ony "tyýnetul-hobälden" içirmäne hakly bolar."** - aýdyldy: **Eý Allahyň Resuly! Tyýnetul-Hobäl näme? - aýtdy: "Jähennem iliniň suwuklygy (şiresi)."** Senedi sahyh. ^(Ahmet).

122 - Jäbirden, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Takyk, serhoş edýän (içgini) içýäne "tyýnetul-hobälden" içirmek Allahyň wadasydyr."** - aýdyldy: **"Tyýnetul-hobäl näme?" - aýtdy: "Ot iliniň derisi."** ýa aýtdy: **"Ot iliniň suwuklygy."** Çykaran Muslim.

123 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim dünýäde içgi içse, ahyretde ondan mahrum bolar."** ^{Muttefekun aleyhi}.

124 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ölemen arakkeş eger ölse, Allaha edil buta ybadat edýänçi ýaly duşar."** ^{Ahmed Musnedinde habar berdi}.

On bäşinji uly günä:

15- Ulumsylyk, öwünmeklik, buýsanjaňlyk, öz-özünden göwnüň hoş bolmak we gopbamsylyk.

Allah Tagala aýtdy: "**Musa (bolsa): «Elbetde, men özümiň we siziň Perwerdigäriňiz bolan (Allaha ýalbaryp), hasap gününe iman getirmeýän her bir tekepbirden pena soradym!» diýdi.**" (Gafir 27).

Ýene aýtdy: "**Takyk, Ol tekepbirlik edýänleri söýmeýär.**" (Nahl 23).

125 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Kalbynda zerre (kiçijek garynja) ýaly ulumsylyk bolan kişi Jennete girmez.**" Habar beren Muslim.

126 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kişi gopbamlyk bilen iki ýapynjasyny süýräp ýörkä, Allah ony ýere sokar, şýdip ol kyýamat gününe çenli onda (ýerde) gümpüldikläp ýörär.**" (Buhary we Muslim).

127 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Tekepbir, gopbamsy kişiler kyýamat gününde kiçijek garynjalar şeklinde direldilip ýygnanarlar, adamlar olaryň üstünden basarlar.**" (Ibn Ebi Şeýbe).

128 - Käbir selefler (ilkinjiler) aýtdylar: "**Allaha boýun bolman edilen ilkinji günä - ulumsylykdyr, Allah Tagala aýtdy: «Biz perişdelere: «Adama (hormat edip) sežde ediň!» diýenimizde, Iblisden galany (hemme perişdeler) sežde etdiler. Ol (Iblis) ýüz öwürüp, tekepbirlik etdi we (netijede) kapyrlardan boldy.**" (Bakara 34). **Kim Iblis ýaly hakdan (ýüz öwürüp) tekepbirlik, ulumsylyk etse oňa imany peýda bermez.**"

128 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: "**Tekepbirlik - haky akmaklyk saýmak, adamlary äsgermezlik.**" (Ahmet).

Muslimiň lafzynda (habarynda): "**Tekepbirlik - haka tumşuk galdyrmak, adamlara näşükür bolmak.**"

Ýene (Allah) Tagala aýtdy: "**Çünki Allah men-menlik edýän öwünjeňleri halamaz.**" (Lukman 18).

129 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allah Tagala aýdýar: (Azamat (Beýiklik) Meniň izarym (izar diýip araplarda aşakgy eşige**

aýdylýar), Kibriýa (Ululyk) Meniň ridäm (ridä diýip araplarda ýokarky eşiğe aýdylýar), ol ikisi babatynda kim Meniň bilen dawalaşsa ony oda zyňaryn." Habar beren Muslim.

"dawalaşmak" –(ýagny) bäsleşmek.

130 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Jennet we ot Öz Robbunyň önünde çekeleşdiler: "Jennet aýtdy: Eý Robbum! Näme üçin maňa adamlaryň ejizleri we gözgynlary girýär."** Ot aýtdy: **"Tekepbir we gopbamsy (kişiler) bilen ileri tutuldym..."** hadysyň soňuna çenli. (Buhary we Muslim).

Allah Tagala aýtdy: **"Biz ahiret ýurduny ýeriň ýüzünde ulumsylyk etmeýän we bozgaklyk etmeýän kişiler üçin (ýaradyp) goýduk. (Ýagşy) netije takwalaryňkydyr."** (Kasas 83).

Ýene Allah Tagala aýtdy: **"(Ulumsylyk edip) adamlardan ýüzüni sowma we ýer-ýüzünde men-menlik edip ýöreme! Çünki Allah men-menlik edýän öwünjeňleri halamaz."** (Lukman 18). Ýagny: Adamlardan ulumsylanyp ýüz öwrüp ýaňagyňy gysartma, men-menlik, ýagny, gopbamlyk bilen ýöreme!

131 - Seleme ibn El-Ekwag aýtdy: **"Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanynda bir adam çep eli bilen iýdi, şonda aýtdy: "Sag eliň bilen iý!" - ol: başaramok, - ulumsylykdan başga zat oňa (sag eli bilen iýmäne) päsgel bolmady - aýtdy: "Başarman geç!" - şondan soň, agzyna hiç zat ýetirip bilmedi.** Habar beren Muslim.

132 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ot ilini size habar bereýinmi? Her gödek, şermende we ulumsy (kişiler)."** Muttefekun aleyhi.

133 - Omar Ibn Yusuf El-Ýemämi aýtdy: Kakam maňa habar berdi, olam Ikrime ibn Holidden, ol ibn Omara duşýar, olam aýdýar: Allahyň Resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşitdim: **"Ýörände men-menlik bilen ýöreýän, özüni hondan bärsi saýýan her kişi Allaha Onuň gazaply halynda duşar."** Bu (hadys) Muslimiň şertine görä. (Hakim).

134 - Ebu Hureýranyň (Pygamberimizden) sahyh hadysy: **"Oda ilkinji girjek üç (kişi): musallat baştutan, mal-mülkinde Allahyň hakyny berjaý etmeýän baýlyk eýesi we öwünjeň garyp."** (Ahmet).

Aýtdym: Tekepbirligiň iň şerlisi - gullaryň önünde öz ylmy bilen tekepbirlik eden, abraýyna (buýsanyp) hondan bärsi bolýan (kişidir). Buňa ylmy peýda bermez, çünki, kim ahyret üçin ylym alsa, ylym ony dower (pespäl eder), kalby gorkar, jany aram tapar, öz nebsine gözegçilik eder, gowşak tutmaz, häli-şindi ony hasaba çekip, terbiýe berer, eger biperwaý garasa, ony dogry ýoldan sowar we heläk eder, kim ylmy öwünmeklik we wezipe üçin öwrense, musulmanlara gytak göz bilen seretse, olar bilen akmaklyk etse we olaryň üstünden gülse, ynha (buny etmek) iň uly günälerden, Jennete bolsa kalbynda zerre ýaly ulumsylyk bolan (kişi) girmez, Beýik, Belent Allahdan başga ne güýç ne kuwwat bardyr.

On altynjy uly günä:

16- Ýalana şaýatlyk etmek.

Allah Tagala aýtdy: "**Olar ýalana şaýatlyk etmezler.**" (Furkon 72).

135 - Habarlarda (şeýle diýilýär): "**Ýalana şaýatlyk etmek Allaha şarik goşmaklyga deňeldi, Allah Tagala aýtdy: "...onda hapalyk-nejislik bolan butlardan gaçyň we ýalan sözlerden gaçyň!"**" (Haj 30).

136 - Anyklanan hadysda: "**Ýalana şaýatlyk edene ot wajyp bolýança kyýamat gününde aýaklary butnamaz.**" (El-Elbäni Silsile Zagýýfede mowzug diýdi).

Aýtdym: Ýalana şaýatlyk edýän birnäçe uly zatlara baş urýar:

Birinjisi: Ýalan, töhmet, Allah Tagala aýdýar: "**Elbetde, Allah hetden aşan, ýalançyny dogry ýola gönükdirmez» diýdi.**" (Gafir 28).

137 - Hadysda: "**Möminde dönüklük bilen ýalandan başga her hili häsiýet bolup biler.**" (Ahmet, sahyh mewkuf, 71-nji nomerde agzaldy).

Ikinjisi: Ýalana şaýatlyk edenin şaýatlygy esasynda garşysyna şaýatlyk edilen kişiniň mal-mülki, ar-namysy, jany alnyp bilner, şeýdip ol oňa zulum eder.

Üçünjisi: Ýalana şaýatlyk edenin şaýatlygy esasynda peýdasyna şaýatlyk edilen kişi haram mal-mülk edinip, oňa ot wajyp bolar, şeýdip ol oňa-da zulum eder.

138 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kime nähak ýere doganynyň mal-mülkinden (almaklygy) höküm etsem, ony almasyn, çünki, men oňa otdan bir bölek bölüp berdigim bolar.**" (Buhary we Muslim).

Dördünjisi: Ol (ýalana şaýatlyk eden) Allahyň haram eden zadyny: mal-mülkini, ganyny we ar-namysyny rugsat edýär.

139 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Hemme musulman (beýleki) musulmana haramdyr: mal-mülki, gany, ar-namysy.**" (Muslim).

140 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Size iň uly günäleri habar bereýinmi? Allaha şarik goşmak, ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak, üns beriň, we ýalan şaýatlyk**" -buny köp gaýtalady, indi dymaýsa-dy diýdik." Muttefekun aleyhi.

On ýedinji uly günä:

17- Beçebazlyk (erkek erkege ýanaşmaklyk).

Allah Öz şanly Kitabyňyň birnäçe ýerinde Lut (pygamberiň) kowumynyň kyssasyny, olary pis etmişleri üçin heläk edenini gürrüň berýär. Hemme din eýelerinden bolan musulmanlar beçebazlygyň uly günälerdendigine biragyzdan ylalaşdylar (ijmag boldy), Allah Tagala aýtdy: "**Siz dünýäde beçebazlyk edýärsiňizmi? Perwerdigäriňiziň özüňiz üçin ýaradan aýallaryňyzy bolsa taşlaýarsyňyz. Ýok, dogrusy siz hetden aşan kowumsyňyz.**" (Şuara 165-166).

Beçebazlyk - zynadan has pis, has ýigrenjidir.

141 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Edýänem edilýänem öldüriň!**" Senedi hasan. (Ebu Dawud).

142 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Lut kowumynyň amalyny amal edeni Allah näletlesin.**" Senedi hasan. (Nesai).

143 - Ibn Abbas (Razyýallahu anhu) aýtdy: "**Obadaky iň belent bina bakmaly, soň şondan oklamaly, soň yzyndan daşlamaly.**" (Beyhaky)

144 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) habar berilyär: **"Aýallaryň sihaky - öz aralarynda zyna etmekleridir."**⁽¹⁾ Bunuň senedi ýumşak. (El-Elbäni silsile zagýýfada gaty gowşak diýdi).

Şäfigynyň mezhebi - Allah oňa rehmet etsin - lutynyň (erkege ýanaşan erkegiň) haddy (kesgitli jezasy) zyna edeniň haddydyr, kim öz guly bilen beýle etse ol lutydyr, päli azandyr, buňa ymmat ijmag boldy.

On sekizinji uly günä:

18- Päk zenanlara zyna töhmeti atmak.

Allah Tagala aýtdy: **"Namysly, erbetliklerden bihabar mömin aýallara (zynakärlikde) töhmet atanlar, dünýäde-de, ahyretde-de nälet edilenlerdir. Olar üçin örän uly azap bardyr."** ^(Nur 23).

Ýene aýtdy: **"Namysly aýallara (zyna günäsi bilen) töhmet atyp, soň hem dört şaýat getirmediklere segsen gamçy uruň..."** aýatlaryň soňuna çenli. ^(Nur 4).

145 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýedi heläk ediji zatlardan daş duruň...."** olaryň içinde päk, (haramdan) bihabar bolan mömin aýallara töhmet atmagy hem agzady.

146 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Musulman (şeýle kişidir) musulmanlar onuň dilinden we elinden aman bolarlar."** ^(Buhary we Muslim).

147 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) Muaza aýtdy: **"Diýýäniň näme! Kyýamat gününde adamlary dilleriniň hasylyndan başga zat oda ýüzlükgän zyňjak zat barmy?!"** ^(Nesäi).

Allah Tagala aýtdy: **"Mömin erkeklere we mömin aýallara etmedik zatlary sebäpli, ezýet edýänler, takyky, örän uly töhmeti we äşgär günäni öz üstlerine ýükleýärler."** ^(Ahzab 58).

---

(1) Sihak - aýalyň aýala ýanaşmagy

148 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim öz guluna zyna töhmedini atsa, oňa kyýamat gününde had (kesgitli jeza) berler, (had berilmez) eger diýşi ýaly bolsa.**" Muttefekun aleyhi .

Emma kim asmandan päklenmesi inensoň möminleriň enesine, Aişa (zyna) töhmedini atsa, ol Kurany ýalan hasaplaýan kapyrдыr, öldürilmelidir.

On dokuzynjy uly günä:

19- Oljadan, döwlet gaznadan we zekatdan ogurlyk etmek.

Allah Tagala aýtdy: "**Bir pygamberiň (amanada ýa-da olja) hyýanat etmegi mümkin däldir. Kim (amanata ýa-da olja) hyýanat etse, kyýamat gününde (haýynlyk edip) alan zatlary bilen geler.**" (Ali Imran 161) .

149 - Ebu Humeýd Es-Sagydy aýtdy: Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) ibn El-Lutbiýe atly, Ezd tohumyndan bolan bir adamy zekat (ýygnamak işine) belledi, haçanda (ol zekatlary ýygnap) gelende şeýle diýdi: "**Bu size, bulam maňa sowgat edildi.**" Şonda Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) münbere mündi, Allaha hamd, sena aýdyp, şeýle diýdi: "**Soňra, men sizden bir adamy (bir işe) belleýärim, olam: "Bu size, bu-da maňa sowgat edildi" diýýär! Eger ene-atasynyň öýünde otursa-dy oňa sowgady barardymy, eger dogruçyl bolsa. Allaha kasam bolsun, nähak ýere bir zat alan her kişi (alan) zadyny göterip Allaha duşar. Bögürýän düýäni, ýa molaýan sygyry, ýa mäleýän ownuk maly göterip, Allaha duşýan içiňzdäki adamy men hökman tanaryn.**" soň ellerini galdyryp: "**Eý Allah! Ýetirdimmi.**" - diýdi. (Buhary we Muslim) .

150 - Ebu Hureýra - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly bilen (Sallallahu aleyhi we sellem) Haýbere çykdyk, altynam, kümüşem olja edinmedik, goş, ir-iýmit we geýim olja edindik, soňra jülgä tarap ugradyk, Pygamberimiziň ýanynda Juzämläni bir adamyň sowgat beren guly hem bardy, düşlämizde Allahyň Resulyň guly eýeri çözmäne turdy, şonda oňa ok degdi, ölümi şol sebäpli boldy, bizem aýtdyk: Onuň şehitligi gutly bolsun eý Allahyň Resuly! - ol aýtdy: "**Ýok, hiç haçan, Muhammediň jany elinde bolana**

kasam bolsun, Haýber gününde paýlanşykda oňa berilmese-de oljadan (ogurlap) alan ýapynjasy oňa ot bolup tutaşýar." Şonda adamlar gorkudan hopukdylar, bir adam bir ýa iki bagjyk bilen geldi, (Pygamberimiz) aýtdy: **"(Haram ýol bilen alnan) bir bagjyk ýa iki bagjyk otdandyr."** Muttefekun aleyhi

151 - Amr ibn Şuaýbyň kakasynyň atasyndan habar beren hadysyny Ebu Dawud çykaran, onda şeýle gelýär: Allahyň Resuly, Ebu Bekr we Omar olja ogrusynyň goşuny ýakyp, ony urdular. (Elbäni zagyf diýdi).

152 - Abdullah ibn Amr aýtdy: **"Kirkira atly bir adam Allahyň Resulynyň goşuna (ýüküne, aňry-bäri zatlaryna) seredýänçidi, ol ölende Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "Ol otdadyr." onuň ýanyna gidip seretseler, oljadan ogurlanan ýüň ýapynjany tapýarlar."**(Buhary)

Bu bapda (mowzugda) hadyslar köp, olaryň käbirleri zulum babynda geler.

Zulum üç görnüş:

Birinjisi: Batyl (nähak) ýol bilen mal-mülk iýmek.

Ikinjisi: Öldürmek, urmak, döwmek, ýaralamak arkaly bendelere zulum etmek.

Üçünjisi: Sögmek, näletlemek, dil ýetirmek, töhmet atmak arkaly bendelere zulum etmek.

153 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) Minada adamlara hutba aýtdy: **"Takyk, siziň ganlaryňyz, mallaraňyz, ar-namyslaryňyz size haramdyr, edil şu günüňiziň, şu aýyňyzyň, şu şäheriňiziň haram bolşy ýaly."**(1) Muttefekun aleyhi

154 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allah täretsiz okalan namazy kabul etmez, gululdan (oljadan ogurluk) bolan sadakany hem (kabul edilmez)."** (Muslim)

155 - Zeýd ibn Holid El-Juheni aýtdy: Bir adam Haýber galasynda oljadan ogurlyk etdi, şonuň üçin Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) onuň (jynaza) namazyna durmady, aýtdy: **"Takyk, ýoldaşyňyz Allahyň**

---

(1) Günüň, aýyň, şäheriň haram bolmagy diýmek - şol wagtlar uruşa başlamak haram we şol ýerlerde aw awlamak, baglaryny çapmak haram bolany üçin.

ýolunda(ka) oljadan ogurlyk etdi." - soň onuň goşuny dördük weli, iki dirheme barabar monjygy tapdyk. (Hadysy) çykaranlar - Ebu Dawud we Nesäi.

Ymam Ahmet aýtdy: **Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) oljadan ogurlyk edenden we özüne kast edenden başganyň (jynaza) namazyny terk edenini bilmeýäris.** (Mesäil Ebi Dawud).

Ýigriminji uly günä:

20- Batyl (nähak) ýol bilen adamlaryň malyny alyp zulum etmek.

Allah Tagala aýtdy: **"Siz öz arañyzda (biri-biriňiziň) emlägiňizi nähak (ýol bilen) iýmän!...."** aýatyň soňuna çenli. (Bakara 188).

Allah Tagala aýtdy: **"Diňe ynsanlara zulum edýänlere hem-de ýeriň ýüzünde nähak ýere bozgaklyk edýänlere jeza bardyr. Ine, gazaply azap şolara berler."** (Şura 42).

Ýene aýtdy: **"Zalymlaryň bolsa hiç hili dosty we goldawçysy bolmaz."** (Şura 8).

156 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Zulum kyýamat gününde zulmatlar (agyr we dürli azaplar) bolar"** (Buhary we Muslim).

157 - Ýene aýtdy: **"Kim nähaklyk bilen bir garş ýeri bölüp alsa, kyýamat gününde şol ýer (boýnuna) ýedi zemin bolup aýlanar (ýagny bogar)." (Buhary we Muslim)**

Allah Tagala ýene aýtdy: **"Allah (bendelerine) zerre ýalyjak hem zulum etmez."** (Nisa 40).

158 - Hadysda (şeýle diýilýär): **"...diwan (günäler ýazgysy) bardyr, ondan Allah bir zadam goýmaz, ol (diwan) bendelere zulum etmekdir."** (Manysy: Allah bendelere edilen zulumy şeýle goýmaz, hökman hasaba çeker.) (Ahmet, Elbäni hasan diýdi).

159 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Baýyň (ýagdaýy baryň bergisini) çekdirmegi, yza süýşirmegi zulumdur."** (Buhary we Muslim). In uly 1zulumlaryň biri - özüne garşy haka ýalan kasam içmek. (Meselem birine bergisi bar bolsa-da, bergim ýok diýip kasam içmek).

160 - Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim musulman kişiniň hakyny kasamy bilen kesip alsa, Allah oňa ody wajyp eder."** - aýdyldy: **"Eý Allahyň Resuly! Azajyk (sähelçe) zat bolsa näme?"** - aýtdy: **"Erak agajynyň bir çöpi bolsa-da."**⁽¹⁾ Habar beren Muslim.

161 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kimi bir işe bellesek, olam bizden bir inňäni we ondan uly zatlary gizlese, oljadan ogurlyk etdigi bolar, kyýamat gününde ol ony (ogurlan zadyny) getirer."** Habar beren Muslim.

162 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Oljadan ogurlan ýapynjasy onuň daşyna ot bolup tutaşýar."** - şonda bir adam turup, paýlaşykda berilmese-de (ogurlap) alan bagjygyny (ýüpjügin) getirdi, - Pygamberimiz aýtdy: **"Bagjygam (ýüpjügem) bolsa otdandyr."** (Buhary we Muslim).

163 - Bir adam aýtdy: **"Eý Allahyň Resuly! Eger sabyrly, (sogabyny Allahdan) umyt edip, (söweşde diňe) öňe gidip, hiç yza gaçman öldürilsem hemme hatalarym ýuwularmy?"** - aýtdy: **"Bergiden başga."** Habar beren Muslim.

164 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, adamlar Allahyň malyny haksyzlyk edip dolandyryrlar, olara kyýamat gününde ot bolar."** Habar beren Buhary.

165 - Jäbirden Allah ondan razy bolsun, Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) Kaab ibn Ujra aýtdy: **"Haramdan biten et Jennete girmez, ot (Dowzah) oňa has haklydyr."** Iki şeyhleriň (Buhary we Muslimiň) şertine görä sahyh. (Ahmet).

166 - Abdulwahyd ibn Zeýd aýtdy: Eslem El-Kufiden, olam Murre El-Hemedäniýden, olam Zeýd ibn Erkomdan, olam Ebu Bekrden, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Haramdan iýmitlendirilen beden Jennete girmez."** (Tabarani, zagyf ýöne ýokarky hadys sebäpli güýç edinýär).

(¹) Erak agajy – miswak ýasalýan agaç.

Bu baba salgyt çöpleýänçi, ýol böwet (garakçy), ogry, battat (iki manysyny agzadylar: ýalan bilen mal gazanýan, güýç bilen gazanýan galtaman), dönük, galpçy (falşiwi pul ýasaýan), ulanmaga alan zadyny (yzyna bermezlik üçin) boýun almaýan, ölçeg-çekimde hak iýýän, tapyp alan zadyny (yzyna bermeli bolar diýip) tanatmaýan, harydynyň aýbyny bukup satýan, humarbaz (ölemen humarçy), (ýatýerli) alyja (bahasyny) artyk aýdýan, bularyň hemmesi zulum babyna degişlidir.

Ýigrimi birinji uly günä:

21- Ogurlyk.

Allah Tagala aýtdy: **"Ogurlyk eden erkegiň we ogurlyk eden aýalyň eden etmişleriniň (ogurlyklarynyň) jezasy we Allahyň (olara) ybrat beriji (azaby) hökmünde ellerini kesiş! Allah Gudraty güýçlüdir, hikmet eýesidir."** (Mäide 38).

167 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ogra Allah nälet etsin, ýüp ogurlaýar, soňam eli kesilýär."** (Buhary we Muslim).

168 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Eger Muhammediň gyzy Fatma ogurlyk etse-de onuň elini keserdim."** (Buhary we Muslim).

169 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Zynagär zyna edende mömin halynda zyna etmez, ogry hem ogurlyk edende mömin halynda ogurlyk etmez, ýöne soň toba bardyr."** Sahyh. (Buhary we Muslim).

170 - Mensurdan, olam Hiläl ibn Ýesafdan, olam Selime ibn Kaýsdan, aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Üns beriň, olar dördür: hiç bir zady Allaha şarik goşmazlygyňyz, nähak ýere Allahyň haram eden janyny öldürmezligiňiz, zyna etmezligiňiz..., ogurlyk etmezligiňiz."** (Nesäi).

Aýtdym: ogurlan zadyny yzyna berýänçä ogrynyň tobasy peýda bermez, eger batan (hiç zatsyz) bolsa, eýesi bilen halallaşmaly.

Ýigrimi ikinji uly günä:

22- Ýol böwetlik (talaňçylyk, garakçylyk).

Allah Tagala aýtdy: **"Takyk, Allah we Onuň ilçisine garşy söweşýänleriň we ýer ýüzünde (adam öldürmek we talamak ýaly) bozgaklyk edýänleriň jezasy öldürilmekdir ýa-da asylmakdyr, ýa-da el-aýagynyň çapraz kesilmegidir, ýa-da ýaşayan ýerinden sürgün edilmekleridir. Bu olar üçin ýer ýüzünde ryswalykdyr. Ahyretde bolsa, olar üçin uly azap bardyr."** (Mäide 33).

Ýeke ýola howp salmagyň özi uly günädir, eger mal-mülk alaýsa, (onda has beterdir), eger ýaralasa, ýa öldürse, ýa birnäçe uly günäleri edäýse (onda has beterdir), üstesine (buny edýänleriň) aglabasy binamaz, alýan (mallaryny) bolsa içgä we zyna sowýan (kişilerdir).

Ýigrimi üçünji uly günä:

23- Ýalan kasam.

171 - Abdullah ibn Amr Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), ol aýtdy: **"Uly günäler: Allaha şärik goşmak, ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak, jan öldürmek we ýalan kasam."** Habar beren Buhary.

Ýalan kasam (arapça ýemin gamus) - bilgeşleýin ýalana baş urup, ant içmek, gamus diýilmeginiň sebäbi - ol kasam edýäni günä sokar, gaçyrar. (gameşe diýmek - sokmak, salmak, gaçyrmak).

172 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bir adam aýtdy: "Allaha kasam bolsun, planyny Allah bagyşlamaz" Şonda Allah aýtdy: "Kimdir ol, planyny bagyşlamaryn diýip Meniň adymdan ant içýän, bagyşladym Men ony, seniň bolsa amalyňy puja çykardym.""** (Muslim).

173 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) üç kişi bilen Allah kyýamat gününde gepleşmez, olary aklamaz we olara jebir-jepaly azap bardyr: izaryny aşak goýberip ýörýän (balagyny topukdan aşak geçirip ýörýän), minnetçi we ýalan kasam bilen harydyny geçirýänçi.**" (Muslim).

174 - Hasan ibn Ubeýdillah En-Nahagydan, olam Saad ibn Ubeýdeden, olam ibn Omardan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: "**Kim Allahdan başganyň adyna kasam içse, küpür etdigi bolar.**" Başga habarda: "**şirk etdigi bolar.**" Senedi Muslimiň şertine görä. (Ebu Dawud).

175 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim musulman kişiniň malyny kesip almak üçin kasamyna ant içse, ol Allaha Onuň gazaply halysynda duşar.**" - aýdyldy: "Eý Allahyň Resuly! Azajyk (sähelçe) zat bolsa näme?" - aýtdy: "**Erak agajynyň bir çöpi bolsa-da.**" (Muslim).

176 - Ýalan kasamy ikindiden soň içmek, şeýle hem Allahyň Resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) münberiniň ýanynda içmek has beterdir. (Bu barada sahyh habar gelendir). (178 we 410 nomerlerdäki hadyslara seret)

177 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim kasam edip, kasamynda: Lata, Uzza kasam bolsun diýse, "Lä ilähe illallah" diýsin.**"
Muttefekun aleyhi

Sahabalaryň - Allah olardan razy bolsun - arasynda (butlara öň) kasam edip ýörüp, täze Yslama girenleri bardy, käwagt ol (butlara) kasamy dilinden sypýan ekeni, soň lä ilähe illallah diýmeklige howlukýan ekeni.

178 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: "**Hiç bir bende bu münberiniň ýanynda günäli kasama ant içmesin, hatda hurma çöpüne bolsa-da, ýogsa oňa ot wajyp bolar.**" Ahmet öz musnedinde habar berdi.

Ýigrimi dördünji uly günä:

24- Gepleriniň köpüsünde ýalan sözleýän kişi.

Allah Tagala aýtdy: "**Elbetde, Allah hetden aşan, ýalançyny dogry ýola gönükdirmez» diýdi.**" (Gafir 28).

Ýene aýtdy: **"Ol ýalançylara heläkçilik bolsun!"** (Zäriýat 10).

Ýene aýtdy: **"...(bu meselede) Allahyň näletiniň ýalançylaryň üstüne (inmegini) diläliň!» diý."** (Ali Imran 61).

179 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, ýalan azgynlyga elter, takyk azgynlygam oda elter, adam ýalan sözlemesini dowam eder, (şeydip) Allahyň gatynda ol ýalançy bolup ýazylar."** Muttefekun aleyhi .

180 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Munafygyň alamaty üç: geplände ýalan sözlär, wada berse (wadasynda) tapylmaz we (bir zat) ynanylsa, hyýanat eder."** (Buhary we Muslim).

181 -Ýene aýtdy: **"(Şu) dört (häsiýet) kimde bolsa, ol arassa munafyk bolar, kimde ol (häsiýetleriň) birisi bolsa, tä ony taşlaýança onda nifagyň (ikiýüzliligiň) bir häsiýeti bolar: (bir zat) ynanylsa hyýanat eder, geplände ýalan sözlär, söz berse (sözünde) durmaz we dawa edende (hakdan aýrylyp) ýalana baş urar."** Muttefekun aleyhi .

182 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim görmedik düýşüni gördüm diýip aýdyp berse, kyýamat gününde oňa iki gyly düwmekligi buýrular we hiç edip bilmez."** Ýene Buhary habar berdi.

183 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýalanyň iň aňrybaşysy adamyň öz gözleriniň görmedik zadyny görkezmegidir (manysy: görmedik zadyny gördüm diýmegi)." Ýene Buhary habar berdi.**

184 - (Buhary) Semure ibn Jundubyň Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) düýşi baradaky hadysyny uzynlygy bilen çykardy, ol (hadysdan parça): **"Öz agzyny ýeňsesine çenli, öz burnuny ýeňsesine çenli, öz gözünü ýeňsesine çenli ýyrtýanyny gördüгим adam irden öýünden çykyp, bir ýalan gep (ýaýradyp) ýalan sözlän (adamdyr), (ol ýalan gepi) bütün äleme ýaýraýar."**

185 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem): **"Möminde dönüklük bilen ýalandan başga her hili häsiýet bolup biler."** Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) iki sany gowşak sened bilen habar berildi. (Saad ibn Ebi Wakkasyň sözi).

186 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Magrazlarda (iki manyly geplerde) ýalandan çykalga bardyr.**" (Buhary El-Edeb El-Mufrod sahyh mewkuf, Ymran ibn Husoýnyň sözi)

187 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Her eşiden zadyny gepläp ýörmeklik kişä ýeterlik günädir.**" Habar beren Muslim.

188 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Özüne berilmedik zat bilen öwünýän edil iki sany ýalan eşik geýen ýalydyr.**" Habar beren Muslim.

189 - Ýene aýtdy: "**Gümandan häzir boluň, çünki güman iň ýalan gepdir.**" Muttefekun aleyhi

190 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) üçüsi bilen Allah gepleşmez...**" hadysyň soňuna çenli, onda: "**ýalançy patyşa**" bar. Habar beren Muslim.

Ýigrimi bäşinji uly günä:

25- Özünü öldüren, özüne kast eden, bu iň uly günäleriň biri.

Allah Tagala aýtdy: "**Özüňize kast etmekden saklanyň! Takyk, Allah size örän Rehim-şepagatlydyr. Kim duşmançylyk we nähaklyk edip (bu işe baş goşsa), Biz ony tiz (wagtda) oda taşlarys. Bu Allah üçin örän aňsatdyr.**" (Nisa 29-31)

Ýene aýtdy: "**Olar Allahyň ýany bilen başga bir ilähdən doga etmezler (ybadat etmezler). Allahyň (almagyny) haram eden janyny nähak ýere öldürmezler.**" aýatlaryň soňuna çenli. (Furkon 68)

191 - Jundub ibn Abdillahdan - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: "**Sizden öňkülerden bir adam bar ekeni, ýarasyna çydaman pyçak alyp elini kesen ekeni, gany durandan göni ölüpdir, Allah Tagala aýtdy: bendämiň özi Menden öň howlukdy, oňa Jenneti haram etdim.**" Muttefekun aleyhi

192 - Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim özüni demir bölek bilen öldürse, ol demir bölegi elinde bolup, öz garnyna Jähennem odunda hemişe, baky, ebedi sançjakdyr, kim özüni zäher bilen öldürse, ol zäher elinde bolup, ony Jähennem odunda hemişe, baky, ebedi owurtlap içjekdir.**" Muttefekun aleyhi.

193 - Sahyh hadysda: "Ýarasynyň agyrsyna (çydaman) ölüme howlugyp, özüni gylyjynyň ujy bilen öldüren (barada) Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ol ot ilinden.**" (Buhary we Muslim).

194 - Ýahýa ibn Ebi Kesirden, olam Säbit ibn Dahhakdan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: "**Mömini näletlemek ony öldürmek ýalydyr, kim mömine küpür töhmedini atsa (ýagny, kapyr diýse) onuň öldürijisi ýaly bolar, kim özüni bir zat bilen öldürse, şol zat bilen Allah oňa kyýamat gününde azap berer.**" Sahyh hadys. (Buhary we Muslim).

Ýigrimi altynjy uly günä:

26- Erbet kazy.

Allah Tagala aýtdy: "**Kim Allahyň inderen (hökümleri) bilen höküm bermese, ine, olar hut kapyrlaryň özleridir.**" (Mäide 44).

Ýene aýtdy: "**Ýa-da olar (Allahyň höküminden ýüz öwürüp), nadanlyk (döwründäki) hökümi isleýärlermi?!**" (Mäide 50).

Ýene aýtdy: "**Takyk, Biziň inderen äşgär delillerimizi we kitapda ynsanlara anyk görkezenimizden soň dogry ýolumyzy gizleýänleri Allah näletleýär we ähli näletleýjiler hem olary näletleýär.**" (Bakara 159).

195 - Hakim "Sahyhynda" Talha ibn Ubeýdillahdan meniň (dürsligine) ylalaşmaýan senedi bilen habar berdi, Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allahyň indereni bilen höküm etmeýän baştutanyň Allah namazyny kabul etmez.**" (Zagyf).

196 - Ýene Hakim Bureýdanyň Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) habar beren hadysy - (hadysyň dürsligine) ol jogapkär: "**Bir kazy (bar)**

Jennete (girer), iki kazy (bar) Oda (girerler), haky bilip, oňa görä höküm eden kazy Jennete (girer), haky bilibem bilgeşleýin nähaklyk eden kazy Oda (girer), ylymsyz höküm eden kazy hem Oda (girer)."

Aýtdym: Höküm edýän zadyna Allah we Resulyndan delilsiz, ylymsyz höküm edýän her kazy bu azap wadasyňa degişlidir.

197 - Şerik Agmaşdan, olam Saad ibn Ubeýdeden, olam ibn Bureýdeden, olam kakasyndan aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bir kazy (bar) Jennete (girer), iki kazy (bar) Oda (girerler)..." hadysy (dolulygyna) agzady, aýtdylar: "Ylmy bolmadygyň näme günäsi bar?" Aýtdy: "Günäsi - ylmy bolmazdan kazy bolmaly däl."** Senedi güýçli. (Tirmizi).

198 - Migkal ibn Sinanyň hadysy ondan has güýçli, Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Bu ymmatyň işlerinden bir zada baş bolup, adyl bolmadyk her kişini Allah Oda düňderer."** (Hakim).

199 - Osman ibn Muhammet El-Ehnesi - ol soduk (ýagny, hadysy kabul) - El-Makburiýden, olam Ebu Hureýradan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem), aýtdy: **"Kim adamlaryň arasynda kazy goýulsa, edil pyçaksyz soýulan ýaly bolar."** (Senedi) gowy. (Ibn Ebi Şeybe).

Emma eger kazy fakhyň (fykh alymynyň) pikirini gowşak saýyp, oňa görä däl-de dogrulygyna delil bolan zada görä höküm etse, onda oňa hökman sogap bardyr:

200 - Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şu sözüne görä: **"Haçanda häkim (kazy) ijthäd (dogry çözüň tapmaga gaýrat) edip, dogry (höküm) çykarsa, oňa iki sogap berler, haçanda ijthäd (dogry çözüň tapmaga gaýrat) edip, ýalňys (höküm) çykarsa, oňa bir sogap berler."** Muttefekun aleyhi.

Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) **(eger dogry çözüň tapmaga gaýrat etse)** sogap beriljegini aýtdy, emma eger çykaran höküminde bir garaýşa (özi derňew geçirmezden) eýerip çykaran bolsa, onda hadysa degişli däl. (ýagny, iki sogap oňa ýokdur).

Gaharly wagty kaza höküm çykarmak haramdyr, hasam taraplaryň birine gaharly wagty.

Eger kazyda şu zatlar jemlense: ylmy kemlik, betpällik, gödek ahlak, pes takwalyk, onda onuň heläkçiligi bitdigidir, özüni (wezippeden) boşatmak we otdan özüni halas etmek oňa wajyp bolar.

201 – Abdullah ibn Amrdan, aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Para berene-de, alana-da Allah nälet etsin.**" Tirmizi sahyh diýdi.

Ýigrimi ýedinji uly günä:

27- Öz aýalyňa (bozuklyk) etdirýän, (bozuklygyna) garşy bolmaýan kişi.

Allah Tagala aýtdy: "**Zynaçy aýal hem diňe zynaçy ýa-da Allaha şärik goşýan erkege durmuşa çykyp biler. Bu (zynaçy bilen durmuş gurmak) möminlere haram edilendir.**"^(Nur 3).

202 - Suleýman ibn Bilaldan, olam, Abdullah ibn Ýesar El-Egrajdan, Salim ibn Abdillan kakasyndan gürrüň berdi, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) üçüsi Jennete girmezler: ene-atasy bilen ýaramaz gatnaşan, deýýus⁽¹⁾ we erkege meñzeş aýal.**" Senedi sahyh, yöne käbirleri aýtdy: kakasyndan, Omardan "merfug" habar. ^(Hakim).

Kim özüniň aýaly bozuklyk edýänini bilse, soňam oňa bolan söýgüsi üçin, ýa (aýalyňa) üzüp bilmejek bergisi bolany üçin, ýa agyr galyň bolany üçin, ýa kiçi çagalary bolany üçin, kaza arz edip, olaryň haklaryny talap eder (diýip gorkup) (aýalynyň bozuklygyny) bilmediksirän bolup gezse, ol (äri) oňa (zynaça) öýlenjek bolýandanam beterdir⁽²⁾, gabanjaňlygy bolmadykda haýyr ýokdur.

---

(1) Deýýus- mahramy bolan zenany gabanmaýan.

(2) Ýokarky Nur süresiniň 3nji aýatynda, zynaçy zenana öýlenmeklik haram edileni aýdylýar, emma aýaly zynaçy bolsa-da bilmediksiräp saklap ýörmeginiň günäsi aýatdakydan beterdir.

Ýigrimi sekizinji uly günä:

28- Erkege meñzeş aýal we aýala meñzeş erkek.

Allah Tagala aýtdy: "**Olar uly günälerden we bozuk işlerden daşda durarlar.**" (Şura 37).

203 - Ibn Abbas - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) erkeklerden aýallara meñzeyänlere, aýallardan erkeklere meñzeyänlere nälet etdi.**" Sahyh. (Buhary).

204 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Aýallardan erkeklere meñzeyänlere Allah nälet etdi.**" Senedi hasan. (Ebu Dawud).

205 - Ebu Hureýra - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýalyň geýinşi ýaly geýinýän erkege we erkegiň geýinşi ýaly geýinýän aýala nälet etdi.**" Senedi sahyh, habar beren Ebu Dawud.

206 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Adamlardan) iki synp bar, olar Ot (Dowzah) eýeleridir, (yöne entäk) olary men göremök, (birinjisi): ellerindäki sygyrlaryň guýrugy ýaly gamçylary bilen adamlary urýan kowum, (ikinjisi): eşikli ýalanaç aýallar (ýagny, dar, ýuka we doly örtmeýän eşik geýýänler), olar özleri (hakdan, dogry ýoldan) daşda bolup, (beýlekileri hem) azdyrarlar, olaryň kelleleri edil bir tarapa gysaryp duran düýäniň ürküji ýalydyr (ýagny, özlerine çekmek üçin saçlaryny depesine jemläp bezärler) olar Jennete girmezler, ysyny hem almazlar (ýogsa) onuň ysy plan ýaly ýol-ýörelgelik daşlygynda (bildiryändir).**" Çykaran Muslim.

207 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Erkekler aýallara boýun bolanlarynda heläk bolarlar.**" (Ahmet).

Aýallara nälet etdirýän amallardan ýene (käbir zatlar) - nikabyň aşagyndan bezeglerini, gyzyllaryny, dürlerini görkezmek, atyr, ambra ýaly zatlardan yslanmak, kosmetika çalmak, bezegli köwüş geýmek we ş.m. paş ediji zatlary etmek.

Ýigrimi dokuzynjy uly günä:

29- Halal ediji we oňa halal edilýän.

(Ýagny: üç talak berlen aýal ýene-de öňki ärine durmuşa çykyp biler ýaly şol aýalyň başga birine talak niýeti bilen durmuşa çykmagy, soňky ärine halal ediji diýilýär, öň üç talak beren we soňam ýene öýlenjek bolýana bolsa oňa halal edilýän diýilýär).

208 - Ibn Mesudyň sahyh hadysy - Allah ondan razy bolsun - **"Allahyň Resuly (Sallallahu aleýhi we sellem) halal edijini we oňa halal edilýäni näletledi."** Habar beren Nesäi, Tirmizi.

209 - Alynyň - Allah ondan razy bolsun - Pygamberimizden (Sallallahu aleýhi we sellem) gowy senedli ýene şolar ýaly habary Nesäiden başga Sünen eýeleri agzadylar.

Emma eger bu pislige eden taklid edip, mezhebleriň rugsatlaryny amal edip, oňa gadaganlyk ýetmedik bolsa, umyt bar, Allah ony bagyşlap geçirer.

Otuzynjy uly günä:

30- Maslyk, gan we doňuz etini iýmek.

Allah Tagala aýtdy: **"(Eý, Muhammet!) Aýt: «Maňa wahý edilenleriň arasynda (Kuranda) bir kişiniň iýýän zatlarynyň arasynda läş, damak gan, nejisdigine hiç şübhe bolmadyk doňuz eti ýa-da Alladan başgasynyň adyna damagy çalnan maldan başga haram edilen zat tapmaýaryn."** aýatyň soňuna çenli. (Engam 145).

Kim zeruryýet bolmasyz (çäresiz galman) bu zatlardan bilgeşleýin iýse ol günäkärlerden bolar, musulman bilgeşleýin doňuz etini iýer öýdemok, buny belkem jibili, teýämin (bidgat toparlaryň ady) Ýslamdan çykan zyndyklar edip biler, emma musulmanlar üçin doňuz etini iýmek içgi içmekden has beter günädir.

210 - Allahyň Resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni dogry ýol bilen geldi: **"Haramdan biten et Jennete girmez, ot oňa has haklydyr."** (Ahmet)

211 - Nard oýnunyň haramdygyna musulmanlar ylalaşdylar (ijmag boldy), onuň haramdygyna delillerden Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) anyklanan şu sözi ýeterlikdir: **"Kim nardaşir (nard, şeşbeş) oýnasa edil elini doňuz etine we ganyna batyran ýaly bolar."** (Muslim)

Şeksiz, musulmanyň öz elini doňuz etine we ganyna çümdürmegi nard oýnamakdan has beterdir, onuň etini iýmek, ganyny içmek nähili beterdir öýdýärsiň! Allah bizi bu zatdan öz keremi we nygmaty bilen gorasyn.

Otuz birinji uly günä:

31- Peşewden tämizlenmezlik, bu (aslynda) hristianlaryň şygarydyr.

Allah Tagala aýtdy: **"Lybasyňy (ähli hapalardan) päkize tut!"** (Muddessir 4)

212 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) iki sany gabryň ýanyndan geçip barýarka aýtdy: **"Bu ikisine azap berilýär, olara uly zat üçin azap berlenok (ýagny, siziň garaşyňyzda uly zat däl, emma Allahyň gatynda uly günä), birinjisi peşewinden tämizlenmeýärdi, ikinjisi bolsa nemime edýärdi (gep gezdirdi)." Muttefekun aleyhi**

Ýöne iki "sahyhday" bu hadysyň köp ýollary bilen gelen habarda şeýle diýýär: **"...peşewinde gizlenmeýärdi."**

213 - Enesden - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Peşewden tämizleniň, çünki, gabyr azabynyň köpüsi şol (sebäplidir)." Habar beren Darokutny.**

Soňam, peşewden bedenini, eşigini päk tutmaýan (kişiniň) namazy kabul dälidir.

Otuz ikinji uly günä:

32- Salgytçy.

Ol (Allah) Tagalanyň şu sözüne degişlidir: **"Diňe ynsanlara zulum edýänlere hem-de ýeriň ýüzünde nähak ýere bozgaklyk edýänlere jeza bardyr. Ine, gazaply azap şolara berler."** (Şura 42).

214 - Özüni zynadan rejim arkaly päklän aýalyň hadysynda şeýle diýilýär: **"..ol şeýle (güýçli) toba etdi weli salgytçy şolar ýaly toba eden bolsa bagyşlanardy, ýa kabul bolardy."** (Muslim, soňky goşulma "ýa kabul bolardy" Ahmediniň habarynda gelýär, Muslimiňkide däl).

Salgytçyda talaňça meňzeşlik bar, ol ogurdanam beterdir, kim adamlary gysyp, olaryň üstüne gaýta-gaýta salgyt salsa, ol salgydynda ynsaply bolup, golastyndakylara ýumşak bolandan has zalym, has sütemçidir. Salgyt ýygnaýançy, ýazýançysy we esger, ýaşuly, ýer eýesi ýaly (salgyt) alyjylaryň hemmesi günäde şärikdirler, hemmesem haramdan iýýänlerdir.

Allahdan keremi we nygmaty bilen dünýä we ahyretde amanlyk bermegini dileýäris, elbetde Ol hemme zada kadyrdyr.

Otuz üçünji uly günä:

33-Riýä, ol (aslynda) ikiýüzlükdendir.

Allah Tagala aýtdy: **"...il gözi üçin (amal ederler). Olar Allahy örän az ýatlarlar."** (Nisa 142).

Ýene aýtdy: **"Allah we ahyret gününe ynanmaýan we öz emlägini ynsanlaryň görmegi üçin sarp edýänler ýaly minnet we ynjytmak bilen eden haýyr-sahawatlaryňyzy puja çykarmaň!"** (Bakara 264).

215 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kyýamat gününde ilkinji höküm ediljek kişi - (adamlaryň gözünde) şehit bolan kişidir, (ol Allahyň) huzuryna getirliip, oňa berlen nygmatlar onuň boýnuna goýular, ol hem boýun alar, (Allah oňa) aýdar: "Olary nähili (ýollarda) ulandyň?" - ol: "seniň ýoluňda tä şehit bolýançam söweşdim" - diýer, (Allah) oňa: "Ýalan sözlediň, özüňe "batyr" diýdirtmek üçin söweşdiň, (adamlar) şeýle diýdilerem" - diýer. Soňra ony ýüzünden tutup, oda atylmagy buýrular. (Ýene-de) Kuran okap, ylym öwrenip-öwreden kişi (Allahyň huzuryna) getirler, oňa berlen nygmatlar onuň boýnuna goýular, ol hem boýun alar, (Allah oňa) aýdar: "Olary nähili (ýollarda) ulandyň?" - ol: "Seniň üçin Kuran okap, ylym öwrenip, (beýlekilere) öwretdim" - diýer, (Allah oňa) aýdar: "Ýalan sözlediň, özüňe alym diýdirtmek üçin Kuran okadyň, şeýle diýdilerem. Soňra ony ýüzünden tutup, oda atylmagy buýrular. (Ýene-de) baýlyklaryň ähli synlaryna eýe bolup, Allahyň baýlykdan eçilen kişisi (Onuň) huzuryna getirler, oňa berlen nygmatlar onuň boýnuna goýular, ol hem boýun alar, (Allah oňa) aýdar: "Olary nähili (ýollarda) ulandyň?" - ol: "Saňa söýgüli bolan ýollarda seniň üçin sadaka berdim" - diýer, (Allah oňa) aýdar: "Ýalan sözlediň, özüňe sahy diýdirtmek üçin etdiň, şeýle diýdilerem". Soňra ony ýüzünden tutup, oda atylmagy buýrular." Habar beren Muslim.**

216 - Ibn Omara - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - adamlar şeýle diýdiler: "**Biz ýolbaşçylarymyzyň ýanyna giremizde bir zat diýýäris, çykyp gaýdamazda bolsa başga zat (ýolbaşçylarymyzyň ýanyndan çykyp gaýdamyzdaky geplerimiz olaryň ýanlaryna girenlerimizdäki geplerimize ters gelýär)" - ibn Omar aýtdy: "Allahyň Resulynyň döwründe buny ikiýüzlilik hasaplaýardyk."** Habar beren Buhary.

217 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim (ybadatyny) eştirmek (islese), Allah ony eştendirer, kim göz üçin edip (görkezmek islese), Allah ony görkezer."** Muttefekun aleyhi.

218 - Muazdan - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Riýäniň sähelçesi şirkdir."** Hakim sahyh diýdi. (zagyf).

Otuz dördünji uly günä:

34- Hyýanat (dönüklik).

Allah Tagala aýtdy: **"Allah we Onuň ilçisine hyýanat etmäň, bilip durkaňyz özüňize degişli amatlara hem hyýanat etmäň!"** (Enfal 27).

Ýene aýtdy: **"(Ýusuf): «Men muny (adamsynyň) ýoklugynda oňa hyýanat etmändigimi we onuň Allahyň haýynlaryň duzagyny başa bardyrmaýandygyny bilmegi üçin (etdim)» diýdi."** (Ýusuf 52).

219 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Amanatçylygy bolmaýanyň imany, ähdi bolmadygyň dini ýokdur."** (Ahmet).

220 - Ýene aýtdy: **"Munafygyň alamaty üç: geplände ýalan sözlär, wada berse (wadasynda) tapylmaz we (bir zat) ynanylsa, hyýanat eder."** (Buhary we Muslim).

Hyýanat her zatda ýamandyr, käbir hyýanat başgasyndan has şerlidir, teňnede saňa hyýanat eden bilen maşgalaňda, mal-mülkiňde hyýanat edip, uly belalara baş uran ýaly däldir.

Otuz bäşinji uly günä:

35- Dünýe (peýdasy) üçin ylym almak we ylmy gizlemek.

Allah Tagala aýtdy: **"Onuň bendeleriniň arasynda diňe (hakyky) alymlar Allahdan çyn ýürekden gorkýandyrlar."** (Fatyr 28).

Ýene aýtdy: **"Takyk, Biziň inderen äşgär delillerimizi we kitapda ynsanlara anyk görkezzenimizden soň dogry ýolumyzy gizleýänleri Allah näletleýär we ähli näletleýjiler hem olary näletleýär."** (Bakara 159).

Ýene aýtdy: **"Takyk, Allahyň inderen Kitabyndaky bir zady gizläp, ony sähelçe (dünyewi) baha (bähbide) satyn alanlaryň garynlaryndaky iýip-içýän zatlary otdan başga zat däldir."** (Bakara 174).

Ýene aýtdy: **"Allah kitap berlenlerden: «Kasam bolsun! Siz ony (özüňize inderilen kitaby) hökman ynsanlara düşündirersiňiz, ony gizlemersiňiz» diýip söz alypdy. Emma olar ony (sözlerini) arkalaryna zyňdylar..."** aýatyň soňuna çenli. (Ali Imran 187).

221 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allahyň didary üçin öwrenmeli ylmy diňe dünýä bähbidine ýetmek üçin öwrenen (kişi) kyýamat gününde Jennediň ys-kokuny almaz."** Ýagny: ysyny. Sahyh sened bilen habar beren Ebu Dawud.

222 - Agzalyp geçilen Ebu Hureýranyň habar beren (Pygamberden (Sallallahu aleyhi we sellem) hadysy), oda oklanjak üç kişi, olaryň birisine aýdylar: **"...özüňe alym diýdirtmek üçin öwrendiň, şeýle diýdilerem."**

223 - Ýahýa ibn Eýýubdan, olam ibn Jureýjden, olam Ebi Zubeyrdan, olam Jäbirden merfug habar, (Pygamberimiz) aýtdy: **"Alymlar bilen ýaryşmak üçin, akmaklar bilen dawalaşmak üçin, oturşyklarda ýer edinmek üçin ylym öwrenmäh! Kim beýle etse, Ot (bolar) Ot."** Ibn Jureýj hadysy mursel etdi, ibn Wehb şol halyna habar berdi. (Ibn Mäje, sahyh).

224 - Ishak ibn Ýahýa ibn Talha Abdullah ibn Kaab ibn Mälikden olam kakasyndan olam Pygamberimizden habar berýär: **"Kim alymlar bilen ýaryşmak üçin, ýa akmaklar bilen jedel etmek üçin, ýa adamlaryň kalplaryny özüne çekmek üçin ylym öwrense, ol Oda (gider)."**

Başga habarda: **"Allah ony oda salar."** Çykaran Tirmizi, ýöne Ishak ünssizdir. (ýagny, hadysy dogry habar bermekde ünssiz, ýöne hadys şähidleri bilen sahyh).

225 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kimden bir ylym barada soralsa, olam ony buksa, kyýamat gününde ol otdan uýanlanar (atyň agzyna dakylýan zat geýdiriler)."** Senedi sahyh, Ebu Hureýradan Ato habar berdi. (Ibn Ebi Şeybe).

226 - Abdullah ibn Aýýaş El-Kytbäni kakasyndan aýtdy, olam Ebu Abdurrahman El-Hubulliden, olam Abdullah ibn Amrdan Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim ylym gizlese, Allah ony kyýamat**

gününde otdan uýanlar (ot uýanyny geýdirer)." Hakim aýtdy: (bu hadys iki ymamyn Buhary we Muslimin) şertine laýyk, gowşak ýerini bilmeýärin.

227 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Eý Allah! Peýda bermeýän ylymdan saňa sygynýaryn."** (Muslim).

228 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim Allahdan başgasy üçin - ýa Allahdan başgasyny isläp - ylym öwrense, otdan oturgyjna taýynlansyn."** Tirmizi hasan diýdi. (Aslynda hadys gowşak, zagyf tergyb we terhibde).

229 - Ibn Mesuddan - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: **"Kim amal etmeýän ylmyny öwrense, ol ylym onuň ulumsylygyndan başga zadyny artdyrmaz."** (Asfahani, Tergyb we terhib, Senedi gowşak).

230 - Ebu Umame El-Bähiliden habar berilýär, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kyýamat gününde ýaramaz alym getirlip, Jähenneme oklanar, edil eşegiň degirmeniň daşyndan pyrlanşy ýaly, ol içegeleriniň daşyndan pyrlanar, oňa aýdylar: oňa weýl bolsun (waý onuň halyna), nädip bu güne düşdüň, biz sen arkaly dogry ýola gelipdigä, olam aýdar: "Size gadagan eden zatlarymy özüm (edip), size ters bolýardym.""** (Asfani Tergyb, gowşak).

Hilal ibn Alä aýtdy: **"Ylym talap etmek agyr (zatdyr), ony ýat almak talap etmekdenem has agyrdyr, ony amal etmek ýat almakdanam agyrdyr, ondan salamat bolmak amal etmekdenem has agyrdyr."**

Eý Allah! Bize dogry ýolumyzy kerem we nygmatyň bilen görkez!

Otuz altynjy uly günä:

36- Minnetçi.

Allah Tagala aýtdy: **"...minnet we ynjytmak bilen eden haýyr-sahawatlaryňyzy puja çykarmaň!"** (Bakara 264).

231 - Sahyh hadys: "**(Şu) üç kişi bilen Allah kyýamat gününde gepleşmez, olary aklamaz we olara jebir-jepaly azap bardyr: izaryny aşak goýberip ýörýän (balagyny topukdan aşak geçirip ýörýän), minnetçi we ýalan kasam bilen harydy geçirýänçi.**" (Muslim).

231 - Omar Ibn Ýezid Ebu Selamdan, olam Ebu Umame El-Bähiliden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) üç kişiden Allah parz (ybadatam), nefil (ybadatam) kabul etmez: ene-ata bilen ýaramaz gatnaşan, minnetçi we takdyry ýalan hasaplaýan.**" Omar (hadys habarynda) ýaramly. (Tabarani).

Otuz ýedinji uly günä:

37- Takdyry ýalan hasaplaýan.

Allah Tagala aýtdy: "**Takyk, Biz ähli zady takdyr bilen ýaratdyk.**" (Kamar 49).

Ýene aýtdy: "**Sizi we siziň edýän zatlaryňyzy Allah ýaratdy ahyryn» diýdi.**" (Saffat 96).

Ýene aýtdy: "**Allah kimi azaşdyrsa, ony dogry ýola getirjek ýokdur.**" (Agraf 186).

Ýene aýtdy: "**Allah (mälim bolan) bir ylma görä ony azaşdyrdy...**" (Jäsiýe 23).

Ýene aýtdy: "**Allah (bir zady) islemese (mynasyp görmese, ony) siz isläp bilmersiňiz.**" (Ynsan 30).

Ýene aýtdy: "**Oňa (ýagny, jana) azgynlygy hem-de takwalygy guýana kasam bolsun!**" (Şems 8).

Bu baradaky aýat-hadyslar köpdür.

233 - Iki sahyhdaky Jibril aleyhisselämiň hadysy: ""**Eý Allahyň Resuly! Iman näme?**" Aýtdy: "**Allaha, Perişdelerine, Kitaplaryna, Pygamberlerine, ölümden soňky direlişe we takdyra, haýyrlýsyna we şerlisine iman etmegiň.**""

234 - Abdurrahman ibn Ebil-Mewäli, aýtdy: Ubeýdilläh ibn Muhib gürrüň berdi, olam Ebu Bekr ibn Muhammet ibn Amr ibn Hazmdan, olam Amradan, olam Aışeden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Şu) altysyny näletledim we olary Allaham näletledi, hemme Pygamberiň (dogasy bolsa) kabuldyr: Takdyry ýalan hasaplaýan, Allahyň kitabyna (artykmaç zat goşup) artdyryjy, güýç bilen boýun egdirýän, Allahyň Haramyndaky (Käbedäki gadagan zatlary) halal edýän, meniň neslimde Allahyň haram eden zatlaryny halal edýän (ýagny, Pygamberimiziň nesline hormat goýmaýan, olara ezýet berýän), süňnetimden (ýüz öwrüp) ony terk eden."** Senedi sahyh. (Elbäni zagyf tergyb we terhibde zagyf diýdi).

235 - Suleýman ibn Utbe Ed-Dimaşky Ýunus ibn Meýsera bize Ebu Idrisden gürrüň berdi, olam Ebu Derdadan - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Jennete ene-ata bilen ýaramaz gatnaşan, takdyry ýalan hasaplan we ölemen arakkeş girmez."** Süleýman gowşak görülyärdi, ondan bir topar adam habar etdi. (Elbäni Sahyýhada getirdi).

236 - Abdulaziz ibn Ebi Hazim kakasyndan aýtdy, olam ibn Omardan - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kadariýýe (takdyra ynanmaýanlar) bu ymmatyň mejusydyrlar (otparazlarydyr), eger hassalasalar, soramana gitmäň, eger ölseler (jynazalaryna) görünmäň!"** Habarçylary ynamdar, ýöne hadys üzülen. (Elbäni Sahyý Ebu Dawudda hasan diýdi).

237 - Ibn Omar aýtdy: Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşitdim: **"Ymmatynda takdyry ýalan hasaplaýan kowumlar bolar."** Bu Muslimiň şertine laýyk. (Ahmed).

238 - Şu hadysa Tirmizi sahyh diýdi: Ebu Sahr Näfigden, ibn Omaryň - Allah ondan razy bolsun - ýanyna bir adam gelip: **"Plany saňa salam aýdýar" diýdi, ol: "Onuň täze bir zat oýlap tapany (bidgat çykarany) maňa ýetdi, eger täze bir zat oýlap tapan bolsa, oňa menden salam aýtma, çünki, men Allahyň Resulynyň şeýle diýenini eşitdim: "Bu ymmatda şu zatlar bolar: hosf (adamlar) ýere sokularlar, mesh (adamlar doňuza, maýmynlara öwürlerler), ýa takdyra (ynanmaýanlar) üçin kazf (asmandan daş ýagma) bolar."** (Tirmizi).

239 - Mansurdan, olam Robgy ibn Hiroşdan, olam Aliden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**(Şu) dört zada iman edýänçä gul iman etdigi bolmaz: Allahdan başga (ybadata hakly) ilähiň ýoklugyna we meniň Allahyň Resulydygyma şaýatlyk etmeli, gaýtadan direlişe iman etmeli we takdyra iman etmeli.**" Çykaran Tirmizi we senedi gowy.

Käbirleri: Robgydan, olam bir adamdan, olam Aliden diýýärler.

240 - Bakyýýeden: El-Ewzägy bize ibn Jureýjden gürrüň berdi, olam Ebu Zubeýrden, olam Jäbirden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Bu ymmatyň mejuslary - Allahyň takdyryny ýalan hasaplaýanlardyr, eger hassalalar soramana barmaň, ölseler (jynazalaryny) okamaň, olara duşsaňyz olara salam bermäň.**" Habar beren Ebu Bekr ibn Ebi Asym "Sünnet" (kitabynda). (Salam bermäň diýen ýerinden galan ýerini Elbäni sahyh ibn mäjede sahyhlady).

Bu bapda (mowzugda) gürrüňli hadyslar bar, olary Ibn Ebi Asym habar berdi.

241 - Bakyýýe Ebil-Alä Ed-Dimaşkyden, olam Muhammet ibn Juhadeden, olam Ýezid ibn Husoýndan, olam Muaz ibn Jebelden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ymmatynda kadariýýe we murjieler bolmadyk bir pygamberem Allah iberen dälidir, takyk Allah kadariýýe we murjieleri ýetmiş pygamberiň dilinde näletledi.**" (Tabarani, zagyf).

242 - Bakyýýe Ertoe ibn Munzirden, olam Ebu Busrden, olam Ebu Mesuddan, olam Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - merfug habar: "**(Şu) üçüsi bilen kyýamat gününde Allah gepleşmez, olara bakmazam, olary aklamazam: takdyry ýalan hasaplaýan, ölemen arakkeş, öz perzendinden dänen.**" (Ibn Ebi Asym, Elbäni zagyf diýdi).

243 - Sufýan Es-Sewri Gafranyň Möwlasy Omardan, olam bir adamdan, olam Huzeýfadan, aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Her ymmatyň mejusylary bar, bu ymmatyň mejusylary - takdyr ýok diýip pikir edýänler.**" (Taýalisi, zagyf).

244 - Hasandan, olam Aişeden - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Kadariýýe bu ymmatyň mejusylary.**" (Ibn Ebi Asym, zagyf).

Habarçylaryň gowşaklygy üçin bu hadyslar anyk däldir.

245 - Muafa ibn Ymran we ondan başga birnäçe (kişiler) Nezzar ibn Haýýandan, olam Ikrimeden, olam Ibn Abbasdan merfug habar:

"Ymmatymdan iki synpyň Yslamdan nesibesi ýokdur: kadariýýe we murjje." (Tirmizi, zağyf)

Ibn Hybban Nezzaryň (gowşaklygynyň) gürrüňini etdi, Nezzaryň özi ýaly gowşaklar (onuň hadysyny habar berip) yzyna düşdiler, Muhammet ibn Bişr El-Abdy aýtdy: Seläm ibn Amra Ikrimeden gürrüň berdi, olam Ibn Abbasdan edil şolar ýaly merfug habar.

246 - Ebu Asym En-Neýl we Muhammet ibn Musgab El-Kurkusäni Anbeseden, olam Zuhriden, olam, Said ibn Museýýibden, olam Ebu Hureýradan aýtdy:

Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takdyr barada (nädogry) geplemek ymmatyň iň şerlileri üçin gijikdirilendir. (ýagny, takdyr baradaky nädogry ynanç edýänler iň şerlilerdir)."** (Hakim, Elbäni sahyh diýdi, ýöne senedi gaty gürrüňli)

247 - Ebu Mälik El-Eşjägý, Robgydan, olam Huzeýfedan aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Her döredijini we onuň döredijiligini Allah ýaradandyr."** (Buhary, Holk Efgal Ybad)

Otuz sekizinji uly günä:

38- Göwnüne ýaraýan zatlary adamlardan diňlemek.

Belkem, bu uly günä-de däldir.

Allah Tagala aýtdy: **"(kemçilik gözläp) biri-biriňizi yzarlamaň."** (Hujurat 12)

248 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim bir kowumyň gürrüňini diňlese, olaram ony halamasalar kyýamat gününde onuň gulagyna galaýy guýlar, kim surat çekse oňa azap berler we oňa ruh üfleme buýrular, (aslynda) ol üfläp başarmaz."** Habar beren Buhary.

Galaýy - eredilen gurşun.

Otuz dokuzynjy uly günä:

39- Näletleýji, gargyş aýdýançy.

249 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Mömini näletlemek ony öldürmek ýalydyr.**" Muttefekun aleyhi.

250 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Mömine sögmek pasyklyk onuň bilen söweşmek bolsa küfürdir.**" (Buhary we Muslim).

251 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allahyň näleti bilenem, Allahyň gazaby bilenem, ot bilenem biri-biriňize nälet aýtmaň!**" Tirmizi sahyh diýdi.

252 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Näletleýjiler kyýamat gününde şefagatçam şaýadam bolmazlar.**" Habar beren Muslim.

253 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Syddyk (güýçli imanly kişi) näletleýji bolmaly däldir.**" (Muslim).

254 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) ondan, aýtdy: "**Mömin dil ýetirip ýören, gargyş aýdyp ýören, paýyş sözli, sögünip ýören (kişi) däldir (ýagny, mömin beýle zatlary etmez).**" Tirmizi hasan diýdi.

255 - Ondan (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Eger bende bir zady näletlese, ol näleti asmana galar, asmanyň gapylary onsyz (ol näleti içine salmasyz) ýapylar, soň saga-çepe öwser, ýagdaý tapmasa näletlenen kişä dolanar eger ol nälete hakly bolsa, eger beýle bolmasa (nälet) aýdyja (öz näleti) gaýdyp geler.**" Habar beren Ebu Dawud.

256 - Düýesini näletlän aýala Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) düýesini elinden almak bilen jeza berdi, Ymran ibn Husoýn we Ebu Berze aýtdylar, hadys Ymranyňky, aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) saparlarynyň birindedi, (şonda) düýäň üstündäki ensarlardan bir aýal oňa (düýä) jany ýanyp, ony näletledi, buny eşiden Allahyň Resuly: "(Düýäň) üstündäkini alyň (düşüriň), soňam ony (düýäni) taşlaň, çünki, ol melgundyr (gargyş edilen).**" Ymran aýtdy: Edil şu wagt şol (düýäni)

adamlaryň arasynda ýöräp barýanyňy görýärim, hiç kimiň onuň bilen işi ýok. Habar beren Muslim.

257 - Ibn Lehiýga Ebul-Eswedden, olam Ýahýa ibn Nazrdan, olam Ebu Hureýradan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Süýthorlygyň iň erbedi - kişiniň gedemlik edip, musulman doganyňyň abraýyna degmegidir."** (Asfahani Tergyb).

Kyrkynjy uly günä:

40- Ýolbaşçysyna ähtiýalanlyk we başga zatlar eden.

Allah Tagala aýtdy: **"Ähde wepaly boluň! Çünki ähti-peýmanda (berlen sözde) jogapkärçilik bardyr."** (Isra 34).

Ýene aýtdy: **"Eý, iman edenler! Siz ähti-peýmanlaryňyza wepaly boluň!"** (Mäide 1).

Ýene aýtdy: **"Äht edeniňizde Allahyň ähti-peýmanyna (Onuň adyny agzap beren sözüňize) wepaly boluň!"** aýatlaryň soňuna çenli. (Nahl 91).

258 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Şu) dört (häsiýet) kimde bolsa, ol arassa munafyk bolar: geplände ýalan sözlär, (bir zat) ynanylsa hyýanat eder, söz berse (sözünde) durmaz (ähtiýalanlyk eder) we dawa edende (hakdan aýrylyp) ýalana baş urar."** Muttefekun aleyhi.

259 - Ýene aýtdy: **"Her ähtiýalan bolanyň syrtyňyň ýanynda kyýamat günü tug bolar, aýdylar: Bu planyň ähtiýalanlygy, üns beriň, köpçüligiň ýolbaşçysyna ähtiýalanlyk (dönüklik) edenden beter ähtiýalanlyk ýokdur."** Habar beren Muslim.

260 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allah Tagala aýtdy: (şu) üçüsiniň kyýamat gününde Men garşydaşdyryn: Meniň (adymdan kasam edip söz) berip, soňam ähtiýalanlyk eden kişi, Meniň (adymdan kasam edip) azat kişini (gul edip) satyp, bahasyny iýen kişi we kireýine bir zat alyp, ulanyp, soňam hakyny bermedik kişi."** Habar beren Buhary.

261 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim (başutana) boýun bolmakdan elini çekse hüjjetsiz (subutnamasyz) halýnda kyýamat günü Allaha duşar, kim boýnunda beýgat etmän ölse ol jähiliýet ölümi bilen ölendir.**" Habar beren Muslim.

262 - Ýene aýtdy: "**Kim Otdan daşlaşdyrylyp, Jennete salynmagy islese, ölümi gelende Allaha we ahýret gününe iman edýän halýnda bolsun we özi bilen nähili gatnaşylmagy islese, şolar ýaly adamlar bilen gatnaşsyn, kim bir başutana beýgat berip, eliniň gysymyny, ýüreginiň miwesini berse, başardygyndan oňa boýun bolsun, oňa garşy çykyp biri gelse onuň boýnuny alyň!"** Habar beren Muslim.

263 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim maňa boýun bolsa Allaha boýun boldugydyr, kim maňa boýun bolmasa Allaha boýun bolmadygydyr, kim emire boýun bolsa, maňa boýun boldugydyr, kim emire boýun bolmasa maňa boýun bolmadygydyr.**" Muttefekun aleyhi.

264 - Ýene aýtdy: "**Kim ýolbaşçysynda halamaýan zady görse, sabyr etsin, çünki, kim soltandan bir garyş aýrylyp (ýagny, agzybirligi pozup) ölse, ol jähiliýet (nadanlyk) ölümi bilen ölendir.**" Muttefekun aleyhi.

265 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim jemagatdan bir garyş çyksa, Ýslam ýüpüni boýnundan çykarandyr.**" Birnäçe sahyh kitaplaryň jemine görä sahyh. (Ebu Dawud).

Bir adama beýgat berip, zyndanam oňa boýun bolmakdan el çekip, ähti pozup, gylyjyň bilen onuň bilen söweşmekden ýa öldürilýänçä ony ýardamsyz goýmakdan beter uly jenaýat barmy?!

266 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim bize garşy ýarag galdyrsa, ol bizden däldir.**" Sahyh (Buhary we Muslim).

Kyrk birinji uly günä:

41- Jadygöýe we ýyldyzça ynanmak.

Allah Tagala aýtdy: "**(Anyk) bilmeyän zadyňa eýerme.**" (Isra 36).

Ýene aýtdy: "**Takyk, käbir gümanlar günädir.**" (Hujurat 12).

Ýene aýtdy: "**OI (Allah) gaýyby bilýändir. Emma gaýybyny hiç kime açmaz (habar bermez). Meger, Öz razy bolan ilçisine (gaýyp habarlarynyň käbirini habar berer).**" aýatlaryň soňuna çenli. (Jyn 26-27).

267 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim palça ýa jada baryp, aýdanlaryna ynansa Muhammede inderilene kapyr boldugydyr.**" Senedi sahyh, Awf Ibn Sirinden, olam Ebu Hureýradan, olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) habar beren. (Ebu Dawud).

268 - Ýagyşly gijäniň irdeninde (Pygamberimiz) (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allah Tagala aýtdy: "Bendelerimden mömini hem kapyry hem bardyr, kim ýagyş Allahyň fazly bilen ýagdy diýse, ol Maňa mömin bolup, ýyldyza kapyr boldugydyr, emma kim plan ýyldyz bilen ýagdy diýse, ol Maňa kapyr bolup, ýyldyza mömin boldugydyr."** Habar beren Buhary we Muslim.

269 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim palça baryp, ondan bir zat sorap, (diýenlerine) ynansa onuň 40 günläp namazy kabul bolmaz.**" Habar beren Muslim. (şu taýda "**diýenlerine ynansa**" diýen ýerini alymlar hadysdan däl görýärler).

270 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim ýyldyz ylmyny öwrense jadygöýlik ylmyny öwrendigidir.**" Ebu Dawud sahyh sened bilen habar berdi.

Kyrk ikinji uly günä:

42- Aýalyň boýun egmezligi.

Allah Tagala aýtdy: "**Boýun egmezliginden gorkýan aýallaryňyza (ilkibaşda) öwüt beriň, (sözüňizi diňlemese), düşekde ýalňyz galdyryň. (Munuň bilen hem ýola gelmeseler), olary (ýeňiljek) kötekläň! Eger olar size boýun egseler, olara azar bermek üçin başga ýol agtarmaň!...**" aýatyň soňuna çenli. (Nisa 34).

271 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Eger bir adam aýalyny düşege çagylanda (aýaly) gelmese, olam oňa gaharly bolup ýatsa, oňa (aýalyňa) daňdana çenli perişdeler nälet aýdarlar.**" Muttefekun aleyhi.

272 - Iki sahyhda: "**Eger aýal adamsynyň düşegini taşlap ýatsa, oňa perişdeler nälet aýdarlar.**" diýilýär.

273 - Başga hadysda aýdýar: "**Janym elinde bolana kasam bolsun, adamsy düşege çagylanda boýun gaçyran her aýala asmandaky (Allah) tä adamsy razý bolýança gaharly bolar.**" (Muslim).

273 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Bir aýala adamsy ýanynda bar bolup, onuň rugsady bolmazdan (parz bolmadyk) agyz beklemegi halal däldir, şeýle hem, onuň rugsady bolmazdan (birine) öýe (girmäge) rugsat bermegi (halal däldir).**" Habar beren Buhary.

274 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Eger bir kişä beýlekisine sežde etmekligi buýran bolsadym, aýala öz adamsyna sežde etmekligi buýrardym.**" Tirmizi sahyh diýdi.

275 – Mihsonyň oglunyň ejekesi Pygamberimize (Sallallahu aleyhi we sellem) öz adamsy barada agzanda şeýle diýdi: "**Onuň bilen (gatnaşyşyňa) seret, çünki, ol seniň ýa Jennetiňdir, ýa-da Dowzahyňdyr.**" Habar beren Nesai.

276 - Abdullah ibn Amrdan, aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Adamsysyz oňup bilmese-de, oňa gadyr bilmezlik edýän aýala Allah bakmazam.**" Senedi sahyh, çykaran Nesai.

277 - Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: "**Kim adamsynyň öýünden çyksa, tä dolanýança ýa toba edýänçä oňa perişdeler nälet aýdar.**" (Tabarani, zagyf).

Kyrk üçünji uly günä:

43- Garyndaşlar bilen arany üzen.

Allah Tagala aýtdy: **"Perwerdigäriňizden gorkuň! Onuň (Allahyň ady) bilen biri-biriňizden bir zat soran wagtyňyz Allaha (hormat goýmazlykdan) we öz araňyzdaky garyndaşlyk gatnaşyklaryny (saklamazlykdan) gorkuň!"**

(Nisa 1-2)

Ýene aýtdy: **"(Eý, mynapyklar!) Eger işler siziň (ygtyýaryňyza) berilse, (onda) siz ýer ýüzünde pisat (bulagaýlyk) çykaryp, garyndaşlyk gatnaşyklaryňyzy kesjekdiňiz, şeýlemi?! (Ine), bular Allahyň näletläp, gulaklaryny ker, gözlerini kör eden kişileridir."** (Muhammed 22-23)

278 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Jennete (garyndaş arany) üzen girmez."** (Buhary we Muslim)

279 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim Allaha we ahyret gününe iman edýän bolsa garyndaşlary bilen gatnaşsyn (arasyny üzmesin)."** Muttefekun aleyhi

280 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, Allah barlyklary ýaradyp bolanda, garyndaşlyk turup aýtdy: "Bu (hal) - üzülmekden saňa sygynýanyň halydyr." (Allah) aýtdy: "Hawa, seniň bilen aragatnaşyk saklaýan bilen Meniňem aragatnaşyk saklamagyma, seniň bilen (aragatnaşygy) kesen bilen Meniňem onuň bilen (aragatnaşygy) kesmegime razy dälmiň?!" Aýtdy: "Eýse näme!"**" Muttefekun aleyhi

281 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim rysgalynyň bol bolmagyny, ajalynyň gijikmegini islese garyndaşlary bilen gatnaşsyn (arasyny üzmesin)."** Muttefekun aleyhi

282 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Garyndaşlyk Arşa asylgydyr, aýdar: "Kim meniň bilen aragatnaşyk saklasa, Allah hem onuň bilen aragatnaşyk saklar, kim meniň bilen (aragatnaşygy) kesse, Allah hem onuň bilen (aragatnaşygy) keser."**" (Buhary we Muslim)

Başga hadysda şeýle gelýär: **"Kim onuň bilen aragatnaşygy saklasa, Menem aragatnaşygy onuň bilen saklaryn, kim onuň bilen (aragatnaşygy) kesse, Menem onuň bilen (aragatnaşygy) üzerin."** (Ibn Ebi Şeýbe)

Allah Tagala aýtdy: "**Allah çyndan ähti-peýman edenlerinden soň, ähti-peýmanlaryny bozanlar, Allahyň garyndaşlyk gatnaşyklaryny saklamak ýaly ýerine ýetirilmegini emir eden zatlaryny (berjaý etmän) kesenler we ýer ýüzünde pisat çykaranlar üçin nälet bolar, ýurduň ýamany (dowzah) hem olar üçindir.**" (Ragd 25)

283 - Muhammet ibn Amr aýtdy: Ebu Selededen olam Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allah Tagala aýtdy: “Men Rahman we ol garyndaşlyk, kim onuň bilen aragatnaşygy saklasa, Menem aragatnaşygy onuň bilen saklaryn, kim onuň bilen (aragatnaşygy) kesse, Menem onuň bilen (aragatnaşygy) keserin.**" (Ahmet)

Şeýlelik bilen aýdýarys: Kim baý bolup, garyp garyndaşlary bilen arasyny kesse (hadyslardan) hökman şol maksatdyr, şeýle hem, gatylyk, biperwaýlyk we akmaklyk bilen kesenem degişlidir.

284 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Garyndaşlaryňyzy salam bilen bolsa-da suwaryň.**" (Wekiýg)

Kyrk dördünji uly günä:

44- Eşiklere, diwarlara we ş.m. zatlara surat çekýän.

285 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim surat çekse oňa (çeken suratyna) ruh üflemeke buýrular, (aslynda) ol üfläp başarmaz.**" (Buhary we Muslim)

286 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kyýamat gününde adamlaryň iň agyr azap çekjegi - suratçylardyr, olara: “Döreden zadyňyzy direldiň.” diýler**" Muttefekun aleyhi

287 - Aişe - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) sapardan gelipdi, haçanda tekjä suratly tutyny goýanymy görende, ony ýyrtdy, ýüzi gyzaryp şeýle diýdi: “Kyýamat gününde iň agyr**

azap çekjek adamlar - Allaha ýaratmakda meñzejek bolýanlardyr." Muttefekun aleyhi .

Tekje - oturgyç, şaf ýaly öýdäki (zatlaryň birisi). Tuty - ýuka perde.

288 - Sünende gowy senedli gelen (hadys): **"Otdan bir boýun çykyp: "Takyk, maña Allahdan başgasyna ybadat eden her kim we her özdiýenli sütemkär we suratçylar (azap bermegim için) tabşyryldylar."** Tirmizi sahyh diýdi.

289 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bu suratlary ýasaýanlar kyýamat günü azap çekerler, olara: "Döreden zadyňyzy direldiň" diýler."** Muttefekun aleyhi.

290 - Ibn Abbas - Allah ondan razy bolsun - Allahyň Resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşitdim: **"Her suratçy için otda her çeken syratyna bir jan berler, ol Jähennemde oňa azap berer."** Muttefekun aleyhi .

291 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allah (azze we jelle) aýdýar: "Meniň ýaradyşym ýaly ýaratjak bolýandan başga has zalym kim bar?! Birje däne ýaratjak bolup görsünler, ýa birje arpa ýaratjak bolup görsünler, ýa ýekeje (kiçi) garynja ýaratjak bolup görsünler."** Muttefekun aleyhi .

Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) suratçylary näetlani anyk (hadysda) geldi. Muttefekun aleyhi .

Kyrk bäşinji uly günä:

45- Nemmam. (gep gatnadýan, gep daşayan)

Allah Tagala aýtdy: **"Köp ant içýän, (adamkärçiligi) pes, aýyp gözleýän gybatçy, gep gatnadýana.....boýun egme!"** (Galam 10-11) .

Ýene aýtdy: **"Siziň biriňiz öz ölen doganynyň etini iýmegi halarmy?"** (Hujurat 12) .

293 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhu we sellem) aýtdy: **"Jennete nemmam (gep gatnadýan) girmez."** Muttefekun aleyhi .

294 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) iki sany gabryň ýanyndan geçip barýarka aýtdy: "**Bu ikisine azap berilýär, olara uly zat üçin azap berilenok (ýagny, siziň garaşyňyzda uly zat däl, emma Allahyň gatynda uly günä), birinjisi nemime edýärdi (gep gatnatýardy), ikinjisi bolsa peşewinde gizlenmeýärdi.**" Muttefekun aleyhi.

295 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Adamlaryň in şerlisiniň ikiýüzli (kişidigini) taparsyň (göz ýetirersiň), ol - bulara bir ýüz bilen, beýlekilere başga ýüz bilen gelýän (kişidir).**" (Buhary we Muslim).

Başga hadys: "**Adamlaryň in şerlisiniň ikiýüzli (kişidigini) taparsyň (göz ýetirersiň).**" Muttefekun aleyhi.

296 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Sahabalarym barada biri hem maňa (ýaramaz) zat ýetirmesin, çünki, men olaryň (ýanyna) ak göwünli halymda çykasym gelýär.**" Habar beren Ebu Dawud we beýlekiler. (zagyf).

297 - Kaabdan, aýtdy: "**Gep gatmakdan goranyň! Çünki, ony eden (kişi) gabyr azabyndan rahat bolmaz.**" (Asfahani Tergyb, zagyf).

298 - Mensur Mujahidden habar beren: "**Onuň aýaly (hem otda ýanar we odun daşar.)**" - aýtdy: "**OI (Ebu Lehebiň aýaly) gep daşýardy.**" (Asfahani Tergyb).

Kyrk altynjy uly günä:

46- Niýaha (öli üçin gaty ses edip aglamak) we (ahmyr çekip) özüni urmak.

299 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Iki sany zat, adamlar şony etse küpür bolar: (adamyň) aslyna dil ýetirmek, "niýaha" (öli üçin gygyryp aglamak).**" Habar beren Muslim.

300 - Muslimiň sahyh hadysynda: **"Şeýle gygyryp aglaýjy aýal (ölüminden öň) toba etmese, kyýamat gününde gotur, gijewilik sowutly we garaýagdan eşikli halynda gopar."**

301 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ýañaklary dyrnakçyłaýan, ýakalary ýyrtýan, nadanlyk döwrüniň dogalaryny aýdýan bizden dälidir."** (Buhary we Muslim)

302 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Öli üçin gygyrlyp) aglanany üçin ölene gabyrda azap berler."** (Buhary we Muslim)

303 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) gaty ses bilen gygyrýan zenandan, (bela-beter inende) saçyny syrýan zenandan, (eşiklerini) ýyrtýan zenandan özüni päkledi (ýagny, olaryň edýän işlerini inkär etdi).

Bu üç hadysyň (sahyhdygyna) (Buhary we Muslim) ylalaşdylar.

Kyrk ýedinji uly günä:

47- Asla dil ýetirmek.

Bunuň küfürdigi dogry ýol bilen geldi.

304 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Iki sany zat, adamlar şony etse küpür bolar: (adamyň) aslyna dil ýetirmek, "niýaha" (öli üçin gygyryp aglamak)."** (Muslim)

Kyrk sekizinji uly günä:

48- Bagyý (Tekepbirlik bilen hetden aşyp ezmek, jebir çekdirmek).

Allah Tagala aýtdy: **"Diňe ynsanlara zulum edýänlere hem-de ýeriň ýüzünde nähak ýere bozgaklyk edýänlere jeza bardyr. Ine, gazaply azap şolara berler."** (Şura 42).

305 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"(Adamlaryň) biri beýlekisine ulumsylanmaz ýaly, biri beýlekisiniň (öňünde) öwünmez ýaly Allah maňa pespäl bolmaklygyňyzy wahy etdi."** Habar beren Muslim.

306 - Kâbir habarlarda (şeyle diýilýär): **"Eger dag (başga) daga ulumsylansady, ulumsylanan (dagy) Allah kül-pytrak ederdi."** (Wekiýg, ibn Abbasyň sözi, sahyh).

307 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ulumsylanmak hem-de garyndaşlar bilen arany üzmek, (şu iki) günäden beter ol günäni edene jezasyny Allahyň bu dünýäde tizleşdirmesine laýyk günä ýokdur, üstesine oňa ahyretde-de Allahyň taýynlap goýan (jezasam) bardyr."** (Sahyh Ebu Dawud, Elbâni sahyh diýdi).

(Ýagny, şu iki günä iki dünýäde-de jezasý berilmäne has mynasyp günäler).

308 - Ibn Awn aýtdy: Amr ibn Saidden, olam Humeýd ibn Abdurrahmandan, aýtdy: Ibn Mesud aýtdy: **"Mâlik ibn Er-Rohäwi aýtdy: "Eý Allahyň Resuly! Görýäniň ýaly maňa owadanlyk berildi, biriniň menden (hatda köwüş) bagjygynyňam üstün bolanyny islemeýärim, şu (bolşum) ulumsylanmakdanmy?!"** Aýtdy: **"Bu ulumsylanmakdan däl, ulumsylanmak - haka tumşuk galdyrmak - ýa haky akmaklyk saýmak" diýdi, - "we adamlary äsgermezlik."** Senedi güýçli. (Ahmet).

Allah Karuny ulumsylygy we tekepbirligi üçin (ýere) sokdy.

309 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ölýänçä daňyp goýan pişigi üçin bir aýala azap berildi, şol sebäpli oda girdi, oňa iýmit hem bermändir, ýerdäki mör-möjekleri iýer ýaly goýbermändirem."** Muttefekun aleyhi . **"mör-möjekler"** - ownujak haýwanlar.

310 - Ibn Omar - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) ruhy bolan zady nyşana alan (kişini) näletledi.**" Muttefekun aleyhi.

311 - Ebu Mesud aýtdy: "**(Oglan) gulumy gamçy bilen urup durdym, yzymdan: "Bilgin, Ebu Mesud!"**" - diýen sesi eşitdim, gaharymdan ýaňa sese düşünmedim, maňa golaýlaşanda ol Allahyň Resuly ekeni (Sallallahu aleyhi we sellem), ol aýtdy: "**Takyk, Allahyň güýji saňa seniň oňa güýjiňden has ýetuwjydyr.**" Soň aýtdym: "Bundan soň hijem gulumy urmaryn." Başga habarda: "Onuň haýbatyndan ýaňa gamçy elimden gaçdy."

Başga hadysda: "**Aýtdym: "Eý Allahyň Resuly! Ol Allahyň didary üçin azatdyr"**" Ol aýtdy: "**Eger beýle etmesediň, ot seni köýdürerdi.**" Çykaran Muslim.

312 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim öz guluny etmedik işi üçin ursa, ýa şapbat berse, onuň keffaraty (ýuwulmasy) ol guly azat etmekdir.**" Habar beren Muslim.

313 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Takyk, Allah bu dünýäde adamlara azap berýänlere azap berjekdir.**" Habar beren Muslim.

314 - Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) ýüzüne tagma basylan eşegiň ýanyndan geçip barýarka aýtdy: "**Tagma basany Allah näletlesin.**" Senedi sahyh. (Emma ýüzden galan ýere tagma basmak rugsatdyr, haçanda käbir sahabalar goýun agylyna girenlerinde Pygamberimiziň goýunlaryň gulaklaryna tagma basyp oturanyny görýärler, Muslim).

315 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim nähak ýere muahidiň (Yslam ýurdunda amanlyk berlen kişiniň) janyna kast etse (öldürse), Jennetiň ysynam almaz, ýogsa onuň ysy 500 ýyl ýörelge aralygyndan belli bolýar.**" Bu (hadys) Muslimiň şertine laýyk. (Hakim).

Kyrk dokuzynjy uly günä:

49- Gylyç bilen (baştutana garşy) çykmak we uly günä üçin kapyr saýmak.

Allah Tagala aýtdy: "**...hetden aşmaň! Takyk, Allah hetden aşanlary halamaz!**" (Bakara 190).

Ýene aýtdy: "**Kim Allah we Onuň ilçisine boýun bolmasa, ol açaçan dogry ýoldan çykandyr.**" (Ahzab 36).

316 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim öz musulman doganyna Eý Kapyr! diýse, olaryň birisine ol (kapyrlyk degişlidir).**" (Buhary we Muslim).

Hawarijleriň waspy barada köp habarlar geldi, adamlar (ýagny, Alymlar) olary kapyr saýmak barada bölünişdiler, sebäbi Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) olar barada aýtdy: "**Olar edil okuň nyşanadan çykyşy ýaly dinden çykarlar, olary nirde görseňiz öldüriň.**" (Buhary we Muslim).

318 - (Şu taýda ýene sanda ýalňyşlyk bar kitapda, 316 dan soň 318 gelýär.)
Ýene olar barada aýtdy: "**Asmanyň aşagynda öldürilenleriň iň şerlisidirler, olaryň öldürenleri bolsa iň haýyrly öldürilenlerdir.**" (Ibn Ebi Şeybe).

Hawarijler - bidgatçylardyr, gan dökmekligi we kapyr saýmany halal görýänlerdir, olar Osmany, Alyny we ketde sahabalaryň toparyny - Allah olardan razy bolsun - kapyr saýýarlar.

319 - Ishak El-Ezrak Agmaşdan, olam ibn Ebi Ewfäden - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "Allahyň Resulynyň şeýle diýenini eşitdim: "**Hawarijler - Oduň itleridir.**" (Ahmet).

320 - Haşraj ibn Nubäte (aýtdy) Said ibn Jumhan maňa gürrüň berdi, aýtdy: "Ibn Ebi Ewfäň ýanyna girdim, ol kördi: "Kim sen" diýdi, menem: "Said ibn Jumhan" diýdim, ol: "Kakaň näme etdi" diýdi, men: "Ony Ezärika (Hawarijler) öldürdiler" diýdim, ol: "Ezärikany Allah öldürsin" diýip, dowam etdi: "Olaryň oduň itleridigini Allahyň Resuly bize gürrüň berdi" men: "Ýeke Ezärikamy?" diýdim, ol: "Hawarijleriň hemmesi" diýdi. (Ahmet).

321 - Hammad ibn Seleme (aýtdy) Ebu Hafs gürrüň berdi: Ol Abdullah ibn Ebi Ewfanyň hawarijler bilen söweşişip durka şeýle diýenini eşidipdir: “Allahyň Resulynyň şeýle diýenini eşitdim: **"Olary öldürene we olaryň öldürenine Tuba (Jennetdäki ağaç) bolsun."**” (Ahmet).

Ellinji uly günä:

50- Musulmanlara ezýet bermek we olara sögmek.

Allah Tagala aýtdy: **"Mömin erkeklere we mömin aýallara etmedik zatlary sebäpli, ezýet edýänler, taky, örän uly töhmeti we äşgär günäni öz üstlerine ýükleýärler."** (Ahzab 58).

Ýene aýtdy: **"Biri-birleriňizi (aýyp gözläp) yzarlamaň, biri-birleriňiziň gybatyňyzy etmesin..."** (Hujurat 12).

Ýene aýtdy: **"Eý, iman edenler! (Sizden) hiç bir topar beýleki bir topar ýaňsylamasyn! Belki, ýaňsylanýan topar ýaňsylaýanlardan has haýrlydyr."** Aýatyň soňuna çenli. (Hujurat 11).

Ýene aýtdy: **"(Ynsanlaryň) zyndan gep-gybat edýänleriň, aýyplaýanlaryň, olary (köpçülikde göz-gaş kakyp) ýaňsylap, peseldýänleriň (kyýamat günü) waý hallaryna!"** (Humeze 1).

322 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Dereje taýdan Allahyň gatynda adamlaryň iň şerlisi - bozuklygyndan goranyp adamlaryň terk eden (kişisidir)." (Buhary we Muslim).**

323 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Takyk, bozuk we paýyş (sözleri) aýdýany Allah ýigrenýändir."** (Buhary Edeb Mufrod).

324 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Eý Allahyň gullary! Takyk, doganynyň abraýyna degenden başga hatalary Allah bagyşlar, ol günä gazanan ýa heläk bolandyr."** (Ibn Ebi Şeybe).

325 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Her musulman (beýleki) musulmana haramdyr: abraýy (ar-namysy), mal-mülki, gany. Takwalyk şu**

ýerde (döşüne yşarat edýär), musulman doganyny äsgermezlik adama ýeterlik şerdir." Çykaran Tirmizi, ol hasan diýdi.

326 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Musulman musulmanyň doganydyr, oňa zulum etmez, kömeksiz goýmaz, äsgermezçilik etmez, musulman doganyny äsgermezlik adama ýeterlik şerdir."** Çykaran Muslim.

Allah Tagala aýtdy: **"Iman edenleriň arasynda bozuklygyň ýaýramagyny halaýanlar üçin dünýäde we ahyretde jebir-jepaly azap bardyr. Allah bilýär, siz bolsa bilmeýärsiňiz."** (Nur 19).

327 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Musulmana sögmek pasykyk (ahlaksyzlyk) onuň bilen söweşmek bolsa küfürdir."** (Buhary we Muslim).

328 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Belasyndan (şerinden) goňşusy arkaýyn bolmaýan (kişi) Jennete girmez."** Muslimiň lafzy, hadysy.

329 - Iki sahyhda: **"Allaha kasam bolsun, iman etmeýär, Allaha kasam bolsun, iman etmeýär, Allaha kasam bolsun, iman etmeýär!"** Aýdyldy: **kim Eý Allahyň Resuly?"** Aýtdy: **"Belasyndan (şerinden) goňşusy arkaýyn bolmaýan (kişi)."**

330 - Iki sahyhyň şertine laýyk gelýän hadys: **"Belasyndan (şerinden) goňşusy arkaýyn bolmaýan gul Jennete girmez."** (Ahmet).

331 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim Allaha we ahyret gününe iman edýän bolsa goňşusyna ezýet bermesin."** Muttefekun aleyhi

Muslimiň hadysy: **"Kim Allaha we ahyret gününe iman edýän bolsa goňşusy bilen ýagşy gatnaşsyn."**

332 - Agmaşdan olam Ebu Ýahýa Möwla Jagdeden aýtdy: Ebu Hureýranyň şeýle diýenini eşitdim: **"Aýdyldy: "Eý Allahyň Resuly! Plan aýal gijesine namaz okap, gündizine agyz bekleyär, (ýöne) dilinde goňşularyna ezýet berýän zat bar, dili uzyn"** Aýtdy: **"Onda haýyr ýokdur, ol Otdadyr."** Hakim sahyh diýdi.

333 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ölüleriňiziň ýagşylyklaryny ýatlaň, ýamanlyklaryny (agzamakdan) saklanyň."** Hakim sahyh diýdi.

334 - Ebu Zerden - Allah ondan razy bolsun - ol Pygamberimiziň şeýle diýenini eşiðipdir: **"Kim bir adamy kapyr (diýip) çagyrsa" ýa aýtdy: "Allahyň duşmany, olam beýle däl bolsa, oňa gaýdyp geler."** Muttefekun aleyhi .

335 - Safwan ibn Amr (aýtdy) Roşid ibn Saad we ibn Jubeyrden, olam Enesden aýtdy: **"Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "(Asmana) galdyrlamda dyrnaklary misden bolan kowumyň ýanyndan geçdim, ýüzlerini we döşlerini dyrnakçylaýardylar, şonda aýtdym: "Bular kim eý Jibril?" Aýtdy: "Adamlaryň etlerini iýip (ýagny, gybat edip), olaryň abraýlaryna degýänler.""** (Ahmet) .

336 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kişiniň öz eje-kakasyna sögmegi uly günädendir"** Aýtdylar: **"Eý Allahyň Resuly! Adam öz eje-kakasyna sögermi?"** Aýtdy: **"Hawa, (başga) biriniň kakasyna sögýär, olam onuň kakasyna sögýär, (başga) biriniň ejesine sögýär, olam onuň ejesine sögýär."** Muttefekun aleyhi .

Başga hadysda: **"Adamyň öz eje-kakasyna nälet etmesi iň uly günälerdendir"** Aýdyldy: **"Eý Allahyň Resuly! Adam nädip eje-kakasyna nälet etsin?"** Aýtdy: **"(Başga) biriniň kakasyna sögýär, olam onuň kakasyna sögýär, (başga) biriniň ejesine sögýär, olam onuň ejesine sögýär."** (Buharynyň lafzy) .

337 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Başga birine pasyklyk ýa küfür waspyny beren her kişä (beren waspy) özüne dolanyp geler eger ol beýle däl bolsa."** Habar beren Buhary.

338 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ölülere sögmän! Çünki, olar gazanan zatlaryny çekip ýatyrlar."** Habar beren Buhary.

Elli birinji uly günä:

51- Allah Tagalanyň söýgüli bendelerine ezýet bermek, duşmançylyk etmek.

Allah Tagala aýtdy: "**Mömin erkeklere we mömin aýallara etmedik zatlary sebäpli, ezýet edýänler, taky, örän uly töhmeti we äşgär günäni öz üstlerine ýükleýärler.**" (Ahzab 58).

339 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allah Tagala aýdýar: Kim Meniň welime (söýgüli guluma) duşmançylyk etse, Men oňa uruş yglan edýärim.**"

Başga hadysda: "**Meni urşa çagyrandyr.**" diýilýär. Çykaran Buhary.

340 - Hadys: "**Eý Ebu Bekr! Eger olary gaharlandyran bolsaň, Robbuňy gaharlandyransyň.**" (Muslim). Ýagny: muhajirleriň garyplary.

Elli ikinji uly günä:

52- Buýsanjaňlyk we ş.m. edip balagy topukdan aşak geçirmek.

Allah Tagala aýtdy: "**...ýer-ýüzünde men-menlik edip ýöreme!**" (Lukman 18).

341 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Balagyň topukdan aşaga düşeni otdadyr.**" (Buhary).

342 - Ýene aýtdy: "**Tekepbirlik bilen balagyny süýrän (kişä) Allah bakmaz.**" (Buhary we Muslim).

343 - Ýene aýtdy: "**(Şu) üç kişä Allah kyýamat gününde bakmaz, olary aklamaz we olara jebir-jepaly azap bardyr: izaryny aşak goýberip ýörýän**

(balagyny topukdan aşak geçirip ýörýän), minnetçi, ýalan kasam bilen harydyny geçirýänçi." ^(Muslim).

344 - Ýene aýtdy: **"Adam öz göwnüne ýakymly geýmde ýöräp, kellesini (saçyny) darap, ýöreýşinde öwünip ýörkä Allah ony ýere sokar, şeýdip ol kyýamat gününe çenli onda (ýerde) gümpüldikläp ýörär."** ^{Muttefekun aleyhi}.

345 - Abdullah ibn Omardan - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Sallamak balakda, köýnekte we selledede bolýar, kim olaryň birisini ulumsylyk bilen süýrese, Allah oňa kyýamat gününde bakmaz."** Sahyh sened bilen habar beren Ebu Dawud we Nesai.

346 - Jäbir ibn Selim aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) maňa aýtdy: **"Balagy sallamakdan (topukdan aşak goýbermekden) häzir bol, çünki, beýle etmek ulumsylykdandyr we takyk Allah ulumsylygy halamaýar."** Tirmizi sahyh diýdi.

347 - Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: **"Bir adam balagyny sallap namaz okap durka, Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "Git-de täret al!" soň ol gidip täret alyp geldi, ýene (Pygamberimiz): "Git-de täret al!" diýdi, soň bir adam aýtdy: "Eý Allahyň Resuly! Oňa täreti buýrup zyndan dymdyň welin?" Aýtdy: "Ol balagyny sallap namaz okaýardy, takyk Allah balagyny sallaýan adamyň namazyny kabul etmeýär."** Habar beren Ebu Dawud, inşä Allahu Tagala hadys Muslimiň şertine laýyk.

348 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim köýnegini ulumsylanyp süýrese, Allah oňa kyýamat gününde bakmaz."** - Ebu Bekr Allah ondan razy bolsun aýtdy: **"Eý Allahyň Resuly! Meniň balagym (käwagt) sypýar, ýöne men düzedýärim (galdyrýaryn)."** (Pygamberimiz) aýtdy: **"Sen ulumsylyk bilen edýänlerden dälsiň."** Habar beren Buhary.

349 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Möminiň balagy injiginiň ýarysyna çenlidir."** ^(Ahmet).

350 - Ebu Said aýtdy: "Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Musulmanyň balagy injiginiň ýarysyna çenli, (balagyň) ol bilen topuklar aralykda bolmagynda zyýany ýokdur ýa zeledi ýokdur, topuklardan aşak bolany Otdadyr, kim balagyny gopbamlyk bilen süýrese Allah oňa bakmaz."** Sahyh senedli habar beren Ebu Dawud.

351 - Ibn Omar - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - aýtdy: “Allahyň Resulyňyň (Sallallahu aleyhi we sellem) ýanyndan geçip barýardym, (şol wagt) balagym sallanypdy, aýtdy: **"Eý Abdullah! Balagyňy galdyr."** - menem galdyrdym, soň aýtdy: **"Ýene"** ýene galdyrdym, şondan soň şol (uzynlygy) sazlaýaryn.” Habar beren Muslim.

Kim ýere deger-degmez edip uzyn köýnek, ýa jüpbe (giň don) ýa giň balak geýse, ol agzalan azap wada degişlidir - Allahdan salamatlyk dileýäris.

Elli üçünji uly günä:

53- Erkegiň ýüpek geýmegi we gyzyl dakynmagy.

Allah Tagala aýtdy: **"Emma (hiç haçan unutmaň) iň ýagşy geýim takwalyk lybasydyr."** (Agraf 26).

352 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim bu dünýäde ýüpek geýse, ahyretde ony geýmez."** Muttefekun aleyhi.

353 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ahyret paýy bolmaýan bu dünýäde ýüpek geýer."** Habar beren Buhary.

“paý” - nesibe.

354 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Altyn we ýüpek geýmek ymmatymyň erkeklerine haram edildi we aýallaryna halal edildi."** Tirmizi sahyh diýdi.

355 - Huzeýfa aýtdy: **"Allahyň Resuly altyn-kümüşden (ýasalan) gaplarda içmekligimizi we iýmekligimizi, ýüpegi we ýüpekden geýimleri geýmekligi, we üstünde oturmaklygy gadagan etdi."** Habar beren Buhary.

356 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kümüş gapdan içýän (kişi) öz garnynda Jähennem oduny çekýändir."** Muttefekun aleyhi.

357 - Onuň (Pygamberimiziň) (Sallallahu aleyhi we sellem) gijewülik üçin ýüpegi rugsat edeni dogry ýol bilen geldi we onuň mukdary - dört barmak. Şeýle hem, (zeruryýet sebäpli) gyzyladan dişe we ş.m. geýmekligi rugsat edeni

dogry ýol bilen geldi. Kim ýüpekden eşik ýa ýüpek nagyşlanan başgap, ýa gyzyl dan geým ýa gaýyş geýse, ol agzalan azap wada degişli bolup, buny etmek bilen pasyk bolar.

Elli dördünji uly günä:

54- Gaçan gul we soňa meñzeşler.

358 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Eger gul (hojaýyndan) gaçsa, onuň namazy kabul bolmaz."**

359 - Ýene aýtdy: **"Haýsam bolsa bir gul (hojaýyndan) gaçsa ondan äht (jogapkärlik) aýrylandyr."** Ikisinem Muslim habar berdi.

360 - Ibn Huzeýma öz sahyhynda Jäbiriň hadysyny habar berýär, Allah ondan razy bolsun, ol aýdýar: **"Allahyň Resuly aýtdy: "(Şu) üçüsinden Allah namazy kabul etmez, olaryň ýagşylyklary hem galmaz (göterilmez): eýelerine tä gaýdyp gelýänçä gaçan gul, adamsyny gaharlandyran aýal tä (adamsy) razy bolýançä we tä özüne gelýänçä serhoş."** (Zagyf, silsile zagyyfe).

361 - Hakim Mustedrek kitabynda Alynyň merfug habaryny getirýär: **"Öz weliligini eýelerinden galanyňa bereni Allah näletlesin."** (Haçanda bir guly bir adam azat etse, şol gul meni azat eden şol adam diýmeli, ondan başgalar meni azat etdi diýip öz weliligini başgalara ýöňkemeli däl).

362 - Ýene Mustedrekde Fazole ibn Ubeýdiň iki şeyhiň şertine laýyk merfug habar gelýär: **"(Şu) üç kişi barada soralmaýar (ýagny, hallary gaty erbet): Jemgyýetden çykyp, baştutana boýun egmän, boýun egmedik halynda ölen, gaçyp soňam ölen gul we adamsy hemme üpçünçiligini ýetirip ýanyndan gitse-de bezenip (daşyna çykan) aýal."** (Buhary Edeb Mufrod).

Elli bäşinji uly günä:

55- Allah Tagaladan başgasy üçin damak çalan.

Meselem şeýle diýmek: hojaýynym şeýhymyň ady bilen⁽¹⁾.

Allah Tagala aýtdy: "**(Damagy çalanda) Allahyň ady aýdylmadyk (malyň) etinden iýmäň! Çünki bu (malyň etini iýmek) pasyklykdyr.**" (Engam 121).

363 - Alä ibn Abdurrahman kakasyndan, olam Häni Mewlä Alydan, (aýtdy): Aly - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "**Adamlar näme diýýärler?**" - aýtdy: "**Allahyň Resulyndan sende ylym bar, (ýöne) sen ony äşgär etmeýärsiň**" diýip güman edýärler. Soň ol gylyjyndan bir sahypa çykardy, onda (şeýle ýazyk): "**Buny Allahyň Resulyndan (Sallallahu aleyhi we sellem) eşitdim: "Allahdan başgasy üçin damak çalany, öz weliligini eýelerinden galanyna bereni Allah näletlesin, ene-atasy bilen ýaramaz gatnaşany hem Allah näletlesin we ýeriň çäklerini kemelden hem Allah näletlesin."** Hakim Sahyhynda çykardy.

364 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allahdan başgasy üçin damak çalany Allah näletlesin.**" Gowy senedli Abdullah ibn Abbasyň - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - hadysy.

Elli altynjy uly günä:

56- Ýeriň çäklerini üýtgeden (kişi).

365 - Beýle eden ýokarky Alynyň hadysynda Pygamberimizden gelşi ýaly näletlenen.

366 - Amr ibn Ebi Amr Ikrimeden, olam ibn Abbasdan - Allah ondan we kakasyndan razy bolsun - aýtdy: "Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Allahdan başgasy üçin damak çalany Allah näletlesin, ýeriň**

---

(1) Bu baba, şularam degişli: Dawudyň ýoluna, Ak Işanyň, Parawbibiniň ýoluna we ş.m. Allahdan başga islendigiň adyna ýa ýoluna damak çalmak şu baba degişlidir.

çäklerini üýtgedeni Allah näletlesin, köri ýoldan azaşdyrany Allah näletlesin, eje-kakasyna sögeni Allah näletlesin we Lutuň kowumynyň amalyňy edeni Allah näletlesin." (Nesai).

Amrdan Abdulaziz Ed-Derowerdi habar berip, şuny artdyrdy: "**Haýwana ýanaşany Allah näletlesin."** (Nesai).

Elli ýedinji uly günä:

57- Uly sahabalara sögmek. - Allah olaryň hemmesinden razy bolsun.

367 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Takyk, Allah (azze we jelle) aýtdy: Kim Meniň welime (söýgüli guluma) duşmançylyk etse, Men oňa uruş yglan edýärim."** Habar beren Buhary.

368 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Menim sahabalaryma sögmäň! Muhammediň jany elinde bolana kasam bolsun, eger biriňiz Uhud (dagy) ýaly gyzyl sadaka berse-de olaryň birisiniň bir goşawuç ýa ýarty goşawuç (sadakasyňa) ýetmez."** Muttefekun aleyhi.

369 - Aişe - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "**(Adamlara) Muhammediň (Sallallahu aleyhi we sellem) sahabalary üçin bagyşlanma dilemek buýruldy, (olar bolsa) olara sögdüler."** Hişama kakasy Aişeden habar beren. (Muslim).

370 - Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: "**Kim sahabalaryma sögse oňa Allahyň näleti bolsun."** (Tabarani, zagyf).

371 - Aly - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: "**Dänäni ýaran, jany ýaradana kasam bolsun, bu Ummi Pygamberiň maňa beren ähtidir: Möminden başgasy meni söýmez, munafykdan başgasy meni ýigrenmez."** Adiy ibn Säbit öz jeminden habar berdi.

Eger Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) Aly hakynda şeýle diýýän bolsa, onda Syddyk (Ebu Bekr) has laýyk, has mynasypdyr, sebäbi ol

Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) soň ýaradylanlaryň iň haýyrlysydyr. Omar we Alynyň mezhebi - kim Syddykdan birini üstün görse, ol töhmetçi jezasy bilen gamçylanmaly.

Şugbe Husoýndan habar berýär, olam Abdurrahman ibn Ebi Leyläden, aýtdy: Järud ibn Muallä Abdi aýtdy: **“Ebu Bekr Omardan haýyrly”** başga biri: **“Omar Ebu Bekrden haýyrly”** diýdi, bu Omara baryp ýetýär, şonda ol taýak bilen ony aýaklaryny galdyrýança urýar we şeýle diýýär: **“Ebu Bekr Allahyň Resulyň (Sallallahu aleyhi we sellem) egindeşi, ol plan we plan zatlarda adamlaryň iň haýyrlysydy, kim bundan başgasyny diýse oňa töhmet jezasy berilmeli.”** (Abdullah ibn Ahmed "Fazail sahaba")

Hajjaj ibn Dinar Ebu Mağşardan habar berdi, olam Ibrahimden, olam Alkameden, aýtdy: Alynyň - Allah ondan razy bolsun - şeýle diýenini eşitdim: **“(Käbir) kowumyň meni Ebu Bekrden we Omardan üstün saýýanlary maňa ýetdi, kim bundan bir zat diýse (bular ýaly diýse) ol töhmetçidir, oňa töhmetçiň (jezasy) berilmeli.”** (Abdullah ibn Ahmet "Sünne")

Ebu Ubeýde ibn Hakemden, olam Hakem ibn Jahlden, aýtdy: Aly - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: **“Meni Ebu Bekr we Omardan üstün saýan her bir ýanyma getirilen kişini töhmetçiň jezasy hökmünde gapçylandyryn.”** (Abdullah ibn Ahmet "Sünne")

372 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem): **“Kim öz musulman doganyna Eý Kapyr! diýse, olaryň birisine ol (kapyrlyk degişlidir).”** (Buhary we Muslim)

Aýdýaryn: Kim Ebu Bekre ýa ondan başgasyna “Eý Kapyr” diýse, buny aýdana küfüriň gaýdyp gelmesi anykdyr, çünki, Allah Tagala ilkinji öňürtilänlerden razy boldy, Allah Tagala aýtdy: **“(Yslamy kabul etmekde) ilkinjileriň hatarynda öňe saýlanan muhajyrlardan we ensarlardan hem-de gowulyk bilen olaryň yzyna eýerenlerden Allah razy, olar-da Allahdan razy bolarlar.”** (Toba 100)

Kim olara sögse, oňa Allah uruş yglan eder, hatda musulmanlara sögen, ezýet beren, kiçelden bularyň hemmesiniň uly günälerdendigini beýan edipdik, (eger musulmanlara) ýagdaý şeýle bolsa, Allahyň Resulyndan soň ýaradylanlaryň iň haýyrlysyna sögeniň (günäsi) nähili bolar öýdýäň?! Ýöne bu sebäpli ol Otda ömürlük galmaz, eger Alynyň - Allah ondan razy bolsun - pygamberligini ýa

ilähligini ygtykat (ynanç) etmeýän bolsa. (Eger bulary ygtykat edýän bolsa) ol nälet siňen kapyrdyr.

Elli sekizinji uly günä:

58- Umumy ensarlara - Allah olardan razy bolsun - sögmek.

373 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Imanyň alamaty - ensarlary söýmek, ikiýüzliligiň alamaty - ensarlary ýigrenmek.**" (Buhary we Muslim).

Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Olary (ensarlary) möminden başgasy söýmez, munafykdan başgasy ýigrenmez.**" (Buhary we Muslim).

Elli dokuzynjy uly günä:

59- Azaşmaklyga çagyryýan, ýa erbet zady ýola goýan.

375 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim azaşmaklyga çagyrsa onuň yzyna düşenleriň günäsi ýaly oňa günä bolar (ýazylar), (ýöne yzyna düşenleriň) günäsinden hiç zat azalmaz.**" (Muslim).

376 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim erbet zady ýola goýsa, ol onuň günäsini we özünden soň ol günäni amal edenleriň günäsini gazanar, (yzyna eýerenleriň) günäsinden hiç zat azalmaz.**" Ikisinem Muslim habar beren.

377 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Her bidgat azaşmaklykdyr.**" (Muslim).

Hadysyň käbir sözlerinde: "**Her azaşmaklyk bolsa Otdadyr.**" - diýilýär

Altmyşynjy uly günä:

60- Saçyna (saç) baglaýan, dişiniň arasyny açýan, tatu edýän aýal.

378 – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Öz saçyna ýasama saç baglaýan (dakýan), ýasama saç bagladýan, (endama) sanjym (nakolka, taturowka) edýän we sanjym etdirýän, gaş ütyän we gaş ütdirýän, owadanlyk üçin (dişleriniň arasyny iri) açdyrýan, Allahyň ýaradanlaryny üýtgedýän aýallary Pygamberimiz näletländir.**" Muttefekun aleyhi.

379 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Itiň we ganyň bahasy, zynagäriň kesbi haramdyr.**" (Pygamberimiz) : "**(Endama) sanjym (nakolka, taturowka) edýän we sanjym etdirýän aýaly, süýthorlykdan iýýän we iýdirýäni näletledi we suratçylary näletledi.**" Muttefekun aleyhi.

Altmyş birinji uly günä:

61- Doganyna demir bölegi bilen yşarat eden.

380 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **«Kim doganyna demir bölek bilen yşarat etse, perişdeler oňa nälet aýdarlar we eje-kaka tarapdan dogany bolsa-da.»** Habar beren Muslim.

Altmyš ikinji uly günä:

62- Kakasyndan başgasyna özüni ýöňkän.

381 - Saaddan - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: «**Kim kakasy däldigini bilibem özüni kakasyndan başgasyna ýöňkese, Jennet oňa haram bolar.**» Muttefekun aleyhi.

382 - Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: «**Kakalaryňyzdan dänmäň! Kim kakasyndan dänse, ol (iş) küfürdir.**» Ýene (Buhary we Muslim) çykardylar.

383 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: «**Kim kakasyndan başgasyna özüni ýöňkese, oňa Allahyň näleti bolsun.**» Muttefekun aleyhi.

384 - Ýezid ibn Şerikden aýtdy: Alynýň münberde hutba aýdanyny eşitdim, aýdýardy: «**Bizde Allahyň kitabyndan we şu sahypanyň içindäkiden başga kitap ýokdur, onda (sahypada) düýeleriň ýaşlary we ýaralar baradaky zatlar (ýagny, diýeleriň (hunlaryň), birini öldürmegiň, ýaralamagyň öwezleri) bar, onda (şeýle ýazylygy): «Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: “Aýr we Sewr (daglaryň ady) aralygyna çenli Medine haramdyr, kim ol ýerlerde (dinde) täze zat oýlap tapsa, ýa oýlap tapana pena berse, oňa Allahyň, perişdeleriň we ähli adamlaryň näleti bolsun, kyýamat günü Allah ondan parz (ybadatam), nefil (ybadatam) kabul etmez, musulmanlaryň ähti birdir, iň soňkularyna çenli degişlidir, kim musulmana hyýanat etse, oňa Allahyň, perişdeleriň we ähli adamlaryň näleti bolsun, kim kakasyndan başgasyna özüni ýöňkese, ýa hojaýynlaryndan başgasyna özüni ýöňkese, oňa Allahyň, perişdeleriň we ähli adamlaryň näleti bolsun, Allah ondan kyýamat gününde parz (ybadatam), nefil (ybadatam) kabul etmez.»**» Muttefekun aleyhi.

385 - Ebu Zerrden - Allah ondan razy bolsun - ol Allahyň Resulynyň şeýle diýenini eşidýär: «**(Kakasy) däldigini bilibem kakasyndan başgasyna özüni ýöňkän her kim kapyr bolar, kim özüniňki däl zady (meňki diýip) dawa etse, bizden däldir we ol otdan oturgyjyna taýynlansyn, kim bir (musulman) adama “Kapyr” diýip ýüzlense ýa “Eý, Allahyň duşmany” diýse, olam beýle däl bolsa (ol gep) onuň özüne gaýdyp geler.**» Muttefekun aleyhi, Muslimiň habarynda: «**Özüne gaýdyp geler, ýagny, dolanar.**»

Altmyş üçünji uly günä:

63- Yrym etmek.

Uly günä bolmanam biler.

386 - Seleme ibn Kuheýlden, olam Isa ibn Asymdan, Zirrdan olam Abdullahdan aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Yrym etmek şirkdir, (ýöne yrymdan azam bolsa pikir etmeýänimiz ýokdur), ýöne Allah ony (ol pikiri) töwegellik bilen gidirer.**" Tirmizi sahyh diýdi.

Suleýman ibn Harb aýtdy: "**ýöne yrymdan azam bolsa pikir etmeýänimiz ýokdur**" sözi ibn Mesudyň sözi.

387 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem): "**Ýokançlyk, yrymlyk ýokdur we "Fel" meniň göwnüme ýaraýar**" Soradylar: "**Fel name?**"
Aýtdy: "**Hoş söz.**" Sahyh ^(Buhary we Muslim).

Altmyş dördünji uly günä:

64- Altyn we kümüşde suw içmek.

388 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Ýüpek we ýüpekden geým geýmäň, altyn we kümüş gaplarda içmäň we (altyn-kümüş) jamlarda içmäň, çünki, bular bu dünýäde olar (kapyrlar) üçin, ahyretde bolsa biziň üçindir.**" ^{Muttefekun aleyhi}.

389 - Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Altyn ýa kümüş gapdan iýýän ýa içýän (kişi) öz garnynda Jähennem oduny çekýändir.**"
^{Muttefekun aleyhi}.

390 - Ýene aýtdy: "**Kümüşden içen ahyretde ondan içmez.**" Ikisinem çykaran Muslim.

Altmyş bäşinji uly günä:

65- Jedel, dawa etmek, ylalaşyksyz bolmak we kazyýet wekilleri (aklawjylar)⁽¹⁾.

Allah Tagala aýtdy: **"Ynsanlaryň arasynda käbiriniň dünýä ýaşayşy baradaky sözleri saňa hoş gelip biler. Hatda (käbirleri) kalbyndaky (aýdýan) zadynyň (çyndygyna) Allahy hem şaýat tutunar. (Hakykatda bolsa), ol iň ölemen dawaçydyr. Ol (ikiýüzli seniň ýanyňdan) gidip (bir işiň başyna barsa) ýer ýüzünde pitne-pisat çykarmak, ekinleri zaýalap, nesli bozmak üçin tagalla eder."** (Bakara 204-205).

Ýene aýtdy: **"Muny saňa diňe jedelleşmek üçin aýtdylar. Takyk, olar juda dawaçyl kowumdyr."** (Zuhruf 58).

Ýene aýtdy: **"Özlerine gelen hiç hili anyk deliliň ýokdugyna garamazdan, Allahyň aýatlary hakda çekeleşýänleriň ýüreklerinde ulaşmaklary asla mümkin bolmaýan tekebirlikden başga zat ýokdur."** (Gafir 56).

Ýene aýtdy: **"(Eý, möminler!) Siz özlerine mukaddes kitap berlenleriň arasyndan zalımlardan galanlary bilen diňe gözəl usulda çekeleşiň."** (Ankebut 46).

391 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Allaha adamlaryň iň erbedi - ölemen dawaçyl."** (Buhary we Muslim).

392 - Roja Ebu Ýahýa - (hadysyň habarynda) ýalňyşlyk goýberen, özem gowşak (habarçy) Ýahýa ibn Ebi Kesirden, olam Ebu Selemeden, olam Ebu Hureýradan - Allah ondan razy bolsun - aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim ylymsyz jedelde dawa etse tä (dawasyny) goýýança Allahyň gazabynda bolar."** (Tabarani zagyf).

393 - Hajjaj ibn Dinar - bu saduk (ýagny, hadysda gowy habarçy) - Ebu Galypdan habar berdi, olam Ebu Umameden - Allah ondan razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Bir kowum ilki dogry ýolda bolandan soň diňe jedele girendikleri üçin azaşandyr" soň şu aýaty**

---

(1) Mundan maksat - batyl ýol bilen jenaýatkärleri goraýan, olaryň günälidigini bilibem, arlaryny alyp, günäsizligi subut etjek bolýan aklawjylar.

okady: "Muny saňa diňe jedelleşmek üçin aýtdylar. Takyk, olar juda dawaçyl kowumdyr." (Zuhruf 58) (Tirmizi).

394 - Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) habar berilýär:

"Ymmatym üçin iň gorkýan gorkuly zadym - alymyň ýalňyşy, munafygyň Kuran bilen jedeli we boýunlaryňyzy kesim-kesim edýän dünýä." Ýezid ibn Ebi Ziýad Mujahidden habar berdi, olam ibn Omardan.

395 - Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kuran barada jedel etmek küfürdir."** (Darokutny).

396 - Ibn Omardan - Allah ondan we kakasynda razy bolsun - olam Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim bilip durup batyl zatda dawa etse tä (dawasyny) goýyança Allahyň gazabynda bolar."**

Başga hadysda: **"Allahyň gazabyna duçar bolar."** Çykaran Ebu Dawud.

397 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Ymmatym üçin gorkýan iň gorkuly zadym – her bir dileçeper munafyk."** (Ahmet).

398 – Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Haýa we dile eýe bolmak imandan iki şahadyr, haýasyzlyk we (günäde ulanylýan) dilewarlyk ikiýüzlilikden iki şahadyr."** (Tirmizi).

Altmyş altynjy uly günä:

66- Öz guluny biçen, ýa maýyp eden, ýa zulum-sütemlik bilen azap beren hakynda.

Allah Tagala Iblis barada habar berip, aýtdy: **"Men olary hökman azaşdyrarny, olary ham-hyýallar bilen güýmärin. Olara (butlary üçin niýetlän) dowarlarynyň gulaklaryny ýarmagy (deşmegi) emir ederin, (olar hem) Allahyň ýaradan (şekilini) üýtgederler» diýdi."** (Nisa 119).

Käbir tefsir alymlar aýtdylar: bu biçmek, agta etmekdir.

399 – Hasandan habar edilýär, olam Semureden – Allah ondan razy bolsun – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Kim guluny öldürse, ony**

hem öldüreris, kim guluny maýyp etse, ony hem maýyp ederis.” Bu sahyh habar. (Ebu Dawud).

400 – Hasandan Katada habar berýär, olam Semureden merfug (habar), aýtdy: **“Kim guluny biçse, ony hem biçeris.”** (Nesai).

401 –Hakim hudud (kesgitli jezalar) baradaky hadysa sahyh diýip ýalňyşdy, ol hadys: **“Kim öz gulunyň gulak-burnuny kesse ol gul azatdyr.”**

402 – Iki sahyhda: **“Kim guluna zyna töhmedini atsa, kyýamat günü oňa had gurlar (kesgitli jeza berler).”**

403 – Pygamberimizden iň soňky bellenen zat: **“Namaz, namaz, we öz golastyňyzdakylar (gul-gyrnaklar), öz golastyňyzdakylarda Allahdan gorkuň!”** (Taýalisi).

404 – Ahmed iň Musnedindäki ibn Omaryň – Allah ondan razy bolsun – hadysy: **“Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) atlary we mallary biçmekligi gadagan etdi.”** (Zagyf).

Altmyş ýedinji uly günä:

67- Kile-agramdan iýýän.

Allah Tagala aýtdy: **“(Hilegärlik edip) kem çekýänleriň waý halyna! Olar ynsanlardan (bir zat) ölçäp alanlarynda, haklaryny (ölçeglerini) doly alýarlar. (Emma) özleri başgalara ölçäp berenlerinde welin, kem çekýärler, (hile edýärler).Olar uly (aýylganç) günde, (ähli) ynsanlaryň älemleriň Perwerdigäriniň huzurynda durjak günlerinde, özleriniň direldilip, (jemlenjekdikleri) barada oýlanmaýarmykalar?”** (Mutaffiffun 1-6).

Bu ogurlygyň, hyýanadyň, (iliň) malyny nähak iýmegiň bir görnüsidir.

Altmyş sekizinji uly günä:

68- Allahyň duzagyndan arkaýyn bolmak.

Allah Tagala aýtdy: **“Allahyň duzagyndan diňe öz-özüne zyýan etjek kowum arkaýyn bolar.”** (Agraf 99).

Ýene aýtdy: **“Olar özlerine berlen zatlar (ol nygmatlar) bilen şat bolan wagtly, olary duýdansyz tutduk.”** (Engam 44).

Ýene aýtdy: **“Takyk, Bize duşmak umydyňy üzenler hem-de (bu) dünýä ýaşayşyna kaýyl bolup, şonuň bilen aram tapanlar biziň aýatларыmyzdan gapyl bolan kişilerdir. Olaryň (ahyrky) barjak ýeri etmişleri üçin (dowzah) odudyr.”** (Ýunus 7-8).

Altmyş dokuzynjy uly günä:

69- Allahyň rehmedinden näumyt, umytsyz bolmak.

Allah Tagala aýtdy: **“Allahyň rehmetinden umydyňyzy üzmäň! Çünki kapyr kowumdan başgasy Allahyň rehmetinden umydyňyzy üzmez”** (Ýusuf 87).

Ýene aýtdy: **“(Ynsanlar) umytlaryny ýitirenlerinden soň, ýagşy ýagdyryp, rehmetini dumly-duşa ýaýradýan hem Allahdyr.”** (Şura 28).

Ýene aýtdy: **“(Eý, Muhammet!) Sen (olara) aýt: «Eý, özlerine zyýan edip, hetden aşan bendelerim! Allahyň rähmetinden umydyňyzy üzmäň!”** (Zumer 53).

405 – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Allah barada ýagşy pikirde bolmakdan başga halda biriňizem ölmesin.”** (Muslim).

Ýetmişinji uly günä:

70- Ýagşylyk edeniň gadyryny bilmezlik.

Allah Tagala aýtdy: **“..Maňa we ene-ataňa şükür et!”** (Lukman 14).

406 – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Adamlara şükür etmeýän (sag bolsun aýtmaýan, minnetdar bolmaýan) Allaha şükür etmez.”** (Buhary Edeb mufrod).

Käbir selefler aýtdylar: **“Nygmeta näşükür bolmak uly günälerden, şükür etmek – yzyna gaýtarmak ýa doga bilen amala aşar”**

Ýetmiş birinji uly günä:

71- Artykmaç suwy bermezlik.

Allah Tagala aýtdy: **"Aýt: «Hany aýdyň! Eger siziň suwuňyz (aşak) çekilse (gurasa), kim size akar suw getirip biler?»."** (Mülk 30).

407 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Artykmaç suwy gadagan etmäň, (ýogsa) öri meýdany gadagan edersiniň.”**⁽¹⁾ Muttefekun aleyhi.

408 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Artykmaç suwy satmaň!”** Çykaran Buhary.

409 – Amr ibn Şuaýbyň kakasynyň atasyndan (habary), Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Kim artykmaç suwyny, ýa artykmaç örüsinini (başgalara) gadagan etse, kyýamat gününde oňa Allah Öz fazlyny (keremini) gadagan eder.”** Ahmet Musnedinde çykardy.

410 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“(Şu) üç kişi bilen kyýamat gününde Allah gepleşmez, olara bakmaz, olary aklamaz, olara jebir-jepaly**

---

(1) Manysy - eger biriniň öri meýdanda guýusy ýa suw çeşmesi bar bolsa, onuňam artykmaç suwy bolsa ol suwdan başgalaryň mal-garalaryna içmegi gadagan etmesin, eger suwy gadagan etse, ol öri meýdany hem gadagan etdigi bolar, çünki, suw çeşmesi bolmadyk ýerde mallary bakmak mümkin bolmaz.

azap bardyr: boş meýdanda artykmaç suwuny ýolagça bermän saklanýan adam, baştutana diňe dünýe (maly) üçin beýgat (wepalylyk kasam) edýän, eger ondan (dünýe malyndan) berse wepaly bolar, bermese wepaly bolmaz we harydyny “Plança satyn aldym” diýip Allahyň adyna kasam edip, ol (kasamyna) ynanan (başga) birine ikindiden soň (harydyny) satan adam, ýogsa ol beýle etmändi.”⁽¹⁾ Muttefekun aleyhi .

Buhary hadysyň (dowamyna) şuny goşdy: “Artykmaç suwuny (ile bermän) gadagan eden adam, Allah oňa aýdar: “Elleriň bilen etmedik (zadyňy) artykmaç (suwy) gadagan edişiň ýaly bu gün saňa fazlymy (keremimi) gadagan edýärim.”

Ýetmiş ikinji uly günä:

72- Haýwanyň ýüzüne tagma basmak.

411 - Jäbirden - Allah ondan razy bolsun - Pygamberimiz ýüzüne tagma basylan eşegiň ýanyndan geçip barýarka aýtdy: "**Tagma basany Allah näletlesin.**" Çykaran Muslim.

412 - Ebu Dawud habarynda: "**Malyň ýüzüne tagma basany, ýa ýüzüne urany meniň näletlänim size ýetmedimi?!**" şeýdip, beýle etmegi gadagan etdi."

(meniň näletlänim size ýetmedimi) - bu sözden şu düşünilýär: kime ýetmedik bolsa ol günäkär dälir we kime ýeten bolsa ol näletiň içine girýändir. Şeýle hem, beýleki hemme uly günälerde buny aýdýarys, diňe dinde açaçan belli zatlardan başga.

---

(1) Ikindiden soň diýip şol wagty aýratynlamagynyň sebäbi – şol döwürler adamlar işlerini dynmak üçin ikindiden soň şeýle edýän ekenler.

Ýetmiş üçünji uly günä:

73- Humar.

Allah Tagala aýtdy: "**Eý, iman edenler! Takyk, arak (şerap), humar, dikilgi daşlar (butlar) we pal (atylýan) oklar şeýtanyň pis-hapa işleridir. Bes, siz halas bolmagyňyz üçin ondan daş duruň! Şeýtan arak (şerap) we humar arkaly siziň araňyza duşmançylyk we kine salmak, siziň Allahy ýatlamagyňyza we namaz (okamagyňyza) päsgel bermek isleyär. Siz (bu zatlardan) dändiňiz dälmi eýsem?!"** (Maide 90-91).

Allah Tagala adamlaryň mal-mülkiniň nähak ýol bilen ýimekligiň ýaramazdygy barada ençeme aýat inderdi.

413 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim ýoldaşyna gel, humar oýnaly diýse, sadaka bersin.**" Muttefekun aleyhi.

Eger diňe sözde aýtmak sadaka berip ýuwulmaly günä bolsa, etmek nähilidir öýdýärsiň?! Bu (humar) nähak ýol bilen mal-mülk ýimeklige degişlidir.

Ýetmiş dördünji uly günä:

74- Haramda (Käbede) ilhad etmek (şerigata ters işler etmek).

Allah Tagala aýtdy: "**...ýerli ýa-da zyýarat üçin gelen ynsanlara deň (kybla) edip goýan (ýerimiz) Mesjidi-Harama (Käbä) gelmeklerine päsgel bolanlar (azaba laýyk bolandyrlar). Kim ol ýerde (Käbede) zulm edip, ilhad etse (şerigata ters işler etse), Biz oňa jebir-jepaly azaby dadyrarsy.**" (Haj 25).

414 – Ýahýa ibn Kesir aýtdy: Abdulhamid ibn Sinandan – ony ibn Hybban ynamdar (hadysy kabul bolmaga laýyk) hasaplady – olam Ubeýd ibn Umeýrden, olam kakasyndan: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) Wedag (hoşlaşyk) hajynda aýtdy: "**Üns beriň! Takyk, Allahyň welileri (söýgüli gullary) namaz okaýanlardyr, namazy doly berjaý eden, zekaty**

ýerine ýetiren, Remezanda agyz beklän, mal-mülkiniň malyny berende sogap umyt edip beren we Allahyň gadagan eden uly günälerinden daş duran.” Soň bir adam ondan sorady: “Eý Allahyň Resuly! Nämeler uly günä?” Aýtdy: “Olar dokuz (sany): Allaha şärik goşmak, nähak ýere mömini öldürmek, jadygöýlik, hüjüm gününde (söweşden) gaçmak, ýetimiň malyny iýmek, süýthorlukdan iýmek, päk (bigünä) aýala (zyna) töhmedini atmak, musulman ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak, kyblaňyzda Beýtil-Haramda (günäleri etmegi) halal saýmak. Namazy berjaý edip, zekaty ýerine ýetirip, bu uly günäleri etmän ölen her kişi Pygamber bilen gapylary gyzyl gabsadan⁽¹⁾ bolan öýde bolar.” Senedi sahyh. (zagyf).

415 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: “Allaha adamlaryň içinde iň beter duşman – Haramda (Käbede) öldüren kişi, ýa öldürenen başgasyny öldüren kişi, ýa jähiliýet döwründen galan zat üçin öldüren kişi.” Ahmet öz Musnedinde habar berdi.

Ýetmiş başinji uly günä:

75- Ýeke özi okamak üçin jumga (namazy) taşlaýan.

416 – Ibn Mesuddan – Allah ondan razy bolsun – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) jumgadan galýan kowuma şeýle diýdi: “Adamlara birini (jumgada ymam goýup) soňra özüm jumgadan galan adamlaryň öýlerini ýakmagy niýetime düwüpdim.” Çykaran Muslim.

417 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: “Jumgalary taşlamalaryny kowumlar bes etsinler, ýogsa Allah olaryň kalplaryny möhürlär, soňra olar gapyllardan bolup galarlar.” Çykaran Muslim.

418 – Ebu Jagd Ed-Domriden Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: “Kim perwaýsyzlyk bilen üç jumgany terk etse, Allah onuň kalbyny möhürlär.” Senedi güýçli, çykaran Ebu Dawud. .

---

(1) Gabsa gapy-äpişgäniň içki bölegi.

419 – Hafsadan – Allah ondan razy bolsun – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) – aýtdy: “**Her muhtelime (ýetişene) jumga gitmek wajypdyr.**” Habar beren Nesai.

Ýetmiş altynjy uly günä:

76- Musulmanlary yzarlan (içalylyk eden) we olaryň syrlaryny paş eden.

420 – Bu mowzuga degişli hadys – Hatyb ibn Ebi Beltagyň hadysy, haçanda Omar ony eden işi üçin öldürjek bolanda, onuň Bedir (söweşine) gatnaşany üçin ony öldürmegi Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) gadagan etdi. ^(Buhary we Muslim)

Eger içalylygy Yslamyň ýa Yslam eýeleriniň gowşagamyna, musulmanlaryň öldürülmegine, ýesirlige, talaňçylyga ýa şuna meňzeş zatlara sebäp bolsa, ol **ýer ýüzünde pitne-pisat çykarmak, ekinleri zaýalap, nesli bozmak üçin tagalla eden hasaplanar**, ony öldürmek parz aýn bolar, ol azaba hakly bolar, Allahdan salamatlyk dileýäris.

Içalylyk edýän her kişi zerur şuny bilmeli: nemime gep gatnatmak eger uly günä bolsa, onda içalyňyň nemimesi has beterdir, has agyrdyr.

Bölüm: Uly günälerden bolmagyna ähtimal zatlaryň ýygyndysy.

421 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: “**Özüne söýýänini doganyna-da söýýänçä biriňizem iman etdigi bolmaz.**” ^{Muttefekun aleyhi}

422 - Ýene aýtdy: **"Maşgalasyndan, çagasyndan, özünden we ähli adamlardan men has söýgüli bolýançam biriňizem iman etdigi bolmaz."** Sahyh. ^(Buhary we Muslim).

423 - Ýene aýtdy: **"Meniň getiren zadyma (Kurana we sünnete) howaýy-islegleri boýun bolýança biriňizem iman etdigi bolmaz."** Senedi sahyh. (zagyf).

424 - Ýene aýtdy: **"Allaha kasam bolsun, belasyndan (şerinden) goňsusy arkaýyn bolmaýan (kişi) iman etmeýär."** ^(Muslim).

425 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Biriňiz erbetlik görse eli bilen düzetsin, başarmasa dili bilen, başarmasa kalby bilen, bu bolsa iň gowşak imandyr."** Habar beren Muslim.

426 - Muslimiň zalymlar hakyndaky hadysy: **"Kim olara garşy eli bilen jihat etse, ol mömindir, kim olara garşy dili bilen jihat etse, ol mömindir, kim olara garşy kalby bilen jihat etse, ol mömindir, bunuň arkasynda (bundan başga) imandan ajyhurşyň dänesi (ýaly hem) zat ýokdur."** ^(Muslim).

Kim kalby bilen günäleriň gitmesini isläp, olary inkär etmese ol imansyzdyr, ýokarda (hadyslar) buňa delildir. Kalbyň jihady - Allahyň batyl zady we ony edýänleri ýok etmekligi üçin, ýa olary düzetmekligi üçin Oňa ýüzlenmek.

427 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **"Siziň üstüňize baştutanlar goýlar, (olary) tanarsyňyz, (edýän erbet işlerini) inkär edersiňiz, kim (olaryň erbet işlerini) ýigrense päklener, kim inkär etse, aman bolar, ýöne kim (olaryň erbet işlerine) razy bolsa we olara eýerse (aman bolmaz)"** Aýdyldy: **"Olar bilen söweşmälimi?"** Aýtdy: **"Ýok, eger araňyzda namazy dikeltseler."** Habar beren Muslim.

428 - Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) iki sany gabryň ýanyndan geçip barýarka aýtdy: **"Bu ikisine azap berilýär, olara uly zat üçin azap berilenok. Dogrusy ol uly zatdyr (ýagny, siziň garaýşyňyzda uly zat däl, emma Allahyň gatynda uly günä), birinjisi peşewinden tämizlenmeýärdi"** Başga habarda: **"gizlenmeýärdi we ikinjisi bolsa nemime edýärdi (gep gezdirýärdi)."** ^{Muttefekun aleyhi}.

429 - Ibn Omaryň Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) hadysy: **"Kim nähak ýere bir dawa ýardam etse, tä (etmesini) goýýança Allahyň gazabynda bolar."** Sahyh. ^(Ebu Dawud).

430 - Ýene aýtdy: "**Mekirlik we hilegärlik otdadyr.**" Senedi güýçli. (Tabarani).

431 - Ýene aýtdy: "**Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) halal edijini we oňa halal edilýäni näletledi.**" (Bu hadys) Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) iki gowy ýoldan geldi. (Nesäi we Tirmizi).

432 - Ýene ondan (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim biriniň aýalyňa adamsyny ýa (adamyň) golastyndakysyna (gyrnagyna hojaýynyny) garşy etse, ol bizden däldir.**" Habar beren Ebu Dawud.

433 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Haýa we dile eýe bolmak imandan iki şahadyr, haýasyzlyk we gödeklik ikiýüzlilikden iki şahadyr.**" Bu sahyh (hadys).

434 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Haýa imandan, imanam Jennetde bolar, haýasyzlygam gödeklikden, gödekligem Otda bolar.**" (Ibn Ebi Şeybe). Heşim Mansur ibn Zázandan habar berdi, olam Hasandan, olam Ebu Bekreden. Şeýle hem, Muhammet ibn Amr Ebu Selededen habar berdi, olam Ebu Hureýradan, ikisem sahyh.

435 - Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Başynda jemgyýet ýolbaşçysy bolman ölen kişiniň ölümü jähiliýet ölümdir.**" Senedi sahyh. (Hakim).

436 - Suleýman ibn Musa aýtdy: Wekkas ibn Rabyýga Mustewrid ibn Şeddädden habar berdi, Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: "**Kim musulmanyň üsti bilen⁽¹⁾ bir lukma iýse, ol sebäpli Allah oňa kyýamat gününde otdan bolan lukmany iýdirer, kim musulmanyň üsti bilen (özünü adamlara öwdürüp) eşitdirmek ýagdaýy gurnasa⁽²⁾, oňa Allah kyýamat gününde eşitdirmek we göz üçin etmek ýagdaýy gurnar⁽³⁾, kim musulmanyň üsti bilen⁽⁴⁾ geým edinse, oňa Allah kyýamat gününde otdan geým geýdirer.**" Hakim sahyh diýdi.

437 – (Hakim) Ebu Hyroş Es-Seleminiň hadysyna sahyh diýdi, ol Allahyň Resulynyň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşiden: "**Kim doganyny**

---

(1) Ýagny, musulmana dili bilen ýa amaly bilen zyýan ýetirmek arkaly.

(2) Ýagny, kim abraýly meselem baştutan, alym ýa ş.m. musulman sebäpli adamlara özüni salyh, takwa edip görkezip, baýlyk ýa wezipe islese.

(3) Köpçüligiň içinde olary masgara eder.

(4) Ýagny, musulmana dili bilen ýa amaly bilen zyýan ýetirmek arkaly.

bir ýyllap taşlasa (ýagny, ýüz bermän gatnaşman ýörse) edil ganyny döken ýaly bolar.” (Buhary Edeb Mufrod)

438 – Ibn Omardan – Allah ondan we kakasyndan razy bolsun – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Kimiň şefagaty Allahyň hadlarynyň (kesgitli jezalarynyň) birine böwet bolsa, ol Allahyň emirinde Oňa garşy gitdigi bolar.”** (Ýagny, eger bir adama eden günäsi üçin jeza berilmeli bolsa, meselem: ogurlyk eden bolsa, ýagdaýam baştutana ýa kaza ýeten bolsa, soňam biri gelip ol ogra geçirimlik diläp, ortada durup, ony jezadan halas etse, Allahyň emirine garşy gitdigidir) Senedi gowy. (Ahmet)

439 – Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Takyk, adam Allahyň gazabyny (getiriji) bir sözi üns bermän geplär, ol sebäpli Jähenneme zyňylar.”** Çykaran Buhary.

440 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Takyk, adam Allahyň razylygyna (eltiji) bir sözi geplär, onuň beýle (gowy sözdüginini) pikirem etmez, ol sebäpli Allah Öz razylygyny oňa kyýamat gününe çenli ýazar, takyk adam Allahyň gazabyny (getiriji) bir söz geplär, onuň beýle (erbet sözdüginini) pikirem etmez, ol sebäpli oňa Allah Öz gazabyny oňa duşyança ýazar.”** Tirmizi sahyh diýdi.

441 – Bureýdeden aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Munafyga “Eý, hojaýyn!” diýmän! Çünki, eger ol hojaýyn bolsa Robbuňyzy azze we jelle gazaplandyransyňyz.”** Sahyh, habar beren Ebu Dawud.

442 – Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Munafygyň alamaty üçdir: geplände ýalan sözlär, wadasynda durmaz we (bir zat) ynanylsa hyýanat eder.”** Muttefekun aleyhi

Ýalan sözlemek we hyýanat etmek barada (agzalyp) geçilipdi, şonuň üçin bu hadysdan maksat – wadada durmazlygyň (günädigini aýtmak), Allah Tagala aýtdy: **“Olaryň käbirleri Allaha: «Eger Allah bize bereketinden berse, biz hökman zekat hem-de sadaka bereris, elbetde, ýagşy ynsanlar bolarys» diýip söz beripdiler. Emma Allah olara bereketinden baýlyk beren wagty, husytlyk edip, (mal-mülküň zekatyny bermediler). Bolmanda-da, olar (hakdan) ýüz öwrüp, kümsüklik edip ýörediler. (Sadaka bereris, ýagşy ynsanlar bolarys) diýip, Allaha beren sözlerinden dänendikleri we (iman**

getirdik diýip) ýalan sözländigleri sebäpli, (Allah olaryň) kalplaryna kyýamat gününe çenli dowam etjek bir ikiýüzlülük saldy.” (Toba 75-77).

443 – Zeýd ibn Erkamdan merfug habar: **“Kim murtyndan hiç zat almasa (gysgaltmasa) bizden däldir.”** Tirmizi we başgalar sahyh diýdiler.

444 – Ibn Omardan – Allah ondan we kakasyndan razy bolsun – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Mejuslara ters geliň, sakallaryňzy goýberip, murtlaryňzy kiçeldiň.”** Muttefekun aleyhi.

445 – Hasan Basry aýtdy: Omar – Allah ondan razy bolsun - aýtdy: **“Bu ülkelere haj etmedik her kişini görerler ýaly adamlar ugratmany niýetime düwüpdim, ýagdaýy bolubam haj etmedikleriň üstüne jizýe (musulman döwletde kapyryň töleýän pajy) salsynlar, olar musulman däldir, olar musulman däldir.”** Said ibn Mansur öz Süneninde habar berdi. (zagyf).

446 – Ebu Eýýup El-Ensarydan – Allah ondan razy bolsun – ol Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýenini eşiden: **“Kim eje bilen çagasynyň arasyny açsa (aýrylyşdyrsa) kyýamat gününde Allah onuň bilen söýgülileriniň arasyny açar (aýrylyşdyrar).”** Habar beren Ymam Ahmet we Tirmizi.

447 – Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) şeýle diýeni habar berilýär: **“Kim mirasdaryna miras (bermekden) gaçsa, Allah onuň Jennetden bolan mirasyny keser.”** Senedinde gürrüň bar. (zagyf).

448 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Bir adam Allahyň tagadynda 60 ýyllap amal eder, soňra ölüm gelende wesýedinde zyýan bereni üçin Ot oňa wajyp bolar.”** Soňra Ebu Hureýra – Allah ondan razy bolsun - şuny okady: **“Eger olaryň sany mundan köp bolsa, onda olar onuň (ýogalan erkegiň mirasdarlara zyýansyz) wesýeti (berjaý edilensoň) ýada bergileri tölenenden soň (terekäniň) üçden birine şarik bolarlar. (Bu hökümler) Allah tarapyndan size edilen wesýetdir (emirdir). Allah (ähli zady) bilýändir, Halymdyr (howlugýan däldir).”** Aýatlaryň soňuna çenli ^(Nisa 12). Habar beren Ebu Dawud we Tirmizi. (Zagyf).

449 – Amr ibn Harijeden, Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) düýesinde hutba (wagyz) edip durka şeýle diýenini eşitdim: **“Takyk, Allah her hak eýesine hakyny berendir, şonuň üçin, mirasdara wesýet ýokdur.”** Tirmizi sahyh diýdi.

450 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Takyk, Allah paýyş sözli, gödek kişini ýigrenýändir.”** (Buhary Edeb Mufrod).

451 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Takyk, kyýamat gününde dereje taýdan Allahyň gatynda adamlaryň iň şerlisi – adam aýalyňa ýanaşýar, aýalam oňa ýanaşýar, soňra onuň (aýalynyň) syryny ýaýradýar.”** Çykaran Muslim.

452 – Ebu Hureýradan – Allah ondan razy bolsun – aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Zenanyň yzyna ýanaşan melgundyr (näletsniňendir).”** Habar beren Ahmet we Ebu Dawud.

453 – Başga habarda: **“Zenanyň yzyna baran adama Allah seretmez.”** (Nesai).

454 – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Kim aýbaşy halyndaky (zenana) ýa zenanyň yzyna barsa, ýa jadygöýiň ýanyna baryp aýdanlaryna ynansa, Muhammede inderilene kapyr bolar – ýa dahylsyz bolar” diýdi.** Habar beren Ebu Dawud we Tirmizi, senedi ýaramly däl. (zagyf).

455 – Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Eger bir adam rugsatsyz saňa jyklasa (ýagny, öýdekäň äpişgeden jyklasa), senem daş zyňyp onuň gözünü çykarsaň, saňa günä bolmaz.”** Muttefekun aleyhi.

456 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Kim bir kowumyň öýüne olaryň rugsady bolman jyklasa, onuň gözünü çykarmak olara halal bolar.”** Çykaran Muslim.

457 – Zeýd ibn Husoýn Ebul-Aliýeden olam ibn Abbasdan – Allah ondan we kakasyndan razy bolsun – aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Öte geçmekden häzir boluň! Sizden öňküler öte geçmeklik sebäpli heläk boldular.”** Habar beren Ebu Dawud we Tirmizi, senedi güýçli däl. (Elbäni sahyhada sahyh diýdi).

Allah Tagala aýtdy: **“(Eý, Muhammet!) Sen (olara): «Eý, ähli-kitap! Diniňizde nähak ýere hetden aşmaň we (Muhammet gelmezden) öň azaşan we köpleri azaşdyran, dogry ýoldan (yslamdan) azaşanlaryň isleglerine boýun bolmaň!» diýip aýt.”** (Maide 77).

Ibn Hazm dinde öte geçmekligi uly günälerden hasaplady.

458 – Ibn Omardan – Allah ondan we kakasyndan razy bolsun – Pygamberimizden (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Kime Allahyň ady bilen kasam edilse razy bolsun, kim Allahyň adyndan razy bolmasa ol Allahdan dälidir.”** Habar beren Ibn Mäje.

459 – Ebu Bekr Syddykdan – Allah ondan razy bolsun – aýtdy: **“Jennete aldawçy, minnetçi we bahyl girmez.”** Tirmizi gowşak sened bilen çykardy.

460 – Ýene Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Ekleyänlerine perwaýsyz bolmak adama ýeterlik günädir.”** (Muslim).

461 – Ýene aýtdy: **“Her eşiden zadyny gürläp ýörmek adama ýeterlik günädir.”** (Muslim).

Allah Tagala aýtdy: **“Olar (haýyr işlerde) husyt bolup, ynsanlara hem husytlygy emir ederler (ündärler). Kim (Allaha boýun bolmakdan) ýüz öwürse, takyk, Allah Baýdyr (hiç zada mätäç dälidir) we hamdy-sena edilmäge mynasydyr.”** (Hadid 24).

Ýene aýtdy: **“Gysgançlyk edip (bermedik zatlary) kyýamat günü olaryň boýunlaryna saralar.”** (Ali Imran 180).

Ýene aýtdy: **“Ine, siz Allahyň ýolunda haýyr-sahawat etmäge çagyrylýarsyňyz. Siziň içiňizden (käbir) gyçgançlyk edýänler (bar). Kim gysganç bolsa, ol diňe öz zyýanyna gysgançdyr. Allah Baýdyr (hiç zada mätäç dälidir), siz bolsa garypsyňyz!”** (Muhammet 38).

Ýene aýtdy: **“Ýöne kim husyt bolup, özüni mätäç hasaplamasa we ol iň gowyny (sözi) ýalan hasaplasa, oňa iň kyny miýesser ederis. Togalanan wagty mal-mülküniň oňa ne peýdasy deger.”** (Leyl 8-11).

Ýene aýtdy: **“Mal-mülküm maňa peýda bermedi.”** (Hakka 28).

Ýene aýtdy: **“«Size ýygnan baýlyklaryňyzyňam, köp sanly tarapdarlaryňyzam, gedemligiňizem, hiç haýsy peýda bermedi!»** (Agraf 48).

Ýene aýtdy: **“Kim nebsini gysgançlykdan gorasa, (hakyky) üstünlige ýetenler, olaryň hut özleridir.”** (Haşr 9).

462 – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Zulum (etmekden) goranyň! Çünki, (bu dünýäde edilen) zulum kyýamat gününde zulmatlar (agyr we dürli azaplar) bolar, husytlykdan goranyň! Çünki, husytlyk**

sizden öňkileri heläk etdi, (husytlyk) olary ganlaryny dökmeklige we (eldegmesi) haram bolan zatlaryny halal etmeklige iterdi.” Çykaran Muslim.

463 – Pygamberimiz (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Gysgançlykdan başga beter näsaglyk barmy?!”** (Buhary).

464 – Hadys: **“(Şu) üçüsi – heläk edijidir: diýeni edilýän husytlyk, yzyna eýerilýän howaýy-isleg we her pikir eýesiniň öz pikirine buýsanmagy, göwni ýetmegi.”** (Bezzar, zagyf).

465 – Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) tegelek ýygnansygyň ortasynda oturan kişini näetlâni baradaky habara Tirmizi sahyh diýdi. (Elbâni zagyýfede zagyf diýdi).

466 – Ebu Hureýradan – Allah ondan razy bolsun aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Göriplikden häzir boluň! Çünki, göriplik edil oduň oduny iýişi ýaly ýagsylyklary iýýändir.”** Çykaran Ebu Dawud.

467 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Eger namaz okap duranyň öňünden geçen kişi oňa näme boljagyndan habary bolsa-dy, 40 (günläp ýa ýyllap) durmagyny haýyrly görerdi.”** Muttefekun aleyhi.

468 – Ýene (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Haçanda biriňiz namaz okanda öňünde adamlardan örtýän bir zat goýsa, biri hem öňünden geçjek bolsa, ony bokurdagyndan iteklesin, diýen etmese onuň bilen uruşsyn, sebäbi onuň bilen şeytandyr.”** (Buhary we Muslim).

469 – Muslimiň habarynda: **“...diýen etmese, onuň bilen uruşsyn, çünki onuň ýanyndaky - (jynlardan bolan) taýydyr.”**

470 – Ebu Hureýradan – Allah ondan razy bolsun – aýtdy: Allahyň Resuly (Sallallahu aleyhi we sellem) aýtdy: **“Janym elinde bolana kasam bolsun, iman edýänçäňiz Jennete girmersiňiz, biri-biriňizi söýýänçäňiz iman etmersiňiz, size bir zat öwredeýinmi, ony edeňizden soň biri-biriňizi söýersiňiz? Araňyzda salamy ýaýradyň!”** (Muslim).

(Bu) kitabyň soňy, älemleriň Robby bolan Allaha hamdy-sena bolsun we Onuň salawatlary we salamy Seýýidimiz Muhammede, onuň maşgalasyna we sahabalaryna bolsun.

Mazmuny:

Giriş.....	7
1- Allah Tagala şarik goşmak, şirk etmek.	9
2- Adam öldürmek.	10
3- Jadygöýlik.....	12
4- Namazy terk etmek.	15
5- Zekat bermezlik.	17
6- Ene-ata bilen ýaramaz gatnaşmak.	18
7- Süýthorlykdan iýmek.....	21
8- Ýetimiň malyny nähaklyk edip iýmek.	22
9- Pygamberimiziň (Sallallahu aleyhi we sellem) adyndan ýalan sözlemek dinden çykarýan küpürdir, Allah we Resulynyň adyndan bilgeşleýin ýalan sözläp, halaly haram, haramy halal etmek şeksiz arassa küpürdir.	23
10- Uzursyz (dini sebäpsiz) we rugsatsyz Remezanda agyz beklemezlik.	24
11- Hujümden (söweşden) gaçmak.....	25
12- Zyna, onuň käbir günäsi başga (görnüşiniň günäsinden) has uludyr.	25
13- Golastyndakylary aldaýan (ezýän), zalym, ýowuz baştutan.	27
14- Hamr (serhoş edýän) içmek, serhoş etmese-de (içmek günädir).	31
15- Ulumsylyk, öwünmeklik, buýsanjaňlyk, öz-özüňden göwnüň hoş bolmak we gopbamsylyk.	33
16- Ýalana şaýatlyk etmek.....	35
17- Beçebazlyk (erkek erkege ýanaşmaklyk).	36
18- Päk zenanlara zyna töhmeti atmak.	37
19- Oljadan, döwlet gaznadan we zekatdan ogurlyk etmek.	38
20- Batyl (nähak) ýol bilen adamlaryň malyny alyp zulum etmek.	40
21- Ogurlyk.	42
22- Ýol böwetlik (talaňçylyk, garakçylyk).	43
23- Ýalan kasam.....	43
24- Gepleriniň köpüsünde ýalan sözleýän kişi.	44

25- Özünü öldüren, özüne kast eden, bu in uly günäleriň biri.....	46
26- Erbet kazy.	47
27- Öz aýalyňa (bozuklyk) etdirýän, (bozuklygyna) garşy bolmaýan kişi.....	49
28- Erkege meňzeş aýal we aýala meňzeş erkek.	50
29- Halal ediji we oňa halal edilýän.	51
30- Maslyk, gan we doňuz etini iýmek.....	51
31- Peşewden tämizlenmezlik, bu (aslynda) hristianlaryň şygarydyr.	52
32- Salgytçy.	53
33-Riýä, ol (aslynda) ikiýüzlükdendir.	53
34- Hyýanat (dönüklük).....	55
35- Dünýe (peýdasy) üçin ylym almak we ylymy gizlemek.	55
36- Minnetçi.....	57
37- Takdyry ýalan hasaplaýan.	58
38- Göwnüne ýaraýan zatlary adamlardan diňlemek.	61
39- Näletleýji, gargyş aýdýançy.	62
40- Ýolbaşçysyna ähtiýalanlyk we başga zatlar eden.....	63
41- Jadygöýe we ýyldyzça ynanmak.	64
42- Aýalyň boýun egmezligi.....	65
43- Garyndaşlar bilen arany üzen.	67
44- Eşiklere, diwarlara we ş.m. zatlara surat çekýän.....	68
45- Nemmam. (gep gatnadýan, gep daşýan).....	69
46- Niýaha (öli üçin gaty ses edip aglamak) we (ahmyr çekip) özüni urmak.	70
47- Asla dil ýetirmek.....	71
48- Bagyý (Tekep birlik bilen hetden aşyp ezmek, jebir çekdirmek).	72
49- Gylyç bilen (baştutana garşy) çykmak we uly günä üçin kapyr saýmak.	74
50- Musulmanlara ezýet bermek we olara sögmek.	75
51- Allah Tagalanyň söýgüli bendelerine ezýet bermek, duşmançylyk etmek.	78
52- Buýsanjaňlyk we ş.m. edip balagy topukdan aşak geçirmek.	78
53- Erkegiň ýüpek geýmegi we gyzyl dakynmagy.....	80
54- Gaçan gul we şoňa meňzeşler.....	81

55- Allah Tagaladan başgasy üçin damak çalan.	82
56- Ýeriň çäklerini üýtgeden (kişi).	82
57- Uly sahabalara sögmek. - Allah olaryň hemmesinden razy bolsun.	83
58- Umumy ensarlara - Allah olardan razy bolsun - sögmek.	85
59- Azaşmaklyga çagyryň, ýa erbet zady ýola goýan.	85
60- Saçyna (saç) baglaýan, dişiniň arasyny açýan, tatu edýän aýal.	86
61- Doganyna demir bölegi bilen yşarat eden.	86
62- Kakasyndan başgasyna özüni ýöňkän.	87
63- Yrym etmek.	88
64- Altyn we kümüşde suw içmek.	88
65- Jedel, dawa etmek, ylalaşyksyz bolmak we kazyýet wekilleri	89
66- Öz guluny biçen, ýa maýyp eden, ýa zulum-sütemlik bilen azap beren	90
67- Kile-agramdan iýýän.	91
68- Allahyň duzagyndan arkaýyn bolmak.	92
69- Allahyň rehmedinden näumyt, umytsyz bolmak.	92
70- Ýagşylyk edeniň gadyryny bilmezlik.	93
71- Artykmaç suwy bermezlik.	93
72- Haýwanyň ýüzüne tagma basmak.	94
73- Humar.	95
74- Haramda (Käbede) ilhad etmek (şerigata ters işler etmek).	95
75- Ýeke özi okamak üçin jumga (namazy) taşlaýan.	96
76- Musulmanlary yzarlan (içalylyk eden) we olaryň syrlaryny paş eden.	97
Bölüm: Uly günälerden bolmagyna ähtimal zatlaryň ýygyndysy.	97